వ్యాసచంద్రిక

(ముద్రితాముద్రిత రచనాసంపుటి)

రచన:

మహాకవి గురజాడ

సంకలితము:

అవసరాల సూర్యారావు

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయము,
విజయవాడ-2.

ప్రథమ ముద్రణ :
నవంబరు : '౫౩.
ద్వితీయ ముద్రణ :
ఫిబ్రవరి '౫౫

ప్రచురణ నెం. 113

వెల : 1—8—0

స్వతంత్ర ఆర్టు ప్రింటర్సు,
విజయవాడ-2,

పీఠిక

ఆంధ్రసాహితికి అప్పారాయకవీంద్రులు అమర్చిన ఆభరణాలనేకం. నీలగిరి పాటలు, ముత్యాలసరాలు, సుభద్ర, కన్యాశుల్కం, కొండుభట్టీయం, కొన్ని ఆణిముత్యాలవంటి కథలు, మరికొన్ని సారస్వత వ్యాసాలు: ఇవి ఆయన మన కందించిన కృతులు. అయితే మహాకవి అందించిన రచనలకంటే అందివ్వదలచుకున్న కృతు లనేకం. తలపెట్టిన రచనావ్యాసంగం మహత్తరమైనది. ఆంధ్రకవుల చరిత్ర, కళింగ దేశచరిత్ర, కొన్ని సాంఘిక నాటకాలు, నవలలు, చిన్నకథలు, సారస్వత విమర్శలు. ఇవి అప్పారావుగారు వ్రాయసమకట్టి పూర్తిజేయకుండానే పరమపదించారు. ఆంధ్ర సాహిత్యాన్ని మరికొన్ని కావ్యాలతో సంపన్నవంతం చేయాలనే ఆయన సంకల్పం నెరవేరిందేకాదు. అన్నీ అసంపూర్ణ రచనలుగనే మిగిలిపోయినవి. కారణం, ఆయనకు తీరికలేని లావాదేవీలు: కలిసిరాని ఆరోగ్యం.

సగం సగం వ్రాసి, పూర్తిచేయక విడచిన కృతులు, వ్రాద్దామనే తలంపుతో తీసుకున్న నోట్సూ, మిత్రులతో ఆయన జరిపిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలూ, డైరీలలో ఉల్లేఖించుకున్న ఉదంతాలు, ప్రకృతి పరిశీలనలు; వీటిని మనం గమనించినట్లయితే మహాకవి నిశితమేధాసంపత్తీ, నిండు హృదయమూ ద్యోతకమవుతాయి. అసంపూర్ణంగా పడివున్న ఆయన రచనలు మన కంటపడ్డపుడు 'యివికూడా పూర్తయితే ఎంత బాగుండును!' అనే కోరిక ఉదయిస్తుంది. ఆయన వ్రాసిన అచ్చొత్తించిన అనేక ఆంగ్లపద్యాలు, వ్యాసాలు యిపుడు లభించడంలేదు. అప్పారావుగారు తాము చదివిన కావ్యాలపై తమ అభిప్రాయాలను ఆ కావ్యాల మార్జినులలో వ్రాసివుంచారు; కాని ఆ కావ్యాలు అన్నీ యిపుడు మనకు కనిపించవు. కారణం ఆయన లైబ్రరీ నలుమూలలకు చెదిరిపోయింది. ఇదేవిధంగా ఆనాటి కవుల

తోను, విద్యావేత్తలతోను వారు జరిపిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు, అప్పుడప్పుడు సమావేశాలలోను, సభలలోను ఆయన కావించిన ప్రసంగాలు ప్రతికలలో అచ్చు అయినా మనకు మిగిలినవి వొకటో, రెండో!

నవ్యాంధ్ర సాహిత్యైకపురుషులుగా గురజాడమహాకవి చేసిన వాఙ్మయసేవ ఎంతటి అమూల్యమైనదో అవగాహన చేసుకునేందుకు వారి ముద్రితరచనల పరిశీలన చాలును. అయితే సాహిత్య యుగకర్తలుగా వారి పరిపూర్ణవ్యక్తిత్వాన్ని అర్థంచేసుకుందుకు ఆయన రచించిన ముద్రితాముద్రిత కృతుల అధ్యయనం అవసరం.

ఇదివరకు ప్రకటింపబడినవీ, ప్రకటింపబడనివీ అన్ని రచనలను కొన్ని సంపుటాలుగా వెలువరించాలని మా సంకల్పం. అట్టి ఉద్యమ తొలిపూవు ఈ వ్యాసచంద్రిక. శశిలేఖ, ఆంధ్రభారతి మొదలైన పత్రికలలో వెలువడిన వ్యాసాలుకొన్నీ, అసలు వ్రాతప్రతులలోనే వుండిపోయిన వ్యాసాలు మరికొన్నీ ఈ వ్యాససంపుటిలో సంతరించాము. 'రవీంద్రకవి'లోని ఒకభాగమూ, విశ్వవిద్యాలయాలు: సంస్కృత, మాతృభాషలు, ఆధునిక ఆంధ్రవచనరచన, మద్రాసు కాంగ్రెసుమహాసభ అనే వ్యాసాలు మహాకవి ఆంగ్లభాషలో రచించినట్టివి. 1913 వ సంవత్సరములో మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ సెనేటు యావజ్జీవితసభ్యులుగా నియుక్తులైన పిదప అప్పారావుగారు విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన రెండు నివేదికలు యీ సంపుటిలో సంకలితము. రచనాకాలం, 1915వ ప్రాంతం. భాష ఆంగ్లం. విద్యాలయాలలో సంస్కృత, మాతృభాషల బోధనాపద్ధతులు ఎలాగున వుండవలెనో "విశ్వవిద్యాలయాలు: సంస్కృత, మాతృభాషలు" అనే రచనలో అప్పారావుగారు చర్చించారు. ఏవిధమైన తెలుగు వచనకావ్యాలు ఎంతవరకు పాఠ్యగ్రంథాలుగా నియమించవలెనో వివరిస్తూ వ్రాసిన వ్యాసం "ఆధునిక ఆంధ్రవచనరచన." ఇది సుప్రసిద్ధ విద్యావేత్త కీ. శే. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారి సూచనలకు భిన్నంగా మహాకవి విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన నివేదిక. విద్యావేత్తగా ఆయన ప్రతిభను చెప్పేందుకు యీ వ్యాసాలు చాలును.

రవీంద్రకవి, వంగీయ సాహిత్యపరిషత్తు అనే వ్యాసాలు వారికి [illegible] పండితులతో గల స్నేహసంబంధాల్ని తెల్పుతున్నాయి.

కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి, కొక్కొండ వేంకటరత్నం, వావిలికొలను సుబ్బా రావు, వేదము వెంకటరాయశాస్త్రి, శ్రీరాములు సచ్చిదానందశాస్త్రి, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుపంతులు, భోగరాజు నారాయణమూర్తి మొదలైన దిగ్దంతుల గ్రాంథికభాషావాదాన్ని సోపపత్తికంగా పూర్వపక్షంచేసి తమ వ్యావహారికభాషావాదాన్ని స్థాపించారు అప్పారావుగారు. మన ఇళ్ళల్లో మనం ఎలా మాట్లాడుకుంటున్నామో, ఉత్తరాలను ఏ భాషలో రాస్తు న్నామో అలాగునే పుస్తకాలను రాయాలని, ప్రజలు మాట్లాడుకునే భాషకు తప్ప గ్రాంథికభాషకు కావ్యాలలో స్థానంలేదని, వారు అనేక వ్యాసాలను రాశారు. ప్రసంగాలను చేశారు. ఊరూపేరూలేని పండితులు ఎవరోరాసిన బెదరింపు ఉత్తరాలకు ఛలోక్తులతో సమాధానా లిచ్చారు.

సంస్కృతానికి, తెలుగుకు జన్య జనకభావసంబంధము లేదని "ప్రాచీన ద్రవిడము" నుండి ఆంధ్ర, కర్నాట, తమిళ, మలయాళములు విభాగిల్లినవని అప్పారావుగారు కొన్ని పరిశోధకవ్యాసాలను రాయ సంకల్పించినట్లు ఆయన 1895 సంవత్సరపు డైరీ తెలియచేస్తున్నది. అయితే ఆయన కృషి అక్షరరూపం దాల్చలేదు. అట్టి పరిశోధనలలో వెలువడినదే "కన్నడ వ్యాకరణముల"నే వ్యాసం.

నన్నయకు పూర్వము ఆంధ్రకవితాతత్వం తెలుసుకుందుకు ఆధారాలు లేవు. తెలుగున రాయబడ్డ శాసనాలే ఆధారం. నన్నయయే మొట్టమొదటి కవి అని కొందరు, కాదని మరికొందరు ఆ రోజులలో దీర్ఘచర్చలను సాగిం చారు. యుద్ధమల్లుడి బెజవాడ శాసనములో మధ్యాక్కర పద్యాలు వున్నవి. కనుక యుద్ధమల్లుడు నన్నయకు పూర్వుడు. నన్నయకు ముందు తెలుగున పద్యరచన కలదని తేలినది. శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు, కీ.శే. వేటూరిప్రభాకరశాస్త్రిగారు మున్నగు పండితప్రముఖులు అనేక శాసనా ధారాలతో, ఛందోప్రమాణాలతో నన్నయకుపూర్వము తెలుగున పద్యరచన కలదని పరిశోధనలవలన తేటతెల్లంచేశారు. యీ వాదాన్ని పండితు లందరూ అంగీకరించడంవలన యిప్పటికి యిది వివాదగ్రస్త విషయం కాక పోయింది. కాని యీ ప్రశ్న వొకనాడు ఎటూ తేలనిది. వివాదగ్రస్త మైనది. నన్నయ పూర్వము ఆంధ్రమున పద్యరచన కలదని అప్పారావుగారు

శాసనపరిశోధనలతో, ఆధారాలతో యుద్ధమల్లుని కాలాన్ని నిర్ణయిస్తూ "ఆంధ్రకవితాపిత" అనే వ్యాసంలో నిరూపించారు.

విద్యానేత్తగా, భాషానేత్తగా, విమర్శకునిగా మహాకవిని "వ్యాస చంద్రికలో" మనం దర్శిస్తాము. వివిధ విషయాలపై ఆయన అభిప్రాయాలేమో అవగతం చేసుకుంటాము. మహాకవిరచనలు ఆంధ్రసాహిత్యానికీ, సాహిత్యాభిమానులకీ వొక అయినేజు.

సాహిత్యనేత్తలు, అభిమానులు మా ఉద్యమాన్ని ఆదరించి ప్రోత్స హిస్తారని ఆశ. తెలుగుగడ్డ అన్నివిధాలా చేయూత నిస్తుందని మా దృఢవిశ్వాసం.

— ప్రచురణకర్తలు

విషయసూచిక

కావ్యాలలో శృంగారం

కావ్యములలో శృంగార మెంతవరకు వర్ణనీయ మను చర్చ తెనుగు పత్రికలలో జరుగుచున్నది. ఒక్కొక్క పుస్తకమునుబట్టి దానిలో పదిపంక్తులుతీసి, వాటిని పచ్చిశృంగారంగా యెంచి, పుస్తకమును గ్రహించుటన్నది అల్పదృష్టి. గత కాలములోను, అన్య దేశములలోను కళలస్థితిని కానక చేయు సిద్ధాంతములుట్టి సిద్ధాంతములు కాని, గట్టి సిద్ధాంతములు కానేరవు.

పాశ్చాత్యకవులలో శృంగారము హెండా, మనలో మెండా అను విషయమున పండితులు భిన్నాభిప్రాయులయి యున్నారు. పాశ్చాత్యులు మన కావ్యములందు పచ్చి శృంగారము మెండని అనాలోచితముగా వ్రాయుటకలదుగాని, వారింటి మంటికుంపటిని వారు చూచుకున్నచో, వారు నోరెత్తరని నా నమ్మకము.

గ్రీకు దేశమున శిల్పకారులకళ దిశిమొల బొమ్మలతో నారంభమై యీనాటి ఫ్రెంచి యకాడమి బొమ్మలుగ పరిణమించినది. ఒంటినత్తి, యవయవముల బయటబెట్టు పుట్టముల గట్టి, వేలకొలది పెద్దమనుష్యులమను మగవారియెదుట, నాటలాడి, వారి నానందమగ్నులను జేయు కౌశలము పాశ్చాత్యు

లదేకదా. పదుగురియెదుట స్త్రీని ముద్దుపెట్టుకొనుట, ఆలింగనము చేసికొనుట, వారిలో సర్వసామాన్యమేకదా.

మతగ్రంథములట్లుండగా బొకాషియో వ్రాసిన డికామిరన్ మొదలగు యూరోపుభాషలలోని పచ్చిశృంగార గ్రంథములమాట చెప్పనవసరములేదు. అందులో ఫ్రెంచికవుల మాట లోకప్రసిద్ధమేకదా.

ఇంగ్లీషు కవులలో వాల్మీకి యగు చాసరుకథలందలి పచ్చిశృంగారమునకు యీనాడు సమాధానము కల్పించుకోవలసివచ్చినది. మార్లో అను కవికృతమగు "హీరో అండ్ లియాండర్" అను కావ్యమును, ఆవిడ్ అను రోమను కావ్యముల భాషాంతరీకరణమును, షేక్స్పియరుని "రేప్ ఆఫ్ లుక్రీస్" "వీనస్ అండ్ యడొనిస్" అను కావ్యములను, "మెర్రీ వైవ్స్ ఆఫ్ విండరు్స, హెన్రీ ది ఫోర్త్" అను నాటకములును మన ప్రబంధములకు తీసిపోవు.

మన దేశమున వేదములు మొదలుకొని సంస్కృతములో యీనాటివరకును రచితములయిన అనేక గ్రంథములలో పచ్చిశృంగారమున్నదే. సంస్కృతకవుల త్రోవనుబోయిన ప్రాచీన ఆంధ్రకవులమాట అట్లుంతము. ఈనాటికవులలో మొసగాండ్ర కొందరినెంచి వారి సరణిని పరీక్షించినచో కూడిన దెద్దియో కూడనిదెద్దియో బయలుపడగలదు.

అందు భాషాసంస్కర్తలలో మొనగాండ్రు శ్రీ రాయ బహద్దర్ వీరేశలింగముపంతులుగారు. వారిమార్గమును ముందు విచారించి చూచెదను. గ్రామ్యభాషకు ప్రాణముబోసిన వారు వీరేశలింగము పంతులుగారు. వారు తమ గ్రంథము

నన్నిటిని జేర్చి అనేకసంపుటములుగా నచ్చొత్తిరి. తెనుగుభాషకు వారు మహోపకారము చేసిరనుటకు సందియము లేదు. అట్టి సంపుటములలో నగ్రస్థానముపొంది ప్రథమసంపుటములో జేరినవి గ్రామ్యభాషలో వ్రాయబడిన కొన్ని ప్రహసనములు.

వీరేశలింగముపంతులుగారు ఆంగ్లేయ నాటకమహో ప్రపంచంలోనుండి తెనుగుచేసిన ప్రహసనములు చాల మట్టుకు విషయవినోదసాఫల్యములే. చుంబనాలింగనము లనుగూర్చి మొదట సంపుటము 10, 15, 34, 41 పుటలను జూడుడు.

లాక్షణికులలో బ్రహ్మశ్రీ వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిుల వారు అగ్రగణ్యులుకదా. వారు రచించిన ఉషయను నాటకమున 13, 25, 27, 28, 37, 38, 68, 69 పుట లీవిషయమున చూడతగ్గవి.

శ్రీ పంతులుగారు భాషాసంస్కరణకర్తలును, సంఘ సంస్కర్తలును నైనను రక్తబలముచేత మన ప్రాచీనకవుల శృంగారము వీరికి ఆమూలాగ్రముగా నబ్బినది. అందుకు నిదర్శనము ప్రథమసంపుటములో నగ్రాసనమునకు బూనిన అపూర్వ బ్రహ్మచర్యమను ప్రహసనమే.

పచ్చిశృంగారము రెండురీతులుగా నుండును. రత్యాది వర్ణనమును, స్త్రీల అవయవములను వర్ణించుటయు నందొకటి. నిజమయిన పచ్చిశృంగారమన్నది పరకీయ శృంగారము. ఈ శృంగారమే "అపూర్వ బ్రహ్మచర్య ప్రహసనము"నందు వర్ణింపబడినది.

ఈ నాటక కథానాయకుడు రమాకాంతముపంతులు. ఇతని యోగ్యత భృత్యుడగు కరటకరెడ్డి, యీ రీతిని వర్ణించు చున్నాడు :

"రెండు సంవత్సరములనుండి నాభార్యను యజమానుని కంటపడకుండా కాపాడుకొనివచ్చినాను. అతనికంట బడితే యిక నాకు భార్య ఆశ లేదు. పెళ్లాలువున్న యీ వీధివారంతా ఆయన జీవానికి వుసూరుమని యేడుస్తూ వున్నారు. ఆయన మునిసిపల్ కమీషనరు, లోకల్ ఫండు మెంబరు, బెంచి మేజిస్ట్రేటు, డిస్ట్రిక్టుకోర్టు ప్లీడరవడంచేత యెప్పుడు యేమి చేసి పోతాడో అని అందరు జడుస్తూవుంటారు. వాసుదేవరావు పంతులుగారిభార్య పుట్టింటికి వెళ్ళిపోవడంచేత ఆవిడనిమిత్తం మా పంతులుగారు, యీవేళ స్టీమరుమీద కొవ్వూరు వెళ్ళుతారు".

ఈ నాటకమునందు కథ యేమనగా రమాకాంతం పంతులుభార్య పుట్టింటికి వెళ్ళియుండును. పట్టుమని పదిరోజులు అయినను తన్ను వదలి పుట్టింట నామె యుండదనియు, పత్తమానమందగనే బండిచేసుకొని, దుడుంగునవచ్చి తన స్వేచ్ఛా ప్రవర్తనకు భంగము కలుగచేయుననియు, రమాకాంత పంతులుకు విచారము మెండు. వాసుదేవరావు పంతులు పెండ్లాము పుట్టింటికి పోవుచుండ, నామెను తగిలిపోవుటకు రమాకాంతము కొవ్వూరుకు ప్రయాణమయి వెడలును. ఈ పంతులుగారి భృత్యుడు కరటకరెడ్డి అనునతడు రెండు సంవత్సరములకు ముందే రూపవతియగు భార్యను పెండ్లాడియున్నను, తన భార్యను యజమానుని కంటి

యెదుట బెట్టవెరచి తన పెండ్లికథనే యజమానునికి జెప్ప కుండెను గాని, ఆనాడు యజమానుడు పొరుగూరు పోయెనని యెంచి, తన భార్యను తెచ్చి యజమానునియింట ఆమెతో సుఖింపతలచును. అంతలో యజమానుడు పొరుగూరుకు పోక, యింటికి మరలివచ్చి, భృత్యుని భార్యయగు మోహినిని జూచి అతని భార్యయని యెరుగక, మగని యెదుటనే ఆమెతోడ సరసమాడ నారంభించును.

అది చూచి భర్త దిగులొందును. ఇంతలో యజమాను రాలగు శ్యామలాంబకూడా యింటికినచ్చును. ఆమె రాగానే రమాకాంతంపంతులు మోహినిని వసారాలోనికి పంపివేయును. యజమానురాలుకూడ ఒక మల్లిచెట్టును చూచుటకు, ఆ వసారాలోనికి పోవ నుంకించును. అట్టి చిక్కుసమయములో, నేమైన ఒక పెద్దబొంకు బొంకి, తనమానము దక్కించుమని రమాకాంతము కరటకరెడ్డిని రహస్యముగ వేడును. మోహిని తన భార్యయనియు, పంతులుగారు యజమానురాలు నిమిత్తము మంచి దాసీని కుదర్చుమనియు చెప్పియుండుటకు తా నామెను అటకు తెచ్చితిననియు కరటకరెడ్డి యజమానురాలితో చెప్పెను.

శ్యామలాంబ పోయి, మోహినిని చూచి దాని రూపము నకును, మాటలకును సంతసించి తిరిగివచ్చి మగనితో తనసంతో షము నీ రీతి చెప్పెను: "వాళ్ల అనురాగమూ, ఐకమత్యమూ చూస్తే నాకు ముచ్చటవుతూవున్నది." గాని రమాకాంతము నకు సంతోషము లేదు. మోహినిని తన వస్తువుగా నెంచి, అత డేమనుకొనెను: "వాడు యెంతసేపటికీ కదలిరాకుండా

వున్నాడు. దొడ్లో దానితో యేమి చేస్తూవున్నాడో." భార్య భర్తతో యిలాగున అనెను :

"ఈ అద్దంలో వాళ్లు కనబడుతున్నారు. మన రెడ్డి పెళ్లామును యేలా ముద్దుపెట్టుకుంటూవున్నాడో ?"

"పట్టపగలు ఆడదాన్ని వాడలా చెయ్యడం నీకు యిష్టముగా నున్నదా ?"

"మొగుడు పెళ్లామును ముద్దుపెట్టుకుంటే అందులో తప్పేంవున్నది ?"

"తప్పిదం లేదుగాని నేను వక్కమాటు కరటకరెడ్డిని కూకలు వెయ్యవలెను. నీ పవతలకు పో."

ఆపైని యజమానునకును, భృత్యునకును జరిగిన సంభాషణలోని రెండు ముక్కల నుదహరింతును :

"మీకోసమే ముద్దుపెట్టుకున్నాను. అమ్మగారి మనస్సులో మీయందు వుండే అనుమానం పోగొట్టడానికే నే నా పని చేసినాను."

"ఆ ముద్దు నాకోసం కాకుండా నీ కోసమే పెట్టుకున్నావని నాకు యిప్పటికీ అనుమానం బాధిస్తూనేవున్నది."

"అయ్యా, మోహిని వకవేళ వచ్చి మోహించి నన్ను యేమయినా చేస్తే అది నా తప్పేనా? ఆడవాళ్ళు వచ్చి యెదుట నిలవబడ్డప్పుడు మగవాళ్ళు మనసు పట్టలేరు."

తుదకు కరటకరెడ్డియు మోహినియు దంపతులని క్లర్జిమేను రుజువిచ్చును. కథ కంచికివెళ్ళినది. మన మింటికి వచ్చితిమి! కాని యీ గొప్ప కథవలన వ్యక్తమగు నీతి యెద్దియో! శ్రీ రాయిబహదర్ గారు దెలుపవలసి యున్నది.

దుష్టవర్తనునకు తగినశిక్ష జోడుకంచుకాగడాలువేసి వెతకినను గానరాదు. ఇది పచ్చిబూతుశృంగారమునకు గొప్పనిదర్శనము.

బ్రహ్మవివాహమను ప్రహసనాంతమున, భాను మూర్తి అనునతడు పాపావధానులతో నిట్లుపలికెను: "ఈ నాడంతా రంకుపురాణములతోనే కాలక్షేపము చేసినాము". ఇట్టి రంకుపురాణములు బ్రహ్మశ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగారు తాము కల్పించిన ప్రహసనమునందు నిండియున్నవి.

దానినెత్తివ్రాయుట తగదుగాని సత్యమరయగోరినవారి కొరకు కొన్ని పట్లు సూచించెదము.

పుట సంఖ్య	పంక్తులు
310	15, 17, 23, 24, 25,
312	26
313	14
318	మూడవరంగము
368	2, 6, 7, 11, 12
370	12, 13, 14, 15, 16
372	12, 13, 14, 15, 16, 27, 28
402	13, 15, 16, 25
415	21, 22
462	29, 30, 31
463	8, 9, 10
464	5
467	16
468	7
522	16, 17, 18

రెండవ సంపుటములో బ్రహ్మవివాహము నందలి సప్తమాంకము రెండవరంగము. శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధము ప్రథమాశ్వాసమునందలి ౩౩వ పద్యమును, అభాగ్యోపాఖ్యానము నందలి 52 మొదలు 84 వ పద్యమువరకును ప్రాచీనులవ్రాత అణగద్రొక్కబడినది. ఇక రసికజన మనోరంజనము చతుర్థాశ్వాసమున 114 వ పద్యమునుండి స్త్రీ పురుష సంసర్గము తెరమరుగు లేక వర్ణింపబడినది.

ఇట్టి గ్రంథరచన లోకమునకు హానిచేయును. దీనిని నిలుపవలయునని మా మతము.

కవిత్వము : వర్డ్సువర్తు

వర్డ్సువర్తు కవిత్వమునకును, అంతకుపూర్వము కవిత్వము వ్రాసిన యింగ్లీషుకవీశ్వరుల కవిత్వమునకును చాల భేదము కలదు. అతనికి ముందు పదునెనిమిదవ శతాబ్దమున నుండిన కవులు రెండు నిశ్చయములు చేసికొనియుండిరి. అవి యెవ్వియనిన (అ) కావ్యమున నుపయోగించుమాటలు నాజూకుగను, లలితముగను నుండవలయుననియు (ఆ) కవిత్వమున వర్ణింపతగిన వస్తువులుకూడ సామాన్యమైనవికాక నాజూకుగాను, లలితముగాను, గొప్పవిగాను నుండవలయుననియు.

మనలోకూడ కావ్యములు లోకములో వాడుకలోలేని గ్రాంథికభాషలోనే వ్రాయవలయునని లక్షణములు వ్రాసిన కవుల నిర్ణయము.

అటులగాక, సామాన్యమగు వస్తువులనుగూర్చి, వాడుకలో నుండుమాటలలో కవిత్వముచెప్పి కవితాసామర్థ్యమువలన వానికి సొంపు తెచ్చి చదువరుల మనసుల రంజింపచేయవచ్చునని వర్డ్సువర్తుని అభిప్రాయము. అట్లని నాజూకుమాటల నతడు ఉపయోగించకపోలేదు. నాజూకగు సంగతులగూర్చి కావ్య

ములు వ్రాయకపోలేదు. ఇతని కాలమునుండి ఇంగ్లీషు కవిత్వము త్రోవయే మారి మిక్కిలి గొప్పస్థితికి వచ్చినది.

మనదేశపు కవులు కావ్యములలో వర్ణించు పాత్రములు, దేవతలు, దేవతాస్త్రీలు, రాజులు, రాజకుమారికలు, పెద్ద యింటిపురుషులు, స్త్రీలు వీరిచర్యలు అవస్థలనే వర్ణింతురు. అందులో కథానాయకులకు లోకములో కానరాని గుణసంపత్తి, పరాక్రమాదులు, సౌందర్యమును ఆరోపింతురు. తక్కువజాతివారినిగూర్చి వర్ణించి వ్రాయరు. కవిత్వమున వ్రాయతగిన చర్యలు అట్టి తక్కువ మనుష్యుల బ్రతుకులలో నుండనేరవని మనదేశపు కవుల అభిప్రాయము. వర్డ్సువర్తుకు పూర్వపు కవుల అభిప్రాయముగూడ కొంతవరకట్టిదిరో.

ఆధునిక కవులు అటుగాక మనుష్యుల సుఖదుఃఖములు అన్నియును వొక్కలాటివేయనియు, మనిషి అయివుండుటలో వకనితక్కువ, వకనిహెచ్చులేదనియు, సుగుణములు, సత్ప్రవర్తన గొప్ప అవస్థలో నుండువారికిని, తక్కువ అవస్థలో నుండువారికి సామాన్యములనియు, కావ్యములను రసమయంచేయుటకు రాజుల, రెడ్ల, బ్రాహ్మణుల చర్యల వర్ణన యెటుల తగియున్నదో, రైతుల, తక్కువజాతులవారి చర్యలుకూడ నటులనే తగియున్న వనియు నభిప్రాయపడి, యింపయిన కావ్యములు తక్కువస్థితిలో నుండు మనుజుల సుఖదుఃఖములగూర్చి వ్రాసిరి. వర్డ్సువర్తు అందు చేతనే ఒక గొల్లవాడి బ్రతుకునుగూర్చి కావ్యమువ్రాసెను.

మన పండితు లీ కావ్యమును జూచినచో ఇదియా కావ్యము; ఒక గొల్లవాడు కొండలంట దిరిగెనట. వాని కుమారుడు చెడుతిరుగులు తిరిగి దేశాంతరగతుడాయెనట. తండ్రి

మందకు పాకకట్ట నారంభించి దుఃఖముచే గాంచలేపోయెనట. ఇదియా కావ్యమునకు తగిన కథ ? అని నవ్వుదురు !

పుట్టుకవల్ల గొప్ప రానేరదు. గుణయోగ్యతల వలననే గొప్పవచ్చును. పెద్ద యవస్థలోనుండు దుర్జనునికన్న తక్కువ స్థితిలోనుండు సజ్జనుడు నిజమైన గొప్పవాడు కాడా ?

టెన్నిసన్ అనెను :

Kind hearts are better
Than coronets and served
Faith than Norman blood

పెద్ద ప్రభువులై యుండుటకంటె దయగల హృదయము కలిగియుండుటే శ్రేష్టము. రాజరక్తముకన్న నమ్మిన నీతిగనే శ్రేష్టము. బర్న్సు అనెను :

"Rank is but the guenea stamp
The man is the gold for all this"

లోకములో యెక్కువ అవస్థ అనునది తెచ్చిపెట్టు కున్నది. నాణెముపై ముద్దరవంటిది. మనిషే బంగారము. అనగా గుణయోగ్యతలనుబట్టి మనిషికి విలువ కలుగును. గాని ఉద్యోగములవలన, ధనధాన్యములవలన, పెద్దింట పుట్టుటవల్ల కలుగనేరదు.

మైకేల్ అను గొల్లపిల్లవాడు అట్టి బంగారము. గుణ సంపదచే ఎన్నికైన మనుష్యుడు.

ముత్యాలసరాల లక్షణము

ఆగస్టు నెల 17 వ తేదీని వెలువడిన ఆంధ్రపత్రికలో ఒక శతావధానిగారు నే రాసిన ముత్యాలసరములను గేయము లను విమర్శించిరి. ఆ పత్రిక నాకు అందినప్పుడు, నే నా విమర్శ నమును చూసియుండలేదు. తరువాత కొందరు మిత్రులు చూసి నాతో చెప్పిరి. ఇంతట్లో మా వూరి 'భారతమాత' శతావధానిగారి వ్రాతను గర్హించుతూ వ్రాసినది. పిమ్మట శతావధానిగారి విమర్శనమునుకూడా నేను చదివితిని.

విమర్శనమును రాసినందుకు శతావధానిగారికి నేను కృతజ్ఞుడను. చర్చజరిగినగాని నిజము వెల్లడికానేరదు. నా ఉద్యమమువల్ల ఆంధ్రభాషకు ముప్పువచ్చునను భయము వారికి పొడమి, వారు కొంచము కఠినముగా రాసియుందురు. తప్పేమి ? ఆంధ్రభాషయందు వారికి మిక్కిలి యభిమాన ముండుటనేకదా, వారి మనసుకు వ్యథకలిగి ఆరీతిని వ్రాసి యుండిరి. స్వమతాభిమానమును, పరమత నిరసనమును అందరి కిని సహజమేకదా !

'భారతమాత' శతావధానులుగారిని గురించి కొంచెము కఠినముగా వ్రాసినందుకు నేను యెంతో విచారిస్తున్నాను.

లోకోపకారకములైన గొప్ప సంగతులు చర్చించుతున్నప్పుడు, మనసులు నొచ్చునట్లు రాసి, ఆగ్రహమునకు అవకాశము కలుగచెయ్యరాదని నా అభిప్రాయము. శతావధానులు పండితులు; పూజ్యులు. వారివల్ల నాలుగు తిన్నను, చేతనైనయెడల వారిని నొప్పించడముగాని, తెలియనిచోట వారివల్ల తెలుసుకోవడముగాని లాభకరము. దూషణమువల్ల లాభము లేదు.

సులభమైన క్రొత్తగ్రాంథికభాషను కల్పించుకొనడమును గురించి నా అభిప్రాయములను తెలియజేయవలెనన్నచో, పెద్దగ్రంథమును రాయవలసివచ్చును. ఆ విషయము చర్చించుటకు నాకు యిప్పుడు అవకాశము చాలదు. శతావధానిగారు ఇంగ్లీషు నేర్చినవారివలె కనపడుతున్నారు. వారు సంస్కృత, ద్రావిడభాషల వ్యాకరణములేగాక, ఇంగ్లీషున వ్రాయబడియున్న భాషాశాస్త్ర, భాషాచరిత్రములనుకూడా చదివియున్న యెడల, వారిని అందలి సంగతులు జ్ఞాపకము తెచ్చుకొండని ప్రార్థించుటతప్ప, నేను చేయవలసినపని వుండబోదు.

ముత్యాలసరములుగురించిమాత్రం యిక్కడ వ్రాసెదను. ముత్యాలసరములలో కొన్ని అచ్చుతప్పులున్నవి.

పద్య సంఖ్య	తప్పు	ఒప్పు
10	చెప్పరంబు	చప్పరంబు
17	వెల్లకల్లై	లెల్లకల్లై
18	ఒక్కటి	ఒక్కటె
29	పలుకకయుండు	పలుకకయుండి

శతావధానులుగారు నా పద్యములందు మూడు పెద్ద తప్పులు పట్టినట్లు కనబడుచున్నది. ఒకటి, నేను గ్రాంథిక

భాషావ్యాకరణమును పాటించలేదని; రెండు, ఛందశ్శాస్త్రమును పాటించలేదని; మూడు, పద్యములలో కావ్యగుణములు లేవని.

కావ్యగుణములు ఒకరిసొమ్ము కావు. లక్షణగ్రంథము లెంత చదివినను, అందలి అలంకారాదుల తెను కబ్బముసం దెంత యెక్కించవలెనని ప్రయత్నించినను, అనేకమంది పండితులు మనసును రంజించుకావ్యములు వ్రాయలేదు. అది వారి పాండిత్యమున నొక లోపముగా తలచకూడదు. కావ్యగుణములు ముఖ్యముగా ప్రతిభవల్లనూ, కొంతవరకు కావ్యరచనా కళాజ్ఞానమువల్లనూ, కొంతవరకు పూర్వకవుల కావ్యరసము మనసునుపట్టి, ప్రవర్తింపజేయుటవల్లనూ కలుగును. అది అలావుండగా, గుణగ్రహణముకూడా కొంతవరకు అలవాటును పట్టియుండును. ఇంగ్లీషుసంగీతము సహింపని యింగ్లీషు వారెందరో గలరు. ఒకవేళ మన లక్షణగ్రంథములనే తీసి, యీ యీ గుణములు యీ యీ పద్యపట్టనపని, యెత్తి చూపినను, శతావధానులుగారు అంగీకరింతురని నే తలచను. ఇక మన లక్షణగ్రంథములలో కానరాని కావ్యగుణముల మాటో, లక్షణగ్రంథములలో చెప్పడమునకు శక్యముకాని కావ్యగుణముల మాటో, చెప్పనేల ? గ్రాంథికభాషా వ్యాకరణమును అనుసరించని తెనుగువ్రాతలు శతావధానుల గారికి అసహ్యములై యుండును. ఇందునుగురించి అట్టి చర్చించిన వినియోగము వుండదు.

ముత్యాలసరములమాట అటుండనియ్యండి. ఆంధ్ర భారతియందు ప్రచురించిన వ్యాసములలో రెండుమూడు దక్క

తక్కినవన్నియు తమ స్తుతి (తామే) యొనరించవలెనట. బుద్ధిశాలు లును, గద్యప్రబంధ రచనాచణులును అగు 'ఆంధ్రభారతీ' విలేఖకులవ్రాతలు శతావధానిగారికి మనస్కరించకపోవుటకు కారణము యూహింపజాలను.

శతావధానులుగారు ఛందశ్శాస్త్రసంస్కారము నెత్తిరి. అట్టి సంస్కారమునకు నే చూపినది దారి కాదనిరి. "ఛంద శ్శాస్త్ర సంస్కారము" శతావధానులుగారికి అభిమతమైన శ్లో కానవచ్చుచున్నది. ఛందశ్శాస్త్రమనగా తెలుగున లాక్షణికులు చేసిన నియమములని వారియభిప్రాయము కావచ్చును. లేకున్న శాస్త్రమునకు సంస్కారమన్న మాటీవరకు వినియుండలేదు.

శతావధానులుగారిని నేనొకప్రశ్న అడిగెద. పూర్వులు చేసిన ఛందోనియమములు మార్చతగియున్నప్పుడు ఆంధ్ర వైయ్యాకరణుల శాసనము లేల మార్చరాదు ?

"తెనుగుభాషకు అనుగుణమైన వృత్తముల నన్నింటినీ, ప్రాచీనకవు లెరిగి నిరూపించిరి. ఇక మన స్వేచ్ఛాప్రచారము నకు అవకాశములేదు" అనేయడల కథ ముగిసినది. యూరోపి యను భాషలలో కవులు కొత్తవృత్తములను కల్పించి భాషాభి వృద్ధిచేయలేదో ? కొత్తవృత్తములను కల్పించవచ్చునన్నచో, నా నేర్చుకొలది నేనొక కొత్తత్రోవ తొక్కితిని. తప్పేమి ? నలు గురూ ఆమోదించిరా, నేను కల్పించిన వృత్తమును అవలం బింతురు. ఆమోదించరా, పరిత్యజింతురు. గాని దానిని గర్హించుటలో అక్షరవిన్యాస మెచటెచట పెటుకుగానున్నదో, విరామము లెచటెచట (శ్రావ్యతను చెరచెనో శతావధాని గారు శలవియ్యరైరి.

ముత్యాలసరములలో నే చేసుకున్న నియమ మిది: మొదటి మూడు చరణములలోను సామాన్యముగా పద్నాలు గేశిమాత్ర లుండును. నాలుగో చరణమున యేడు మొదలు పద్నాలుగువరకూ వుండును. విరామమును అర్థానుసారముగా చెవి కింపగునట్లు మార్చ యత్నించితిని. ఎంతవరకు నా యుద్య మము కొనసాగెనో, మార్పులయెడ నసహానములేని చదు వరులు చెప్పవలె.

ఇక యతిప్రాసలమాట నేను అజ్ఞుడనే కావచ్చును. కాని తెనుగు లాక్షణికులు యతిప్రాసములని చేసుకున్న సంకేత ములు బడికుఱ్ఱవాళ్ళకును తెలిసియుండునుగదా, నాకు తెలి యకనే అవి నాపద్యములందు అమరినవని శతావధానిగారెట్లు దలచిరి? తెనుగు నాకు మాతృభాష. అపుటను యతిప్రాస ములు దొరలినవట. తెనుగుభాషకును, యతిప్రాసములకును నైసర్గికసంబంధ మెట్టిదో శతావధానులు శెలవిత్తురుగాక!

పాత యింగ్లీషులో మన యతి నియమమువంటి నియమ ముండెను. తరువాత అంత్యానియమము ప్రబలెను. వర్డ్సువర్తు మొదలైన మహాకవులు అంత్యానియమమును విసనాడి ఉత్కృష్టకావ్యములు వ్రాసిరి. అప్పుడు మార్పులు సహింప జాలని విమర్శకులు గోల్లుపెట్టిరి. ఇంగ్లీషుభాషకు యవి నైసర్గిక మైనట్టా? అంత్యానియమ మయినట్టా? రెండూ కానట్టా?

తెనుగును కన్నడమును అక్కచెల్లెళ్లు. కన్నడభాషలో యతి నియమము లేదే? యేమి సాధనము? తెనుగులో కొన్ని జాతులకు వృత్తములకును ప్రాస నియమములేదే; దీని కేమి సాధనము?

ప్రాకృతాదిభాషలలో అంత్యనియమము ప్రబలినది. సంస్కృతమునకు స్వాభావికముకాని యీ అంత్యనియమము వీటి కేలాగు స్వాభావిక మాయెను? తెనుగున మనము యతి ప్రాసము లనువాటిని, సంస్కృత కవు లచ్చటచ్చట నలంకార ములుగా తగిలించుచు వచ్చిరి. చేతగాకనా, లేక సంస్కృత భాష యీ యతిప్రాసములకు నొదగకనా, వారు నియమము లుగా నుంచుకొనరైరి?

బంగాళీలలో మొన్నటివరకూ అంత్యనియమ ముండెను. మైఖేల్ మధుసూదనదత్తు అనునతడు అంత్యనియమమును విడిచి, ఒక మహాకావ్యమును వ్రాసి, బంగాళీకవులలో అగ్ర గణ్యుడాయెను.

నేను యెరిగియె యతిప్రాసములను, అలంకారములను ముత్యాలసరములలో ప్రయోగించితిని. నియమముగా నుంచిన యెడల, యతిప్రాసములకుగాను తెచ్చిపెట్టుకున్న శబ్దములు అర్థపటుత్వమును చెరచి, సందర్భమును తప్పించి, యీడ్చుకు పోవును. అందుకు శతావధానిగారు ఎత్తిన ముతకసామెతయే ప్రమాణము.

ఒకజాతి పార్శీగజలుయొక్క నడక ముత్యాలసరము లలో తెచ్చుటకు నే యత్నించియుంటిని. కలమునకు వచ్చినట్లు వ్రాసితినని శతావధానిగారు అభిప్రాయపడిరి. అదినిజముకాదు. కలమునకు వచ్చినట్టు రాయుట శతావధానిగారికి అలవాటయి యుండును. లేనియెడల శతావధాన మెట్లుచేయగలుగుదురు? ఏకైకదినప్రబంధఘటికాసద్యశ్శతగ్రంథకల్పన కొందరి మత మున కవితకు మేర. ఇతరులు అర్థపటుత్వ శబ్దౌచిత్యములను

సాధించుటకు మిక్కిలి శ్రమచేతురు. చిత్రములు వ్రాయునప్పుడూ, జిలుగు చెక్కునప్పుడూ శిల్పకుడు యెట్టిపరిశ్రమము చేయునో, అట్టి పరిశ్రమము చేసినగాని కావ్యగుణము లబ్బనేరవని మా మతము.

గ్రాంథిక భాషాసంస్కరణమునుగురించి నా అభిప్రాయముల నిక్కడ రాయజాలనంటిని. ఒకటి రెండుమాటలు మాత్రము రాయక వుండబట్టక రాస్తున్నాను. శతావధానులు గారు వొక తప్పైనా లేకుండా సంస్కృతము రాయగలిగి యుందురు. తెలుగుమాత్రము విస్పష్టముగా రాయజాలరు. లక్షణగ్రంథములనూ, ప్రాచీన కావ్యములనూ అనుసరించి గ్రాంథికభాషనే రాద్దామని వారు యెంత యత్నించిననూ, మాతృభాషా ప్రభావమువల్ల వాడుకభాషలోని ప్రయోగములు తెలిసో, తెలియకనో పంక్తులలో వచ్చి కూచుంటవి.

లేఖరులు ; ఎక్కడ యూగినదో; రెండుమాటలు దక్క తెనుగున; వరకు చదివిన; ఉండవలయుకాని; సిరాయును కాగితము; ఇట్టివి; ఇందు పెక్కులు గానబడుచున్నవి. అవి శతావధానులుగారు వ్రాసిరి. "సీసపద్య అర్థము యను శీర్షికతో"ననిరట. అకారమునకు యకారము అచ్చుతప్పు యెట్లగును ? ఇక శతావధానిగారి రాతలలోనూ, వారి మిత్రులు యం. వి. కృష్ణారావుగారి రాతలలోనూ విసంధులు కానవచ్చుచున్నవి. ఏ ఆంధ్రశబ్దానుశాసనమో అందులకు ప్రమాణము? బహుశః కౌస్తుభకారుడు ప్రాచీనులమతమని ఉదహరించిన "సంహితైకపదే నిత్యా" ఇత్యాది కారికలను వారు చూపగలరు. అది కుదరదు.

నా రాతలవలన ఆంధ్రభాషకు ముప్పేట్లువచ్చెను? ప్రాచీన గ్రాంథికభాష, గ్రంథములలో నున్నది. ఎక్కడి మారుమూలల గ్రంథములూ చావుదప్పి అచ్చుపడ్డవి. ప్రాచీన గ్రాంథికభాష నిరర్గళముగా తూగినవారు, ఆ భాషనే వ్రాసి ఆనందింతురుగాక! ఎవరు వొద్దనిరి? పండితులు వ్రాయనూ వచ్చును. నెతకి తప్పులబట్టి ఒకరినొకరు దూషించుకొను వ్యాపారమును కల్పించుకోనూ వచ్చును. యెవరు వొద్దనగలరు? చిత్రము! నా రాతలవల్ల "త్రిలింగ" భాషకు ముప్పువచ్చెనని శతావధానిగారు విలపించుచుండగా ఆ పేజీలోనే వెంకటరాయ శాస్త్రిగారు, శతావధానులుగారి రాతలవల్ల "ఆంధ్రభాషా యోషామణి కెన్ని పాట్లు వచ్చుచున్నవి" అని వ్రాసిరి. భాషకు ముప్పువచ్చునో లేదో కాని, యీ దొమ్మిలాటవల్ల పత్రికలు చదువువారికి తప్పక ముప్పువచ్చుచున్నది.

కవిత్రయమువారి గద్యములను, అవధానిగారు వ్రాసిన విమర్శన గద్యమును పాక్షికదృష్టి విడిచి, శతావధానులుగారు త్రైపారువేసి చూచినచో శబ్దములయందును, రూపముల యందును, అన్వయఫక్కీయందును వారి తోవనుతప్పి వీరెంత దవ్వున నడచిరో, శతావధానులే తెలియగలరు. ఇంతమార్పును తెచ్చిన శతావధానులే భాషాసంస్కరణధురీణులుగాక ఒరు లెట్లు కాగలరు? వారితోవ నేకదా మాబోట్లము పోవుట. "మహాజనో యేన గతస్సపంథాః"

ఆంధ్ర గీర్వాణ సాహిత్యములు కలిగి తెనుగు వ్రాయు వారు మిక్కిలి యరుదు. దేశములో నూరుమంది వుండరని నిశ్చయముగా చెప్పగలను. మాటవరసకు నూరంటిని. అంతకును

చాలతక్కువే. సంస్కృత సాహిత్యము లేనివారు కోటానుకోట్లు. పత్రికలలోనూ, నవీననాటకాది గ్రంథములలోనూ వారి లక్షణ స్ఖాలిత్యములు యెన్నవశమా ? అట్టి తప్పులతడకను వ్రాసి, ఆ రాతను గ్రాంథికభాష అనుకొనుటకన్న, ఇప్పటి నాగరకులును, శిష్టులును వ్యవహరించుభాషనే రాసుకొనరాదా ? ప్రౌఢగద్యకావ్యములనూ, పద్యకావ్యములనూ వ్రాయువారు గ్రాంథికభాషలోని యింపగుపదములను తీసికొందురుగాక. సులభసాధ్యమగు నవీన వ్యావహారికభాషొకటి ప్రబలిన యెడల, బుద్ధిబలము కలిగియు, మూగులైయున్న మనవారెందరు గ్రంథములను వ్రాసి భాషను వృద్ధిచేయరు ? పుట్టుకవులయి, కఠినమగు గ్రాంథికభాష నేర్వనివారికది మహోపకారముకదా ?

వాడుకభాష కావ్యరచనకు తగదని శతావధానుల అభిప్రాయము. తగునని నా అభిప్రాయము. వాడుకభాష లేకదా కవులు రాయరాయ గ్రాంథికభాషలైనవి. ఈ భారతవర్షములోనూ, యితర దేశములలోనూ, వాడుకభాషలలో రసవంతమైన కావ్యములు పుట్టియుండలేదా ? బర్న్స్ అను మహాకవి మాట, శతావధానులుగారు వినలేదో !

విద్యాపునరుజ్జీవనము

విద్యలలోనూ, కళలలోనూ మునుపటి గ్రీకులు సాటిలేని వారై యుండేవారు. గ్రీకుల స్వాతంత్ర్యము సన్నగిలిన తరువాత రోమనులు తలయెత్తి ఆనాటి లోకమును ఏకచ్ఛత్రంగా యేలిరి గాని, విద్యలలో గ్రీకుల చాయనుబట్టి పోయిరి.

కొంతకాలానకు ఇటలీదేశము కిరస్తానులు జయించడమూ, రోమనులు కిరస్తానులు కావడమూ జరిగింది. కిరస్తానులకు గ్రీకుల విద్యలయందు ఆదరంలేక కొన్ని సంవత్సరములు అజ్ఞానాంధకారం కమ్మివుండినది.

అంతట కొన్నికారణములచేత ఇటలీలో జాత్యభిమానమూ, దేశాభిమానమూ మొలకెత్తి బలిసినది. పాత విద్యలు నేర్చను అభిలాష కలిగినది. ఆ సమయంలో యిస్తాంబూల్ తురకల పాలుకాగా, అక్కడి గ్రీకుపండితులు కొందరు యిటలీకి వచ్చి అక్కడి ప్రభువులవల్ల మన్ననలంది, గ్రీకు విద్యలను తిరిగి లేవనెత్తిరి. దీనినే "రివైవల్ ఆఫ్ లెటర్స్" అని అంటారు.

యూరోపుఖండం అజ్ఞానంలోనుండి మేలుకోవడం అప్పుడే; అదివరకు రోమీజాతులవారు కిరస్తానీమతమే నిజమైన

మతమనీ, విగ్రహారాధన చేసే గ్రీకు, రోమనుల విద్యలలో విలువవుండనేరదనీ, వారివిద్యలు చదువుటే పాపమనీ నమ్మివుండే వారు. ప్రజలకు విద్యనేర్పితే దేశం బాగుపడునన్నజ్ఞానం లేకపోయెను. బైబిలు నిర్జీవమైన లాటినుభాషలో చదివేవారు. దైవప్రార్థనలుకూడా ప్రజలకు అర్థంకాని లాటినుభాషలోనే వుండేవి. బయిబిలు దాటి సత్యమూ, జ్ఞానమూ లేదనిన్నీ, విగ్రహారాధకులై వుండే గ్రీకు, రోమనులు మూర్ఖులనిన్నీ కిరస్తానులు నమ్మేవారు.

ఇటలీలో గ్రీకు, లాటిను సరస్వతి ఉదయించగానే జనులకు కళ్ళుమసక మాసినది. బుద్ధిమంతులు కిరస్తానుల మోటతనమూ, మూర్ఖత్వమూ, విగ్రహారాధకులై వుండిన గ్రీకు లాటినుల జ్ఞానమూ, కళాకౌశల్యమూ చూడగలిగిరి. యూరోపులో బుద్ధికి గొలుసులు విడినవి.

గ్రీకు, లాటిను విద్యలను చేపట్టుట పరువుప్రతిష్ఠలకు తెరువైంది. వాటి రసానకులోనై విద్వాంసులు దేశభాషను నిరసించేవారు. గాని దేశాభిమానమూ, జాత్యభిమానమూ ప్రబలుటచేత దేశభాషలో చెయిపట్టి రాయించింది. ఆ కథ ముందు చెబుతాను.

లాటినుకూ, ఇటాలియనుకూ ఆనాడు వుండే భేదం, సంస్కృతముకూ, ప్రాకృతములకూ వుండినయట్టిది. కొంతవరకు గ్రాంథిక తెనుగుకూ, వాడుక తెనుగుకూ వున్న భేదంవంటిది. ఉత్తర దేశాలలో సంస్కృత ప్రాకృతములనేగాని, దేశభాషలలో రాయడం పరువుతక్కువని పండితులు చాలాకాలం తలచేవారు. ఇప్పుడు ఆ భ్రమ తరగిపోయింది. బంగాళీలలో

లేనేలేదు. రవీంద్రనాథుని ఆదరించడముకు సాహిత్యపరిషత్తు భవనంలో సభ అయినప్పుడు ఒక సందర్భంలో అన్నాడు: "ఇప్పటి బంగాళీకవులు సంస్కృతకవులుగా మారినారు"అని.

తెలుగు దేశంలోనూ యిట్టిచిక్కు మునుపు కలిగింది. ఇప్పుడు కలుగుతూంది. సంస్కృతాన్ని పట్టి అప్పుడు కలిగింది. గ్రాంథికభాషనుపట్టి యిప్పుడు కలుగుతూంది.

ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి కర్తన్నాడు:
"స్వస్థాన వేష భాషాభిమతాః..."

తొలికాలపునాటి తెలుగుకవులు తాము ఉభయభాషా కవులమని చెప్పుకోకపోతే గొడ్డుమూకలో కలుపుతారేమో అని "ఉభయభాషా కావ్యరచనాశోభితు" "ఉభయకవిమిత్రు" లమని తమ సంస్కృతపాండిత్యము వెల్లడించుతూ వుండేవారు. తెనుగులోకూడా కావ్యములు రాస్తే ప్రత్యవాయంలేదని అథర్వణుడు చాటభారతం రాశాడు.

*వంగీయ సాహిత్య పరిషత్తు

నారాయణమూర్తిపంతులూ, నేనూ జస్టిస్ అశుతోష ముఖర్జీగారిని చూడ వెళ్ళాం. కొంత ప్రసంగమైన తరవాత "మీలో గొప్పవిద్వాంసులను చూడవలెనని నాకు అభిలాష కలదని" నే నన్నాను. సాహిత్యపరిషత్తులో కొందరు ప్రముఖుల్ని మమ్ము కలుసుకోవడమునకు సమావేశం చెయ్యమని, వారు దాస్‌గుప్తాగారితో శలవిచ్చారు. దాస్‌గుప్తాగారు వకీలు. బంకించంద్రుని "ఆనందమఠ్" యింగ్లీషుచేశారు.

అయిదుగంటలకు సాహిత్యపరిషత్తుకు రమ్మని మాకు ఆహ్వానపత్రిక వచ్చింది. మేం వెళ్ళాం.

సాహిత్యపరిషత్తు మందిరం అప్పర్ సర్క్యులర్ రోడ్డులో జైనమందిరానికి సమీపంగావున్నది. అది ఒక పెద్దమేడ. కట్టడానికి నలభైయాభై వేలు అయివుండును. అప్పట్లో మేడ రెండో అంతస్థులో పరిషత్తుతో సంబంధించిన యగ్జిబిషను అనగా వింతలయినట్టి గొప్పవైనట్టి, వస్తువులను చూపుట జరుగుతుండెను. మేడకు దక్షిణంవైపు అరలా వొకటివున్నది. ఆ అర సభలైనప్పుడు నాటకములు ఆడటానకూ, ఉపన్యాసము

---

* ఇది అప్పారావుగారి అసంపూర్తి వ్యాసం.

లిచ్చుటకూ, ఉపకరించును. ఆ అరలో యెదురుగుండా బంకిం చంద్రుడి పూర్ణచిత్రము కద్దు. బంకించంద్రుడు వంగభాషా కావ్యప్రపంచమునకు బ్రహ్మ అనిన్నీ, సాటిలేని కవి అనిన్నీ ఆ దేశంలో పండిత పామరుల నమ్మకం. ఈయన ముఖాన శాంతమూ స్థైర్యమూ కనబడతవి.

బంగాళీలలో అనగా నాగరికులలో రెండురకముల మనుష్యులను కనిపెట్టాను. గుండ్రని ముఖం, స్థూలకాయం వకటి. బంటిపేక కోలముఖం మరివకటి. చిన్నతనంలో బంగాళీపిల్లలు చాలా సుందరులుగా వుంటారు; గోటితో చిక్కితే పాలుకారు చెక్కిళ్ళు; విశాలనేత్రములూ తరుచు.

బంకిం కొంచము పొలంగా వుంటాడు. ఆయన పటానకు యెడంవేపు భారతమును బంగాళీ గద్యగా రాసిన ఒక కవిపటం వున్నది. దానికి యెడంవేపు మైకేల్ మధుసూదన్ దత్తు, అలలు తీరిన కత్తిరిజుత్తు పాపిటదువ్వితా రచించిన "మేఘనాథబన్ధ" అను మహాకావ్యమును చేతబూని తన విశాలనేత్రములతో చూచెడివారివేపు చూస్తూ పటంలో కూచున్నాడు. బంగాళా కవుల పటములు బౌవుబజారు యిండియన్ ఆర్ట స్టూడియోలో అణాపరక కొకొక్కటి అమ్ముతవి. మధుసూదనుడి పెదవులలో చిన్ననవ్వొకట్టి దాగిఉంది. ఈయన నాతో మాట్లాడుతున్నట్టే కనిపిస్తాడు. ఆనాటి యింగిలీషు బారిష్టరులు వీరి విద్యకు జంకే వారని "రీస్ అండ్ రయ్యత్" పత్రిక సంపాదకులు బాబూ జోగీశచంద్రదత్తుగారు నాతో చెప్పినారు; గ్రీకు, లాటిన్ను సంస్కృతభాషను, ఫ్రెంచి, జర్మను, ఇవియేకాక తెలుగు, అరవములను మైఖేలు నేర్చియుండిరట.

చదువుకునే రోజుల్లోనే వివాహము చేతునని తండ్రి సంకల్పించగా అందుకు అంగీకరించక కిరస్తానం అవలంబించి 1848 వ సంవత్సరములో కొందరు చెన్నపట్నపు సహాధ్యాయులతో కూడి చెన్నపట్నం వెళ్లాడు. అక్కడ జీవనం జరగడం కష్టమై పత్రికలకు రాసి కాలం వెళ్ళబుచ్చవలసివచ్చింది. ఆ రోజుల్లోనే బైరన్‌రీతిని "కాప్టిల్ లేడి" అనేది యింగ్లీషు కావ్యం రాయడం. ఇంగ్లీషున గ్రంథములు రాసి పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదింతుమనే ఆనాటి బంగాళీవిద్వాంసులు ఆశించిరిగాని, దేశభాషను తలపెట్టరయిరి.

మధుసూదనుడి మొదటి భార్య ఒక ఇండిగోప్లాంటరు కుమార్తె. భార్యాభర్తలకు సమరసపడక ఆమె విడాకులు పుచ్చుకున్నారు. తిరిగీ మధుసూదనుడు వరించిన మరొక దొరసాని కష్టసుఖములలోను ప్రతిష్ట అప్రతిష్టలలోను ప్రేమతో కనిపెట్టి తిరిగినది. ఆమెకు సంతానం కలిగెను.

యెనిమిది సంవత్సరాలు చెన్నపట్నంలో వుండి కలకత్తా తిరిగివచ్చేసరికి పెళ్ళినాటి పెద్దపెళ్లాం అంటకాగింది.

*రవీంద్రకవి

కవిరాజైన రవీంద్రునికి బంగాళా చూపిన మిక్కుటపు పేరూ, పొరలేని భక్తీ యే నా డే రాజెకుగును? ఆమహాకవి భాషను యెత్తాడు. తలపుల నెత్తాడు. చెయ్యుల నెత్తాడు. కీర్తి వెన్నెలల దిక్కులు నింపాడు. అది తన కీర్తి అని వంగ దేశము గుర్తెరిగినది. అతను తన సిరియని గర్వించినది. దేవుడని పూజించినది.

చిత్పూర్ రోడ్డులో చిన్న సందొకటి మళ్ళితే యెదుట పాయిప్రాక్కిళ్ళవలె మూడుమేడలు కనపడతవి. అందులో మధ్యది, కలకాలమూ దేశచరిత్రములో వన్నెకెక్కి వుండ గలదు. అది రవీంద్రునిది.

బ్రహ్మసమాజమహోత్సవంరోజున చీకట్లు కమ్మేవేళపుడు నేను వెళ్ళాను. సింహద్వారం దాటితే బ్రహ్మాండమైన అంగణం. ఆ అంగణం చుట్టూరా ఉన్నతమైన యెత్తైనకలమేడ. మేడల

---

* అప్పారాయకవి, కలకత్తాలో రవీంద్రుని సందర్శించినతరవాత కొంత తెలుగున మరికొంత ఆంగ్లమున తమ అభిప్రాయాలను వ్రాసివుంచారు. అనేక విషయాలపై వారిరువురిమధ్య ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతూవుండే వని పెద్దలు చెబుతూవుంటారు. కాని అవి అన్నీ మనకు లభించలేదు. లభించిన వొక ఉత్తరాన్ని వున్నదున్నట్లు యిందులో ప్రకటిస్తున్నాము.

చూర్ణంటి మెరుపుదీపాలు వెలుగుతుండినవి. అంగణమంతా సామాజికులతో నిండివుండెను. చూడబోయిన మాబోట్లమూ, టాగూరుకుటుంబమువారూ, దక్షిణపుప్రక్క నేలమీద నిలుచుంటిమి. మా కెదురుగా సారసనునాదుల పూజాభవనం వుండినది. లోపల దీపములు లేమిని, వెలుగుచీకట్లు పెనుగులాడుతున్న ఆ పూజామందిరంలో బ్రాహ్మసుందరులు ఆకులలో పండ్లవలెనూ, చదువు చీకట్లమరుగున ముక్తికాంతవలెనూ, కనీ కానరాక వుండిరి.

అంగణంలో దక్షిణంవేపు సామాజికులకు యెదురుగా వొక మంటపం యేర్పరిచారు. ఆ మంటపంమీద ముందుకు రెండు యెర్రగాజుదీపపుచెట్ల నడుమను రవీంద్రుడూ, వొక పండితుడూ, ధోవతి, అంగవస్త్రములతో కూచున్నారు. వారి యిరుప్రక్కలనూ, వెనకనూ సామాజికులలో పేరుపడ్డవారూ, గాయకులూ కూచున్నారు. వారిలో పండిత శివనాధశాస్త్రి గారినీ, హేరంబచంద్రమిత్రగారినీ పోల్చగలిగితిని.

నేను వెళ్ళేసరికి రవీంద్రులు మేఘగర్జనమునుపోలిన కంఠంతో భగవంతుణ్ణి కొనియాడుతుండెను. సామాజికులకు జ్ఞానోపదేశము చేస్తుండెను. మధ్యమధ్యను రవీంద్రుడూ, గాయకులూ భక్తిపారవశ్యంపుట్టేటట్టు కీర్తనలను పాడుతూ వచ్చిరి.

అప్పుడప్పుడు మెరుపుదీపాలు గప్పుగప్పున ఆరి వెలుగుతూ వచ్చినవి. అలా ఆరినప్పుడు భవనంమీద రాలిన చీకటి యొక్క రెక్కలమీద భగవంతుడు సన్నిహితుడయినట్టు మనస్సుకు తోచేది. కాదా? చీకటే వెలుతురు. మరుపే జ్ఞానము.

చిన్ననాటిమాటయేమో, యిప్పుడు రవీంద్రుడు ఉత్కృష్ట మైన బతుకు బతుకుతున్నాడు. శాంతుడు; భక్తుడు; దయా పరుడు; పరోపకారమే బతుకునకు వినియోగమని నమ్మినవాడు; మంచివాడు. ఇట్టి మహాత్ములు వుండబట్టే బంగాళా బాగై వన్నె కెక్కింది.

బ్రహ్మమతం బంగాళాకు చాలా మేలుచేసింది. కొందరి కైనా స్త్రీలకు చెరవొదల్చింది. బంగాళాకూ, సీమకూ బాట వేసింది. ఆ సుందరులు దీపమువలె దేశమునకు వెలుతురు నిస్తు న్నారు. ఆ బాటను సీమనుండి నాగరికత ఆ దేశానకు దిగ బడ్డది.

రవీంద్రుని వాజ్మాధుర్యంను క్రోలిక్రోలి ఉత్సవం ముగిసేవరకూ వుంటే, తొడదొక్కిడి లావగునని యెంచి, నామిత్రులను వీడ్కొని చిత్పూరురోడ్డుకు వచ్చితిని. అక్కడ అంతకంటె తొడదొక్కిడి కానవచ్చింది. ఆ రోజు మాఘ పంచమి. బంగాళీలు సరస్వతీపూజ చేస్తారు. రాత్రి ఉత్సవంలో సరస్వతీప్రతిమల్ని ఊరేగిస్తారు. ఆ పట్నంలో సామంతులు యినకపాతర. ప్రతిసామంతుడు తనయింట సరస్వతిని నిలిపి పూజిస్తాడు. ముచ్చిపనితో ధగధగలాడే వాహనాలతోటి, రథాలతోటి జనప్రవాహం ఆ వీధిలో అడ్డు కలిగిన నీటి ప్రవాహంవలె పొంగి వెనకాడుతూ, కొంత సాగుతూ, యెడ తెగక కనబడినది.

ఉపాధికల ప్రతి బంగాళీయింట్లోనూ, మొదటి అంగ ణంలో రమ్యమైన పూజామందిరం ఉంటుంది. కాళీ, సరస్వతీ మొదలైన దేవతల వుత్సవములు ఆ మందిరంలో విశేషమైన

వైభవంతో చేస్తారు. ఆ పూజలు ఆబాలవృద్ధులకు, స్త్రీ పురుషులకు యింటిలిపాదికీ పనులు కల్పిస్తవి. మందిరమును అలంకరించడం, పూజాద్రవ్యములను సమకూర్చడం స్త్రీ బాలుల వేడుక. ఈరీతిని ఇంటిలిపాదీ కలసి చేసే పూజలు మన దేశంలో తక్కువ. నలుగురికి వినబడే దేవతార్చనగంట వక్కొటే కొన్నియిళ్ళలో మిగిలింది. అదయినా దేవుణ్ణి జ్ఞాపకం చెయ్యదు. భోజనపుగంట అయింది. మిగిలిన ఇళ్ళలో ఆ గంట మేజాబల్ల మీద యెక్కింది.

*　　　*　　　*

1912 వ సంవత్సరం, డిసెంబరు నెల, రెండవ తేదీని కలకత్తాలో రవీంద్రుణ్ణి చూశాను. ఆయన ఒక పెద్ద టేబిల్ ముందు కూర్చునివున్నారు. గది అలంకరణతో వస్తుసామగ్రితో ఏమంత తీర్చిదిద్దినట్టులేదు. భవంతి మొదటి అంతస్తులో పశ్చిమ దిశగా వుంది ఆయన గది. రవీంద్రుడి కుడిభాగాన యువకు డొకడు ఆసీనుడయివున్నాడు.

టాగూరు సాధుస్వభావి. మాటపొందిక మహామెత్తన. నాజూకైన ముఖలక్షణాలు. తేటగా, సున్నితంగా నవ్వుతారు. మాటలాడేటప్పుడు పురుషత్వం తొణకిసలాడుతుంది. ఒక విధమైన ప్రశాంతత, మనోనిశ్చయం ప్రస్ఫుటమౌతాయి. మన వీరేశలింగంపంతులుగారి మనఃప్రవృత్తికిది పూర్తిగా విరుద్ధం. ఆయనవలె, రవీంద్రుడు గడబిడగా మాట్లాడరు. సంభాషిస్తున్నప్పుడు జీవం తొణికిసలాడుతూవుంటుంది. ఆయన ప్రార్థన చేస్తున్నప్పుడు, ప్రవచిస్తున్నప్పుడు కంఠం సంగీతశ్రావ్యంగా వుంటుంది. రవీంద్రునిది వినసొంపైనగొంతుక !

బెంగాల్‌లో నాటకరచన దీనావస్థలోవుందని ఆయన అభిప్రాయం. షేక్స్పియర్‌నో, లేదా మరొక ప్రఖ్యాత ఆంగ్ల నాటకరచయితనో, వంగదేశకవులు అనుసరిస్తున్నారని చెప్పలేం; కొంతమంది రచయితలుమాత్రం పాశ్చాత్యసాహిత్యపరులతో సంపర్కం పెట్టుకుంటున్నారు. కాని వారి రచనాప్రభావం, వీరి నాటకాలను సోకడంలేదు. రంగభూమి శిథిలావస్థలో వుంది. ప్రేక్షకులను ఆకర్షించడానికై యథేచ్ఛగా పాటలను, పదాలను నాటకాలలో తెచ్చిపెడుతున్నారు. మొదట ఈ నాటకాలు చారిత్రక యితివృత్తజనితాలు. ఇవి చాలామటుకు రాజపుత్ర కథలతో నిండినవే. ఇప్పు డిప్పుడు పౌరాణికగాథలలోనికి దిగజారిపోయాయి.

గేయకవిత్వంలో బెంగాల్ ముందంజవేసింది. రవీంద్రుడు వాడే భాష వ్యావహారికమే. అంటే అందరూ మాట్లాడుకొనేభాష. ప్రామాణికగ్రంథప్రయోగాలకు విరుద్ధమైన భాష. వ్యాకరణసూత్రాలను త్రోసిపుచ్చుతూ యీరకమైన బెంగాలీ భాషను ప్రయోగిస్తాడని ఆయనను పండితులు నిందిస్తారు.

ఇప్పుడు మద్రాసుయూనివర్సిటీ గ్రాంథికభాషను సంరక్షించాలని చేస్తున్న ప్రయత్నమే, నాడు కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమూ చేసింది.

కలకత్తాలో జనులు మాట్లాడుకునేభాషలో తప్పిస్తే, ఇంకొకభాషలో మనకు వ్యాకరణగ్రంథం ఎక్కడ లభిస్తుంది ?

"తెడకొరి తెచ్చొ" అనే పదప్రయోగముమీద రవీంద్రునికీ, నాకూసంభాషణ జరిగింది. ఆయన కొద్దిసే పాలోచించి,

పూర్వకవుల ప్రయోగాలలో వుందని చెప్పారు. “ తె ” అనేది జానపదులభాషలో కనిపిస్తున్నదని నేను సూచించాను.

ఆంగ్ల సారస్వత బోధనాపద్ధతులు చాలా లోప భూయిష్టంగా వున్నాయని వారి అభిప్రాయం. ఆంగ్ల సాహిత్యంపై హెన్రీ మోర్లే యిచ్చిన ఉపన్యాసాలను, రవీంద్రుడు ఎంతో ఆహ్లాదంగా విన్నారు. విద్యార్థులకు పరీక్షలు చాలా ఆవశ్యకాలని వారి మతం.

సిస్టర్ నివేదిత ఆయన కథలను కొన్నింటిని అనువదించింది. కాని ఆమె చనిపోయినతరువాత, ఆ వ్రాతప్రతులు కనిపించలేదు.

‘ మైకేల్ ను ’ రవీంద్రుడు అనుసరించారు. ఆయన గీతంలోని పాదాలు ఏ పాదానికాపాదం అంతంకావు. ప్రయోగాలనూ, వ్యాకరణ నియమాలనూ కాలదన్ని సరికొత్త శబ్దరూపాలను కల్పించినా, ఆయన సృష్టించిన ‘ శబ్దాలు ’ చలామణిలోకి రాలేదు. అందుచేత మన వెనకాల ఒక టిప్పణి వుంటేకాని కావ్యం అర్థంకాదు. భాష బలిఅయిపోతున్నా సరే, “ మైకేల్ ” అనే కావ్యం రచించేటప్పుడు ఆయన శబ్దాలంకారాలనే దృష్టిలోపెట్టుకున్నారు. ఈ విషయాన్ని నేను రవీంద్రునికి సూచించాను.

రవీంద్రుని కొక పాఠశాల వుంది. ఆ స్కూలులో తనకు తానై సహాయం చేసుకోవడమెలాగో చెబుతూ, ఆయన ఉపజ్ఞావంతమైనవిద్యను ప్రసాదిస్తూవుంటారు. మెట్రిక్యులేషను, విశ్వవిద్యాలయపరీక్షలకుకూర్చునే విద్యార్థులు ఎన్నెన్నో విషయాలను అధ్యయనంచేయవలసివుంటుంది.

తనప్రక్కనే కూర్చున్న యువకుణ్ణి "కావ్యభాష"పై ఒక వ్యాసం వ్రాయమని రవీంద్రుడు ఆదేశించారు.

అరుణాస్పద మనే నగరాన్ని వర్ణిస్తూ పెద్దనగారు "అచటఁ బుట్టిన చిగురుగొమ్మైనఁ జేవ" అన్నారు. అదేవిధంగా కలకత్తా పట్టణంలో చిట్టచివరకి దోమలుసైతం పాలిటిక్సే.యన్నే !

Ramgarh
Kumaon Hills
May 24. 1914.

Dear Friend

Thank you for your kind letter. I had been forced to go through a very great dissipation of mind for a long time — so I have taken shelter here in the solitude of the Himalayas

to gather my scattered forces
and regain my spiritual
equilibrium. You can easily
understand that this is most
important for me and I cannot
set my mind to anything
else for some time to come.
I am sure you will understand
and excuse me if I fail to
meet your demand, at least
for the present.
With kind regards

Yours sincerely
Rabindranath Tagore

బంకించంద్రుని నవలారచన

నూరు సంవత్సరములక్రిందట బంగాళీవిద్వాంసులు బంగాళీ భాషలో వ్యాకరణముగాని, నిఘంటువుగాని లేకుండుట గని, గత యేభై, అరవై ఏళ్ళలో బంగాళీ వాడుకభాషనుండి ఒక సులభమైన గ్రాంథికభాషను కల్పించుకొని, లోకములో యెన్నికకెక్కిన గ్రంథప్రపంచమును కల్పించిరి. ప్రక్కనున్న వారిని చూచి నేర్చుకొను నేర్పయినను మనకు లేదాయెను. ఇకనైనను మనలో బుద్ధిమంతులు బంగాళీభాష నేర్చి, దానగల మంచిని తెనుగునకు కూర్తురుగాక.

"ప్రఫుల్ల" నవలను శ్రీ సుబ్బారావుగారు ఇంగ్లీషు నుండియో, కన్నడమునుండియో తెనిగించిరని నా జ్ఞాపకము. మన తెనుగు దేశమున కెంత దురవస్థ! బంగాళీగ్రంథముల చదువనేర్చిన కవి మనలో నొక్కడును లేడుగదా!

"ప్రఫుల్ల" నవలయందలి కథయొక్క గుణదోషములు బంకించంద్రులవి. కీర్తిశేషులైన వారి తప్పులెన్నినను చిక్కు కలుగబోదు. బతికివున్నకవులకు శ్రాద్ధము పెట్టడము, చచ్చిన వారికి వర్ధంతులుచేయడము యీనాడు మనవారి కలవాటైన పద్ధతి. ఈ పద్ధతి తలకిందులుచెయ్యడమువల్ల భాషకు కొంత మేలుకూడుననని నా అభిప్రాయము.

బంకిముల కథలు తెనుగైనవి నాయెదట మూడున్నవి. శ్రీ సుబ్బారావుగారి ప్రఫుల్ల యొకటి; శ్రీ ఓ. వై. దొరసామయ్యగారు కన్నడమునుంచి తెనిగించిన ఆనందమఠ మొకటి; వారే ఆంధ్రీకరించిన కపాలకుండలము యొకటి. ఇంతకుమున్నింగ్లీషున బంకిములకథలనే రెండు మూడు చదివియుంటిని.

"ప్రఫుల్ల"ను ఒకరివెనుకొకరు ఆడపిల్లలీ గ్రంథమును చదువుచున్నారు. ఈమాటొ వొక్కటియే దీని విలువను తెల్పజాలును. బంకిము వ్రాసినట్లే తాము తెనిగించితిమని శ్రీ సుబ్బారావుగారు వ్రాసిరిగాని, కొన్నిచోట్ల ఆంధ్రలోకోక్తులును, లోకోక్తులవంటి ఆంధ్రపద్యములును వీరి తెలుగులో కానవచ్చుచున్నవి. ఇదిగాక బంకిముల రచనామార్గమునకు పొందిన వర్ణనాంశములను పెంచుటకూడ కొన్నిచోట్ల కలదు.

సుబ్బారావుగారి శైలి చిన్నయ్యసూరిగా రేర్పరిచిన త్రోవనున్నది. ఆ శైలిని వీరి రచన మిక్కిలి రసవంతముగానున్నది. అసమానమే అనవచ్చును. 45 వ పుటలో "ప్రఫుల్ల ముఖ దిగ్భ్రమము జెందె" అని ఆరంభమైన వాక్యకదంబమును చదివిన, శ్రీ సుబ్బారావుగారి రచనాసామర్థ్యము తెలియును. వీరి శైలిలో రెండుదోషములు నాకు కనపడ్డవి. అనవసరమైన సంస్కృతశబ్దములును, వాడుకలోలేని తెనుగు మాటలును గ్రంథమందు నిండియున్నవి. సంస్కృతవ్యాకరణమును నేర్చకుండా పాత గ్రాంథికశైలిలో వ్రాయఁబూనువారికి కలుగు స్ఖాలిత్యములు శ్రీ సుబ్బారావుగారికికూడ కలిగినవి. మొదట అధ్యాయములసంఖ్య వీరు సంస్కృతపదముల నిచ్చిరి. అందు షష్టమాధ్యాయము, చతుర్దశమాధ్యాయము,

ఏకాదశమాధ్యాయ మను ప్రయోగములు చొర్లినవి. అది తెలిసి కానోపను. రెండవభాగములో అధ్యాయములసంఖ్య తెనుగుపదముల నిచ్చియు, అందులో సప్తమాధ్యాయమునకు మాత్రము తత్సమము వుంచిరి. పింక కొన్ని చోట్ల వాచకలో నున్న తత్సమ దేశశబ్దముల విడిచి, అంతరించిన తద్భవశబ్దములను వాడియున్నారు.

రెండవదోషము : అక్కడక్కడ అనుప్రాసమును వొత్తుగా తగిలించుట (అ) "ఇంక నేనేమింబెట్టుకో, తిట్టుకో, భూషించుకో, దూషించుకో (ఆ) కెంపు సొంపుగల, కెంపు సొంపుకంపు నధరంబు, కుందములయందము డిందుపడంజేయు ద్విజాలియు (ఇ) అత్తరుణీతరుణుల మనములగలిగిన దలపులు పలపుల పొలుపులు దెలుపవశమగునె (ఈ) పెచ్చుపెరిగి విచ్చలవిడి పచ్చవిల్తు డొచ్చములేక.

ఇప్పుడు మన పత్రికలలో రెండు విమర్శనమార్గములు కనబడుతున్నవి. ఇష్టులైన కవులను పొగిడి వారి గ్రంథములందు తప్పులెన్నకపోవడము, అయిష్టులగు కవుల గ్రంథములయందు వున్నవి, లేనివి తప్పులేయెన్ని, గుణములను మరుగు పరచడము. ఇంతకన్న భాషకు కీడువుండబోదు; తప్పులని నాకు తోచినవి కనపరచినందుకు శ్రీ సుబ్బారావుగారు నన్ను క్షమింతురుగాక.

తెలుగునవున్న బంకిముల మూలగ్రంథములు ఇంగ్లీషులో "రొమాన్సు" అను జాతిలో చేరును. దేశకాలమును బట్టి జరగరాని సంగతులు, జరగతగినసంగతులు వుంటవి. జరగదగినసంగతులను వర్ణించునది ఉత్కృష్టకథ. జరగనేరని సంగతులతో నిండివున్నది రొమాన్సు. అందులోను అంతరులు

కలవు. బంకిముల రొమాన్సులు యింగ్లీషు 'నవలి' యగు 'స్కాట్' త్రోవను కొంతవరకు అనుసరించిపోవును. దేశకాల భేదములను మన్నించక స్కాటునవలలోని కొన్ని అంశము లను బంకిములు తమ నవలలో చేర్చిరి. సీమలో మొదటి రిచర్డు అను రాజుకాలమున రాబిన్‌హుడ్ అను బందిపోట్లు మొనగా డొక డుండెను. వానికి స్కాటు గుణసంపత్తిని కల్పించెను. ఇది స్కాటునందే కావ్యదోషమై వుండెను. రాబిన్‌హుడ్‌నకు ప్రతిగా, బంకిములు ప్రఫుల్లలో భవానీఠాకూరను వాని నమర్చియున్నారు. ఈ భవానీఠాకూరు దొంగల మొనగాడైనను శౌర్యౌదార్య దేశాభిమానాది గుణసము ద్రుడు; "సంపూర్ణధిషణాధురంధరుడు". ఆనందమఠములో కూడా గుణసంపత్తికల బందిపోట్లుకలరు. సన్యాసుల దేశాభిమానము యింతంతకాదు. అట్టి బందిపోట్లును, యిట్టి సన్యాసులును, మనసు కల్పించిన మాయాప్రపంచములోనే వుందురు గాని, లోకములోవుండి వుండలేదు. దేశోద్ధరణమునకు భవానిఠాకూరునకు దొరికిన సాధనము ప్రఫుల్లముఖియను మగడు విడనాడిన ఒక పేదబ్రాహ్మణస్త్రీ. రూపసి; బుద్ధిమంతురాలు. అడవిపట్టి పోవుచుండగా ఆమెకు నట్టడివిని వొక గాజుయిల్లు గానవచ్చెను. ఆ యిల్లు అంతటను అద్దములు కూర్చికట్టిరిగాని, అడవి ఆ అద్దములయందు ప్రతిఫలించి అంతా యేక అడవిగా కనపడునట! ప్రఫుల్లముఖి ముఖము అద్దములో ప్రతిఫలించగా అది అద్దమని యామె పోల్చుకొనెనట. ఆ అద్దపుటింటికింద నొక నేలమాళిగలో లెక్కలేని ధనరాసులు పడియుండెను. ఆ ధనముతో సైన్యమును కూర్చుకొని భవానిఠాకూరు,

ప్రఫుల్లముఖికి రాణిపదవి నిచ్చి పట్టాభిషేకముచేసెను. చెప్పన్న విద్యలు ఆమె అవలీలగా నేర్చెను. ప్రఫుల్లముఖి నేర్చినశాస్త్రములు కళలపట్టీ 69–70 పుటలో నీయబడినది. ప్రఫుల్లముఖి గొరడినాడు అరగడియలో పుట్టించి, పూపించి, కాపించిన మామిడిని పోలియున్నది. ఇట్టి అసందర్భమును బంకిములు కల్పింతురాయని నాకు శంక కద్దు.

ప్రఫుల్లముఖిని అత్తవారు విడనాడుటకు కారణము పొందుకగా కానరాదు; "ప్రఫుల్లతల్లి ధనహీనురాలై నను గొప్పవారితోడి సంబంధము కలిగెనని వారితో తులతూగు ప్రయత్నంబున తన సర్వస్వమును వమ్ముచేసెను. ఒక నాడూర బంతిపెట్టినపుడు తమకు మనసుదీర భక్ష్య,భోజ్య, లేహ్య, చోష్యపానీయంబు లెల్లసమకూర్చదాయెననుచు నాయూరిలోని నెందుకు గొఱగాని దుష్టులు కొందరు భోజనమధ్యమున లేచి పోయిరి. ఆ యవమానమునకు గినుకయొదవ ప్రఫుల్లముఖితల్లి వారిని నిందించెను. అందుల కాగ్రహముగ మరల నామెపై బగబూని యా తిండిబోతులు గలసియాలోచించుకొని హరవల్లభుడు తన చుట్టములతోడం గూర్చుండియుండ, నాయూరిలోని వారెవరు లేకుండజూచుకొని, వారొకరొకరుగ సభలోన గూర్చుండిరి. అందొకడు హరవల్లభుడు వినుచుండ "ఆహా! యేమి సంబంధము!" అనుచు దనలో దాను గొణిగెను. ఆ మాటకు దత్తరపడి "ఏమేమ"నుచు హరవల్లభుడు ఆతురత నడుగ "మా కెందుకండీ? ఎవరెట్లు పోయిన నేమ"నియెను. అందులకు మరింత మనంబున దొందరుగ హరవల్లభుడు వేడుకోలుగ నడుగ "ఏమోనండి, కులభ్రష్టు

లట !" అనుచు జవాలున లేచిపోయెను. అంత విషాదకలిత చేతస్కుండై హారవల్లభు డప్పుడే సభలో ప్రవేశించిన మరిరొకని నా యూరివాని నత్యాతురతతో "నే జేసిన సంబంధము మంచిది కాదా ?" అని అడిగెను. "కన్నెలో జేరినవా డగుటం జేసి యా మనుష్యుడు పెదవి విరుచుచు నూరకుండెను." ఇది 7 వ పుటలోనిది.

ఇటులనే మరికొందరు గ్రామస్థులు అనుమానమును బలపరుచుచు. అంతట హారవల్లభుడు తనకుకూడ లోకము కులభ్రష్టత్వ మాపాదించునేమోయని భీతిల్లి తనవారినెల్ల బిలిచి స్థితిగతులను వివరించి చెప్పి "ఈ యూరికి మనము వచ్చిన సంగతినిగురించిగాని, మనము చేసిన సంబంధవిష యమైగాని యెవరితోడను మాటలాడకుండ భద్రముగా నుండుడు. మన గ్రామమున నెవ్వరికైన నీ మానహీనమగు వృత్తాంతము దెలియవచ్చునేని మనకు జేటుమూడును. కావున నత్యంత జాగ్రత్తతోడ రహస్యమును గాపాడు" డనుచు నొక్కిచెప్పి యారేయి యెవరికిని దెలియకుండ మూటలనుగట్టు కొని సందడిగాకుండ పయనమై తెల్లవారకమునుపే యిల్లు చేరెను. ఈ చరిత్రము, చిన్నపిల్లలు చెప్పుకొను కాళ్లూ చేతులూలేని కథలను పోలియున్నది. మామగారు ధనవంతు డట. పరమశాక్త్యుడు. మొదట కులగోత్రములు తెలుసు కొనకనే వివాహమును నిశ్చయించెనో ? కులగోత్రము లెరుగ కనే, తన ఆప్తబంధువులు సమ్మతించిరో ? అప్పుడు సభలో నుండిన బంధువులలో మొదట సంబంధము కుదిర్చిన రాయ భారు లేమయిరి ? గ్రామమునందలి పెద్ద లిట్టి దుర్నయము

లకు దిగియుండెరుగదా! మామగారు వారి నడిగి నిజము తెలిసికొనకనే, కులభ్రష్టులని నిశ్చయించెనో? ఇందకు బ్రాహ్మణులు భ్రష్టులయింట యెట్టుల భుజించియుండురను శంక పొడమలేదో? నమ్మ, పోనిండు. సంబంధము జరిగిన మాట దాచుటెట్లు? తరలిపోయినప్పుడు లోకమెల్ల నెరిగి యుండలేదా? అందరు బంధువులనోళ్లు కట్టుబడునని మామగారెట్లు నమ్మిరి? ప్రఫుల్లముఖి భ్రష్టయైన తాను కూడ భ్రష్టాయెనే? అది అటుండ ప్రఫుల్లకుటుంబమునకె భ్రష్టత యెట్టులవచ్చెనో గ్రంథకర్త చెప్పలేదు. రైలు బయలుదేరి తెల్లవారకమునుపే యిల్లుచేరినంత దగ్గరనుండెను మామగారి యిల్లు! ప్రఫుల్లముఖిశైశవవృత్తాంతముగాని, ఆమె కుటుంబముయొక్క పూర్వవృత్తాంతముగాని యీయబడియుండలేదు. నాయిక యెవరినడుమ యెట్టుల పెరిగెనో తెలియక, ఆమెను తెలియ నేరము. చిత్రరచనాకళలో సెటింగ్ అని ఇంగ్లీషువారనునది ప్రఫుల్లముఖికి లేదు. సెటింగ్ అనగా ఒక ప్రతిమ యేవస్తు జాలమునడుమ నిలిచియుండునో అట్టి వస్తుప్రపంచము. సెటింగ్ అనుమాటకు తెనుగుభాషయందు పర్యంతప్రపంచమని వాడుదుము. ఈ జాతినవలలు ఉత్కృష్టమైనవి కావు. లోకములో నున్నట్టే వ్రాయవలెనని నా అభిప్రాయముకాదు. ఏది యెలా వుంటే బాగుండునో అలా భావించుట అను లోకోత్తరకల్పన లుండక, లోకోత్తరమైన రచన లుండనేరవు. దీనినే ఇంగ్లీషు వారు ఐడియల్ అని అందురు. గాని మనుష్యజాతముయొక్క మనోధర్మములను, వస్తుతత్వము ననుసరించి కథ నడుపవలెను. కళ్లెమువదలి, చిత్తమును పరుగిడనిచ్చిన నవలలు జ్ఞానదాయకములు కానేరవు.

వాడుక భాషలు : గ్రామ్యము

అత్తగారూ, కోడలూ విషయమై ఒక సామెత కద్దు. రసావేశం మిక్కుటమైతే గద్యాలతూగు ఆగక, మాటలు పాటలుగా పరిణమిస్తాయి. గ్రామ్యానికి అలిగి, కసితీరక కొందరు మహాకవులు ఛందోబద్ధంగా తొమ్మిదో అష్టం పారాయణ చేస్తారు. వారికి పై సామెత వర్తిస్తుందేమో అనుకుంటాను.

శ్రీరాముల సచ్చిదానందశాస్త్రిగారు ఆరుపద్యములనే మహాస్త్రములను గ్రామ్యావలంబకులైన "కూశలపై" కృష్ణా పత్రికముఖమున ప్రయోగించినారు. ఆనాడు శ్రీరాములవారి బాణములు శత్రువులనుకొట్టి తిరిగి శ్రీరాములవారి చేతికి వచ్చేవట! ఈనాడు శ్రీరాములవారైన సచ్చిదానందశాస్త్రులుగారి బాణములకుకూడా ఆ ధర్మం పట్టింది. ఒక విశేషంతో, అనగా వెయ్యగానే వెనక్కి తిరుగుతాయి. శత్రువును ముట్టవు.

ఈ లెంపకొడితే ఆ లెంప చూపమన్నాడు మహానుభావుడైన యేసు. తనలెంప తానే వాయించుకోవడం అంతకంటె గొప్పప్రజ్ఞ కాదు? అంతశ్శత్రువులను అణగ్గొట్టడం అన్నమాట. ఆపనే సచ్చిదానందశాస్త్రులుగారు చేసినట్టు కానవస్తుంది. వెనుకటికి ఒక మహానుభావుడు "దూర్వాలంటే

యేమిటో అనుకొని తిరిగి చచ్చాను, గరిగ్నద్రా?" అన్నారట! గ్రామ్యమంటే యెక్కడో కోస్తాను ప్రందనుకొని, పచ్చిదా సందశాస్త్రులుగారు కష్టాలూ, కటాక్షా నూరారు. ఆ సహవాసా లన్నవి, వారి పద్యాల్లోనే యెక్కుచూచినా ససససలాడుతూ నవ్వుతూ వుండేను. దగ్గిరవస్తువును నవుడు సరకుసాగసు.

నన్నయభట్టు ఆంధ్రశబ్దచింతామణిసగ్రూత్రములు, అథర్వ బలీయము, అప్పకవీయము మొదలైన గ్రంథములు చదివిగాని, తెలుగుకావ్యములు రాయకూడదని శాస్త్రిలుగారి అభిప్రాయం.

ఉ॥ నన్నయభట్టుసూత్రముల నాలుకచే బలుకంగమానిరేని
యెన్న నహోబలీయమును నించుకనైనను చేతబుట్టకే
కన్నులచేతనైన నీక గాంచక నప్పకవీయమూదిగా
వన్నెలుగల్లుగ్రంథముల వ్రాయగవచ్చును గావ్యజాలముల్.

లక్షలగ్రంథముల సేరెత్తిన పద్యంలోనైనా, శాస్త్రిలు గారు లక్షణం ఇంచుక పాటించినారుకారు. కడం పద్యములు దీని మీరివున్నవి. ఒకజాతి గ్రామ్యమైనా తప్పిపోకుండా వెతికి వెతికి పట్టి తెచ్చి, వాటిని ఛందోబద్ధంగాబంధించి శాస్త్రిలుగారు తమ పద్యాలను గొప్ప "గ్రామ్యప్రదర్శనాగారముగా" చేసి నారు. అందుచేతనే గాబోలు "గ్రామ్యపదప్రయోగమ"నే శీర్షిక నెత్తిరి.

పద్యాలంతటనూ చీకటిరాత్రిలో చుక్కలవలె గ్రామ్య ములు మెరుగుతుండగా, కృష్ణాపత్రిక కానకపోవడం ఆశ్చర్యం. ఆ పద్యాలను మెచ్చి, యెత్తి అచ్చొత్తిన శశిలేఖ కానకపోయిన కానకపోవునుగాక!

ఆశ్చర్యమేలా ? ప్రాచీనుల తెనుగులక్షణం కోరి చదివే మనుష్యులు కొంచం. చదివి తెలుసుకున్నవారు మరికొంచం. వొంటబట్టినవాళ్లు మిక్కిలీ కొంచం. వొంటబట్టిన పండితుల కూడా కలంచేతపడితే దూడలు దొర్లుతాయి. బ్రహ్మశ్రీ వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారు, మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంకితులైన శ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నంపంతులుగారి ప్రసన్న రాఘవమును విమర్శించి, విమర్శించి మహామహోపాధ్యాయుల వారికి లక్షణజ్ఞానం యించుమించు శూన్యమని సిద్ధాంతీకరించారు. ప్రమాణంచూపనిదే శాస్త్రిలుగారు మాటాడారు. అవతారికను యీ మాటలతో ఉపక్రమించారు:

" ఈకాలములో ఆంధ్రభాషలో ప్రబంధములు పెచ్చుపెరుఁగుచున్నవికదా. వానిలో అనేకములవలన భాష కడుంజెట్టకలుగుచుంటం గాంచి, ఏదేని నొక గ్రంథ మాధారముగా నీ చెప్పునెల్ల విద్యార్థిజనోపయోగముకై భాషారక్షకై వెల్లడి సేయ దలంపుగొన్నవాడనై . . . "

" మహాగజాః పలాయంతే మశకానాం తు కా కథా? "

ఇన్ని లక్షణగ్రంథాలు చదివి రెండు వార్తాపత్రికలవల్ల మెప్పు గొన్న సచ్చిదానందశాస్త్రిలుగారికే నాలుగుపద్యాల్లో నలభై చోట్ల కాలుజారినప్పుడు, యిక పసిపిల్లలగతి యేమిటి ? ఈ లక్షణమును స్కూలుపిల్లలు నేర్చగలరనుట వెఱ్ఱిభ్రమకాదా ? నేర్చమనడం ఉట్టిగట్టుకుని స్వర్గానికి యెగరమనడం కాదా ?

ఓంప్రథమం అని పల్లెకూటముల అయ్యవార్లకి లక్షణం పొంతే తెలియదు. ఇస్కూళ్ళలో తెలుగుమేష్టర్లకు వచ్చి రావడం. ఇంగ్లీషుమేష్టర్లకు రానేరాదు. కాలేజీపండితుల

మాట మనం యేమీ చెప్పడానికి తగం. కాని మనకి శ్రమ లేకుండా వారిలో వారే "వీరికి లక్షణం తెలియదని" వారూ, "వారికి లక్షణం తెలియదని" వీరూ, తీర్పులు రాసి అచ్చువేసి వుంచారు.

మా చిన్నతనంలో (శ్రీ) కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారు ప్రెసిడెన్సీకాలేజీలో పండితులుగావుండి ఆంధ్ర భాషాసంజీవని అనే పత్రికను ప్రచురించేవారు. రాజమహేంద్ర వరంలోవుండి (శ్రీ) వీరేశలింగంపంతులుగారు వివేకవర్ధనిని ప్రచు రించేవారు. కొంతకాలానికి వీరున్నూ కాలేజీపండితులైనారు. ఇద్దరూ ఆరితేరిన గ్రంథకర్తలు. యూనివర్సిటీ పరీక్షకులు. వారిని మెచ్చి గవర్నమెంటువారు మహామహోపాధ్యాయులను చేసిరి. వీరిని మెచ్చి రాయ్‌బహద్దరులను చేసిరి. ఆనాడు తెనుగు భాషలకు వీ రిరువురును పట్టభద్రులై యుండేవారు. గాని వీరికి లక్షణం రాదని వారూ, వారికి లక్షణం రాదని వీరూ గజకచ్ఛ పములవలె పోరాడేవారు. ఇదే దేవాసురయుద్ధం అనుకునే వాళ్ళం.

వారు విరమించి చాలాకాలమైంది. గాని యే ముహూ ర్తాన పోయి తలపెట్టిరోగాని, ఆ యుద్ధరంగంమట్టుకు యెన్నడూ చల్లారలేదు. కవులు లావైనారు. కాట్లాలు లావైనాయి. చరిత్ర పునరావృతమవుతున్నది. నలుదిక్కులా జయభేరీలు మోగుతున్నాయి. యేమని ! బిరుదులు గట్టిన పండితకవులకు తెలుగులక్షణం రాదు, రాదు, రాదని.

పదాతుల మాటా, మూటలు మోసేవాళ్ళమాటా చెప్పేదేమిటి!

సంస్కర్తల ఉద్యమములమూలంగా తెలుగులక్షణం మట్టిగలిసిపోతున్నదని యెలుగెత్తే మహానుభావులలో లక్షణం బాగా తెలియనివాళ్ళూ, లక్షణానుసారంగా రాయలేనివాళ్ళే మెండు. ఒక తోవా, తెన్నూ లేకుండా, యెవడికి తోచినరీతిని వాడు తెనుగులక్షణం అడుగడుగునా పడగొడుతూ, గొప్ప కోసం సంస్కృతంమాటలు ప్రయోగించి, కృత్తద్ధితల రూపు మాపి, లింగవ్యత్యయము చేసి, శబ్దౌచిత్యమును చెడగొట్టి, లోకంలో యెన్నడూ, యే దేశం యెరగని దౌర్భాగ్యపు భాషను రాస్తూ అది తలుచుకు ఆనందిస్తున్నారు. మనుష్యులకు బుద్ధులు లేవా? కళ్ళు లేవా? ఇన్నివిధాల గ్రాంధికభాష తగలబడుతూవుంటే, యీ ఉపద్రవమును తొలగించ ప్రయత్నించక, వాడుకభాష రాసినందువల్ల యేమో తెనుగునకు చేటు వచ్చునని వగలబొగులుతారేమి? మనలో నాగరికులు వాడుకునే భాషా, ఉత్తరాల్లో రాసుకొనే భాషా చెడ్డవా? ఈ మహనీయులు రాసేభాష మంచిదా? అయితే లక్షణము పట్టుబడనివారు గ్రాంధికభాషను యేల రాయబూనుతారు? మీదిమిక్కిలి పద్యరచన యేల తలపెడతారు? అని అడగకేలను.

సచ్చిదానందశాస్త్రిగారి పద్యములు కొంచెం పరీక్షిస్తే యీ శంకలకు సమాధానం తేలవచ్చును.

ప్రతిభ భగవంతుడు యివ్వాలి. కావ్యగుణాలు పూని నేర్చి, విసగక రాసి, మంచికావ్యములు యెడతెగక చదివి సాధించవలె. అట్టి శ్రమకోరని సులభసాధ్యములు రెండు మూడున్నాయి. ఛందస్సు వొకటి. గణాలు సరిపెడితే ఒక మోస్తరు లయ కుదురుతుంది. కడంవి నిఘంటువుల్లో మాటలూ,

వ్యాకరణాల్లో ప్రత్యయాలూను. ఇవి వాడుకభాషలో లేక పోవడంచేత ఒక విలక్షణధ్వనిని కొలుపుతాయి. అంతటితో ఆనందించేవారు అనేకులు. గంగిరెద్దుమీది గుడ్డపాతలవలె యివి లోపలపసను కప్పుతవి.

రసం ఆట్టేలేని తలపులకు గద్యరచన తగివుంటుంది. రసం చాలనిచోట పద్యరచన విరసం. అందుకుతోడు తలపులు తక్కువైతే వృత్తాలు నిండడంకోసం గంగిరెద్దుగుడ్డలు మొట్టుగా పడవలె. ఆ గుడ్డలనైనా అందంగా అమర్చడం చేతకాకుంటే మాటలు మాసి, అన్వయం చెడి, పద్యాలు టొంకరనడకలు నడిచి కవిత్వం కపిత్వం అవుతుంది.

పెద్దకవులకే పొల్లుమాటలు లేకుండా వారగని చంపక మాలలకూ, ఉత్పలమాలలకూ తలపెడితే అంత్యగురువు లభించు టకుగాను, ఏకాక్షరశబ్దాలు అతకవలసివస్తుంది. యతి ప్రాసల కోసం నిరర్థకపదములను ఫర్లాంగు రాళ్ళవలె నిలవెయ్యాలి. "కౌపీనసంరక్షణార్థ మయంపటాటోపః !"

రెండో పద్యంలో నియమశబ్దం ప్రాసకోసం రెండుమాట్లు వెలసింది. మూడో పద్యంలో ప్రాసస్థానమందు "భువిని; కవులు; అవనిని; కవివరులు" అమిరాయి.

వృత్తం తలపెట్టేటప్పటికల్లా భూదేవత శ్రీరాములువారికి తోడై సాగిస్తుంది. యుక్తమేకదా !

మొదటిపద్యంలో "ఇల"

రెండవపద్యంలో "ఉర్విలోన"

మూడో పద్యంలో "భువిని" "అవనిని", ఆరోపద్యంలో "ఉర్విలో" అని జమిలినవి.

"సుంతు" "సుమీ"కూడా దగ్గిర సీసచరణాల్లో తగి లాయి. మొదటిపద్యంలో గ్రామ్యావలంబకులు "కొందరు" అయి, మూడో పద్యంలో "అందరు" అయినారు. అందులో శాస్త్రిలుగారు కలిసిరో లేదో?

"కాలముచేయు చిత్రమొకో" అని మొదటిపద్యం ఎత్తు బడి చేసిన్నీ, మళ్ళీ "యేమి చిత్రమో" అంటేనేగాని పద్యం ముగిసిందికాదు. "నింద్యమంచు" అనేదానిని కమ్మెచ్చు సాగ దీసి "నింద్య మటంచని" యీడిస్తేనేగాని, గణాలు సరిపోయి నవికావు. మచ్చులు చూపాను. ఆరుమాటల్లో చెప్పవలసిన భావం, ఆరుపద్యాల్లో చెబితే వొచ్చే అనర్థకాలన్నీ యెవడి తరం చెప్పడానికి! "అమలినతారకాసముదయంబుల నెన్నను ...విధాతృనకైనను నేరఁబోలునే!"

ఇక ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, అహోబలీయము, అప్పకవీ యము మొదలైన లక్షణగ్రంథములలోని నియమములను, పటుకుమని త్రెంచివట్లు కొన్ని చూపుతాను.

అరసున్న వుండవలసినచోట లేకపోవడం : (అ) ఎక్కడు బొందగోరి (ఆ) తెల్లుజేర్పగా (ఇ) ఇలగోరుచు (ఈ) అబ్రబ మాగదా.

అరసున్న వుండగూడనిచోటవుండడం: (అ) జీవమున్ఁ జయముగ (ఆ) తిప్పలుఁ దెచ్చిపెట్టి (ఇ) వ్రాయగఁవచ్చు (ఈ) ఓఁకవివరులార.

సరళాదేశం చెయ్యవలసినచోట మానడం: (అ) చాల ప్రయాస (ఆ) అయిననుచేత.

సరళాదేశం చెయ్యరానిచోట చెయ్యడం: (అ) మన తెల్గు (ఆ) ఆంధ్రము బాడుసేయ.

ద్రుతముపై గసడదవాదేశము: (అ) వలయుంసుడు (ఆ) వలెసుమీ.

కళలందు ద్రుతాంతములుగా వాడడం: (అ) కాంచక నప్పకవీయ మాదియా (ఆ) ఇంచుకనైనను.

కకుప్కాస్తి ప్రయోగాలు, అపశబ్దాలు: (అ) మున్ (ఆ) వద్దు (ఇ) తిప్పలు (ఈ) చదువుకోవలెను (ఉ) కష్టము గూడను (ఊ) మొండివివాదములేల యని మూర్ఖులతోడుత నంచు (ఋ) ప్రయాస.

కొసకు శ్రీరాముల సచ్చిదానందశాస్త్రులుగారు నిజం చెప్పేశారు: "దండిగ గ్రామ్యశబ్దముల దార్చుచు నింకం జయ్యన తెల్గును భాష యుర్విలో."

"ఆంధ్రము పాడుసేయగా" శాస్త్రులుగారు చండతే పూనారు. కడంవారిని పూనమన్నారు. కాని ఆ హెచ్చరిక అనవసరం.

* గ్రామ్య శబ్ద విచారణము

నవంబరు 5 వ తేదీ శశిలేఖలో మ. చినపురుషోత్తం పంతులుగారు మొదలైనవారున్ను, 7వ తేదీని మా మిత్రులగు మ. లక్ష్మణరావుపంతులుగారున్ను వ్రాసిన లేఖలు చూస్తిని.

శశిలేఖా సంపాదకులు నాకు చాలాకాలమునాటి మిత్రులు. చెడుగు చేతామనేవుత్సాహంతో నన్నుగూర్చి యేమిన్ని వ్రాయరు. అచ్చొత్తరు. కాక, యేమి ప్రచురించినా, మా స్నేహమునకు భంగము రాబోదు.

విద్వాంసులకోరికలు వేరువేరురీతుల నుంటవి. హాస్య రసముమీద కొందరి కలము పరుగులిడుతుంది. కొందరిబుద్ధులు దోషాన్వేషణములో వాడితేరుతవి. మరికొందరి బుద్ధులు తిట్లకు తిరిగివుంటవి. ఈ మూడురీతులూ చాలినంత లేకపోవడము వల్లనే, మన భాష యిప్పటి యీ దురవస్థలో వున్నదని నా అభిప్రాయము.

కాని, కన్ను కొంచెము తెరచి, యితరదేశములలో భాషలు యెలా పెరుగుతున్నవో, అదిన్ని, శ్రద్ధతో భాషా శాస్త్రమును తరచి, గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషలను పరిశీలించి,

---

* రచనాకాలం : 1910 సంవత్సరం, నవంబరు 24 వ తేదీ.

మరి తప్పులుపట్టి తలపడితే, ఉభయతారకంగా వుండును. తీర్పులుచెప్పడం సులభం; విద్యాపరిశ్రమ కష్టం.

అంతవరకు యెవరిస్వభావానుసారముగా వారిని వ్రాయనిస్తేనేతప్ప, పేపర్లకు యీపాటి వ్రాయడమూ వుండదు. అచ్చుఆఫీసులు మూసి, పత్రికాసంపాదకులు తపస్సుకు కూచోవలసి వస్తుంది.

ఇక మా మిత్రులు మ. లక్ష్మణరావుగారిమాట. మ. రాయప్రోలు సుబ్బారావుపంతులుగారు యేమివ్రాశారో నేను చూచియుండలేదు. లక్ష్మణరావుగారివ్రాతనుపట్టి చూడగా వారికి, వాడుకభాషయందు నిరసనభావంవున్నట్టు కనబడుతుంది. ఏలనో? వారు దయచేసి కారణము చెప్పుదురుగాక.

గతకాలములో నవమాష్టం పారాయణం చెయ్యడమందు నిపుణులైన బ్రాహ్మణవుద్యోగస్థులు రయితును రత్రను, పరిపాటిగా ఒక స్వారస్యమైనతిట్టు తిట్టుతూ వచ్చేవారు. ఇప్పుడైనా కడపెడలను ఆ శబ్దం వినబడ్డంకద్దు. ఈ నాడు కొందరు పండితులూ, కవులూ అట్టిదియే, గ్రామ్యోక్తి నొకటి గ్రామ్యభాషనుగురించి వినియోగించుదురు.

వారిలో తెగబడి దీవించినవారు శ్రీ బాలకవి భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు. వారు వ్రాసిరి:

గీ. "అజుని సృష్టివిచిత్రమేమందునౌర
ఘనుల నిరుపమ పాండిత్యగరిమమేమొ
అంబురాశిలో గాలకూటంబువోలె
గ్రామ్యభాషయె కొత్తగా ప్రబలె నిపుడు.

గీ. నిరతి మన లక్షణంబుల నెగడుచుండి
ఆంధ్రభాషతోఁ బోరాట మాడదొడగె
లంజసంతతి పొత్తుకై లావుమించి
యూరసునితోడ బోరాట మాడునట్లు.

సీ. నవనవాలంకార నవ్యమై భవమన్న
దలనొప్పియుట దీని సరణియేమొ
మహిని వ్యాకరణోక్తి మాటలాడుటయన్న
వాంతి యౌనట దీని వరసయేమొ
సాహిత్యవిధ్యుక్త సల్లక్షణములన్న
నురిబోసికొను దీని సరణియేమొ
వివిధ భవ్యాకారవృత్తగీతములన్న
మూలడాగును దీని లీలయేమొ

గీ. తగుదునని తానుగూడను తగవు లిపుడు
సేయగాబూనె దెల్గుతో వేయియేల
ఆంధ్రభాషావధూటీగృహాంగణమున
దాసియై మెలగుటకునైన దగునె చెపుడ.

'Appearances are deceptive' అని యొక ఆంగ్లేయోక్తి కలదు. తిట్టగానే అసూయ కాబోదు. భూషించగానే అనురాగం కాబోదు. ముద్దుతిట్లూ, భక్తితిట్లూ రసభరితములు. నారాయణమూర్తిగారి తిట్లుకూడా అట్టివేమో యని సందేహం పొడముతున్నది. లేనియెడల అవలక్షణములు వారి కవిత్వమందు వా రేల వాడుదురు ?

పీరు ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాదిసంచికకు వ్రాసిన పద్యములుకాక, శ్రీ రాయబహద్దర్ వీరేశలింగంపంతులుగారి

లైబ్రరీనిగురించి ఆంధ్రప్రకాశికకు వ్రాసిన పద్యములనుకూడా నేను చదివితిని. అందు కొన్ని స్వారస్యములు కానవచ్చినవి.

(అ) స్వభాషను దేశమునందునన్ జీవవినాశ ఘోరము
మును బొందగనీయక.

(ఆ) పూజితమై కవీంద్రసుమపుష్కలమై ద్విజరాజ
పుంజమై.

చెలంగు నీ రాజమహేంద్రపట్టణవరస్థిత బాలక పుస్త
కాలయోర్వ్యజము,

(ఇ) కల్పతరోపమానమై

(ఈ) నవనవగ్రంథసంధానుడై యే కవి

(ఉ) అతులతేజసంయుతంబయి;

ఈ సంస్కృతప్రయోగములు మిక్కిలి సరళములు కావనుకుంటాను. ఇక తెనుగున కళలు ద్రుతప్రకృతికములతో సంబంధించిన నియమములను వీరు సంస్కరించినట్లు కనబడుతుంది.

(అ) చాల యుపద్రవమయ్యె.

(ఆ) దేశభాషలందెల్ల యనుచు.

(ఇ) కథలనవ్వాల కల్లమి కలలబడుట.

(ఈ) భాషను చక్కగా.

(ఉ) అటుచేతురుగాక.

ఇది గ్రామ్యమునకు వృత్తి కల్పించుటకాదా! బలియులు బలియురు కావలయును.

పై వ్రాసిన మాటలు, రాయవలసివచ్చినందుకు చాలా చింతిస్తున్నాను. బాలకవులు ప్రతిభావంతులని వింటిని. మన ప్రాచీనకవుల గ్రాంథికభాషలో రాయడమన్నది గరిడీవిద్య. భగవంతుడు కాళ్ళిచ్చినందుకు సుఖంగా నడవక గెడలెక్కుదురు; యేమిచెయ్యను ?

రామాయణమును తెలుగుచేసిన శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బారావుపంతులుగారుకూడా ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలో గ్రామ్యమునుగురించి సరసముగా కొంత ముచ్చటించిరి. "కులటయగు మాతకన్న, పతివ్రతయగు మాత యెక్కువ పూజ్యురాలైనట్లు, గ్రామ్యభాషకన్న లాక్షణిక భాషయే ప్రశస్తమని బుద్ధిమంతులెల్ల నంగీకరింతురు. అట్టి సలక్షణభాష నుపేక్షించినచో గలుగు ననర్థములు పెక్కులు గలవు. గ్రంథవిస్తరభీతి సంక్షేపించెద. గాని తుద కాంధ్ర పదము నామావశిష్టమగు."

పరభాషలనేర్చుట . కడుపుకూటివిద్యగా నెంచి ఇంకొక చోట రాయడంలో సుబ్బారావుపంతులుగారు పరభాషల నేర్చుట కేవల గర్హ్యము కా దనుటకు ప్రమాణముగా యీ క్రిందిపద్యమును వుదహరించిరి :

"క్షితి మ్లేచ్ఛభాష శ్రుతి గ
ర్హితమగునట్లె ననియె ధరిత్రిని దానిన్
మతిరోసి విడువగూడదు
సతతము వ్యవహారహాని సంధిలుకతనన్"

పై పద్యమున మ్లేచ్ఛభాషయని రాయడములో అప్పకవి తురకలభాషను మనస్సులో వుంచుకున్నాడు. ఆ కింది ఉదా

హారణములను చూడండి. సుబ్బారాయప్రపంసలుగారు యింగ్లీషు భాషను మనస్సులో వుంచుకొనిరి. గాని శృతి గర్హితమయిన మ్లేచ్ఛితము, యిదిగాని, అదిగాని కాదనుకుంటాను.

పతంజలి వ్యాకరణాధ్యయనప్రయోజనములను చెప్పడములో శతపథబ్రాహ్మణంలోని ముక్కొకటి యెత్తి రాసినారు.

తే॥ సురాహేల యోహేలయు ఇతి కుర్వన్తః పరాబభూవుః ।
తస్మాద్బ్రాహ్మణేన న మ్లేచ్ఛితవై నాపభాషితవై
మ్లేచ్ఛో హవా ఏష య దపశబ్దః"

మరియొకచోట మహాభాష్యంలో "గరీయానపశబ్దోపదేశః । ఏకైకస్య శబ్దస్య బహవో అపభ్రంశాః । తద్యథా గౌరిత్యస్య శబ్దస్య గావీ, గోణీ, గోతా, గోపోతలికేత్యేవమాదయోపభ్రంశాః"

శృతిదృష్ట్యా, సంస్కృతపుమాట, లోకుల నోటమారి సంస్కృతలక్షణమునకు పొందకపోగా, అట్టిమాట మ్లేచ్ఛితము లేక అపశబ్ద మగును. అంతేగాని తురకమూ, యింగిలీషూ మ్లేచ్ఛితములు కావనుకుంటాను. ఉద్యోతంలో నాగోజీభట్టు "న మ్లేచ్ఛితవై ఇత్యేత మ్లేచ్ఛభాషావిషయ మితి భ్రమనివృత్త్యర్థం తద్వివరణం నాపభాషితవై ఇతి ... అపశబ్దత్వం వ్యాకరణానుగత శబ్దస్యాపభ్రంశన ఏవ ప్రసిద్ధ మితి భావః॥నను మ్లేచ్ఛోనామ పురుషవిశేషో దేశవిశేషోవాసకథ మపశబ్దః? త ఆహ ఘుణేతి । నిన్దావచనా మ్లేచ్ఛతే రితి భావః । నిన్దా చ శాస్త్రబోధిత విపరీతోచ్చారణేన పాపసాధనత్వాత్ । ఏవం చ మ్లేచ్ఛా ఇత్యస్య నిన్ద్యా ఇత్యర్థ ఇతి ధిక్॥

వేదదృష్ట్యా అన్యదేశభాషలకు మ్లేచ్ఛితదోషము వర్తించనేరదు. "గ్రామ్యమునందుగల యనేకదోషంబుల గ్రహించియే పూర్వులు 'అపశబ్దంప్రయుంజానో రౌరవం నరకం వ్రజేత్' అని శాసించిరని" సుబ్బారావుగారు ఒక బాంబును నాభోట్లమీద విసరజూడగా అది పంతులుగారిచేతిలోనే పేలినది. యుక్తమేకదా ?

సుబ్బారావుపంతులుగారు రామాయణమును తెనిగించినారు. వారి తెనుగు సంస్కృతపదములతో నిండివున్నది. వీరి సంస్కృతప్రయోగములలో మ్లేచ్ఛితములు అక్కడక్కడ కలవు. "గావీ, గోణీ, ఆణవయతి" ఇత్యాది అపభ్రంశములను పఠించిన శిష్టేతరులకు, లోకసిద్ధి అయినా శరణమై యుండెను. స్వసిద్ధాంతప్రకారము, పంతులుగారికి యే శరణమూ కారరాదు.

గాని, ఉద్యోతంలో "ప్రకరణాచ్ఛ్రౌతత్వం గోఽయం నిషేధః" అని. అహోబలపండితీయములో "అతఏవ వ్యాకరణ మహాభాష్యే సర్వోప్యపశబ్ద నిషేధః. క్రతువిషయ ఏవ ఇతి ప్రతిపాదితం" ఇటువలెనే శబ్దకౌస్తుభంలోకూడా మహాభాష్యమందు "యాజ్ఞే కర్మణి సనియమో అన్యత్రాఽనియమః" ఉద్యోతంలో "యజ్ఞే సుశబ్దప్రయోగా ద్ధర్మోపశబ్దప్రయోగా దధర్మ ఇతి తత్రైవతయోః ప్రయోగనియమః। తదతిరిక్తస్థలేతు సుశబ్దాపశబ్దయోః ప్రయోగే అనియమః॥"

ఇలా రాయడంచేత సుబ్బారావుపంతులుగారి రామాయణమందు నాకు అనాదరణ కలదని భావించకండి. వీరి కవిత్వం సాఫైనది. వీరి దైవభక్తి అందరూ మెన్నతగి

యున్నది. తెనుగులో వీరిపాండిత్యము అసమానముగాని తెనుగులు నేర్చి, వీరి ఆంధ్రీకరణమును చదువుటకన్న, సంస్కృతంలో మిడిమిడిజ్ఞానం సంపాదించుకొని వాల్మీకిరామాయణం చదువుకోవడమే శ్రేయమని నా అభిప్రాయము.

ఆంధ్రపత్రికలో "గ్రామ్యమును నిరసించుచు" వీరు వ్రాసిన వ్యాసమును బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యగారు పొగిడి, తమ పత్రికలో ప్రచురించిరి. బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారుకూడా వ్యావహారికభాష "అందరి నోటంబడి కులటవలె భ్రష్టత నందియుండును" అని వ్రాసిరి. బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిల్లుగారి దర్శనము నేను చేసివుండకపోయినా చాలాకాలమునుండి వారి నెరుగుదును. వారి భాష నిర్దుష్టము. విద్యయు, తత్త్వాన్వేషణమును వారికి వ్యసనములవుటచేత, మాలో అభిప్రాయభేదములున్నా వారియెడల నాకు విశేషగౌరవము కలదు.

వాడుకభాషను గురించిన నా అభిప్రాయములను ప్రమాణములతో విమర్శించినవారు వీరొక్కరే. సమాధానములు, మరివొకచోట చెప్పదలచితిగాని, వారు ఉదహరించిన యింగ్లీషుపుస్తకములు ప్రస్తుతవాదమునకు ప్రసక్తములు కావు. ఇక వారివాదమునకు సంస్కృతవ్యాకరణము యెట్లు సహకారియో తెలియవలసియున్నది. కన్నడ గ్రాంథికభాష మారుచు వచ్చెనుగదా? ఆ మారుదలకు ఆదేశపు శిష్టులు యెటుల వొప్పిరి? తెనుగుగ్రాంథికభాషమాత్రము మారలేదా?

ఈమధ్య 'యిలస్ట్రేటెడ్ లండన్‌న్యూస్' అను పత్రికలో చెస్టర్టన్ అను బుద్ధిశాలి, నైరుధ్యంలేని వినోదమునుగురించి

చమత్కారముగా ముచ్చటించిరి. సీమలో Unionist versus Freetrader అనునది అటువంటిదే. పాత గ్రాంథిక భాషను, సలక్షణముగా వ్రాయవలసినదన్న శాస్త్రిలుగారిమతమున కున్నూ, శిష్టులు యీనాడు వాడుకుంటూవున్న భాషలోనుంచి కొత్త గ్రంథికభాషొకటి కల్పించుకోవలసినదన్న నా మతమున కున్నూ వైరుధ్యం యెక్కడ? మా జాగాలే వేరు.

పరిశీలించి చూడగా, శాస్త్రిల్లుగారికిని, నాకును అభిప్రాయ భేదము చాలాతక్కువ. గ్రాంథిక భాష వాడుక చేసేవారు, దాని నియమములను పూర్తిగా మన్నించవలసినదనే నా అభిప్రాయము. ఆ భాషను సాధించలేనివారు, అనగా లోకాని కల్లా బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారివంటి పదిమందితప్ప కడమందరూ వాడుకభాషలోనుంచి సులభసాధ్యమైన వొక కొత్తగ్రాంథిక భాషను కల్పించుకుంటే శాస్త్రిలుగారికి యేమి కొరత?

వాడుకభాషను కులట అని మర్యాదచేసే పండితులు దానిని దూరముగా విసర్జించక యేల వాడుకచేతురో? వారు "యాంటీనాచ్" కారు గాబోలును!

ఇక కళింగదేశచరిత్రమాట: దానిని గురించి మా మిత్రులు నాతో ముచ్చటించినప్పుడు, వారు కోరకముందే వారి నిర్ణయములను యెరిగినవాడ నౌటచేత యిదివరకు నలుగురూ వ్రాస్తూయున్న భాషనే వ్రాతు నంటిని. అట్టి వొప్పుదలకు కారణము దేశమున చరిత్రజ్ఞానము విరివికావలెనని మా మిత్రులు చేస్తూవున్న మహోద్యమమునకు తోడ్పడను అభిలాషే.

ఇప్పుడు లక్ష్మణరావుపంతులుగారు నాకు [illegible] తెచ్చిపెట్టినారు. వారు రాసిన లేఖలో లక్షణ ప్రయుక్తమనే మాటొకటి ప్రయోగించారు. ఈ లక్షణం స్వభావం ఎట్టిదో వారు కొంచము శ్రమచేసి పత్రికాముఖంగా లోకానికి స్పష్టీకరిస్తే ఉపయోగంగా వుంటుంది.

వ్రాతనుబట్టి పోల్చుకుందామని, విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలలో చటుక్కున చేతికివచ్చిన ఆంధ్రులచరిత్రను తీసి చూస్తిని. దానిలో భూమిక మామిత్రులు రాసినదే. మొదటి వాక్యకదంబమును చదివిచూడగా భాష లక్షణానుసారంగా వున్నట్లు నాకు కానరాలేదు. "అనియమాద్గ్రామ్యం హి యత్త్వపభ్రంశః" అనే లక్షణము ప్రమాణం అయినయెడల ఈ భాషకు గ్రామ్యత గట్టిగా పట్టివున్నది. గ్రామ్యంలో దిగిన వెనుక ఆగడం యెక్కడో !

అది అటుండగా గ్రామ్యశబ్దార్థం యేమిటి? "శతాంధాః కూపం ప్రవిశంతి". వొకడన్నాడని వొకడనడమేనా, తత్త్వవిచారం కద్దా? సంస్కృతభాషాకావ్యశాస్త్రములో మోటుమాటకూ, మోటు అర్థమునకూ, గ్రామ్యత అని పేరు పెట్టిరి. ఇది వొక కావ్యదోషము. అహోబలపండితులు దీనినిగురించి కొంత రాసినారు.

గ్రామ్యశబ్దానకు సాధారణమైన అర్థము మోటు. ఈ శబ్దమునకు విరోధి "నాగరము, నాగరకము, నాగరికము." ఇంగ్లీషులో నాగరికము Polite, refined అందురు; గ్రామ్యం Low, vulgar అందురు.

“శబ్దేపి గ్రామ్యతాస్త్యేవ సా సభ్యేతరకీర్తనాత్” శిష్టులు రాత్రీపగలు వాడుకచేసేభాషను గ్రామ్య మనడము, అనాలోచిత మనుకుంటాను. అదే గ్రామ్యమాట నిజమైతే, ఇప్పటి మనగ్రంథకర్తలంతా గ్రామ్యజనమే, ఒక్క మహా మహోపాధ్యాయులు తక్క! “పామరాదిప్రయుక్తంయత్త ద్గ్రామ్య మభిధీయతే.”

గనుక యిటుపైని బ్రాహ్మణాదులు వాడుకొనే నాగరికమైనభాషను పండితులు గ్రామ్యమనకపోవడము ఉచితమని భావిస్తాను. నాగరక మని దానికి పేరుపెట్టి గ్రామ్యమును వొక చీడీ దించితే, శబ్దౌచిత్యము సాధిత మవుతుంది.

“అనియమా ద్గ్రామ్యం హి యత్స్వాపభ్రంశః” అని కొందరనగలరు. ఆమాటకువస్తే నియమంలేని భాషే వుండదు. ఒక వేళ వుండుననుకున్నా గ్రామ్యభాషకు వొక నియమం చేసుకుంటే గ్రామ్యత పోవలెను. ఈ కారికరాసిన వైయాకరణుడు అయితేనేమి, అహోబలపండితుడైతేనేమి, సంస్కృత లక్షణానుసారంగా, తెనుగుకు లక్షణం కల్పించకోరి అసందర్భములు కల్పించుతున్నారు.

కాదంటిరా, నియమమంటే యేమిటో, సంస్కారం అంటే యేమిటో, వాటి స్వభావమెట్టిదో వాటి చరిత్ర మెట్టిదో స్పష్టముగానూ, విపులముగానూ యెవ్వరేని ఉపన్యసించి మమ్ముల తరింపజేతురుగాక! సాంకేతిక సుప్రసిద్ధపదములు కూడా యెట్టివో తెలియగోరితిని.

గ్రామ్యభాషనుగురించి యేమన తమ గ్రాంథికభాషా ప్రచురించినను వారు చేసి ఆ పత్రికల నాకు అంపవేసెదను. గ్రామ్యభాషాదూషణ గోరిన పత్రికాసంపాదకులు గ్రామ్యమును గురించి నా వ్యాసములు వారిపత్రికలలో యెత్తి ప్రచురింతురుగాక !

ఇంతవరకు వ్రాసిన పిదప మా మిత్రులొకరు శ్రీ ... కవిగారి విమలాదేవి అను నవలను నాకిచ్చిరి. స్థాలీపులాక న్యాయముగా పరిశీలించిన ఈ ప్రయోగములు కానవచ్చినవి. (అ) అనవసరమైనచోట్లను అనగా అనుకరణము లేనిచోట్ల అన్యదేశ్యములు. సూచీపత్రములో ఔరంగజేబు ఖాయిలా; యా ఖుదా యాఅల్లా; హుషారీ, ఖత్తల్ – ఇట్టివి చాలాకలవు. (ఆ) సంధి విసంధులు తోవలు కానరావు: వజ్రపు ఆంగ్రేష్ అధ్యాయ పదవి; గ్రంథకర్తను అగు; సమగ్రసృష్టియందు ఇది; అప్పుడు; ఇందిరి; ఇట్లు; ఉదయమున; గాని; ఆశ్చర్యశక్తిచేత; రాజసింహుడు; అతని ఏమి యీ యనన్యాయము; ఇంతలో నా రాజభటులు ఆ పురుషుని యీడ్చుకొని భటులను సమీపించిరి.

(ఇ) తనకుఁగల – నుత్సాహము; పిలచి; గట్టనాకది యే ప్రథమప్రయత్నమని – దెలుపుచుండ; రాజ్యమునకు వారసుననియు, చంద్రావతి మహారాణిని బట్టి తెచ్చిన యాతడు సంతోషాతిశయమున;

(ఈ) న్యాయమైన ఆనుది; సాటిపంతులుడే; అన్యథా తలంచి; సంరక్షణాస్మరణ; ఈ ప్రయాసకూడ; కుంభకర్ణుని పాత్ర; నిర్ఘాతపడి; అర్ధపూర్ణదృష్టి; సృష్టింపబడె; అంతా రామమయం; నీవు చింతాక్రాంతవై; దండన; ఘటనము;

సాహాయము; జాగ్రత్తగా; అసహ్యాపడుడు (అసహ్యా పాత్రుడనుటకు) ఇతరత్ర; తన తదంతరము; కుమారిత; భగవాన్ వశిష్ఠులవారు; ఆపద నివారణోపాయము; ఆకుబడుచు.

ఇవన్నీ తప్పులని నా అభిప్రాయమని కాదు. "అప శబ్ద భయంనాస్తి అప్పలాచార్యసన్నిధౌ" అని చెప్పేవుంచాడు. బాలకవుల ప్రయోగసరణి కవిత్రయమువారి సరణికి చాలా దూరమనుకుంటాను !

*ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు

O, would some power the giftic genius
To see ousrelves as others see us
–Burns

ఆకాశరామన్న బహు దొడ్డమనిషి. బహుప్రాచీనుడు. గాని రాతలులేని అదృష్టపుకాలములో, ఆయన ఆఫీసు అమలు యెలా జరిగెనో నిశ్చయించలేము. చెట్టుచాటునుంచీ, పుట్ట చాటునుంచీ ముఖంపెట్టి యెదట చెప్పరానివార్త కేకవేసి వెళ్ళేవాడుకాబోలు. ఇప్పుడు యింగ్లీషువాళ్ళు, పోస్టు, టెలిగ్రాఫు, ఖణాయించి, వార్తాపత్రికలు ప్రబలిన తరువాత అన్ని ఆఫీసులవలెనే, సైకా-ఆఫీసు పనికూడ హెచ్చినది. డబ్బున్నర ఖర్చుతో మనసులో బిరడావేసి బిగించుకున్న దుఃఖమును వెలిబుచ్చవచ్చును.

వెనకటి కొక బుద్ధిమంతుడు తాను చచ్చిపోయినట్లు తనవారికి తంతివార్త పంపెను. టెలిగ్రాఫుయొక్క ఉపయోగమును పూర్తిగా గుర్తెరిగిన వాడితడొక్కడే. డొంకచాటునుంచి బాణం విసరవలె నంటే వార్తాపత్రిక చాలా సుళువు. కొంతమంది సైంధవుణ్ణొకణ్ణి ముందు వుంచుకుని యుద్ధము

* రచనాకాలం : 1910 డిశంబరు 29 వ తేదీ

చేస్తారు. యెగిరిపోతే, వాడిబుర్రయెగిరిపోతుంది. గెలిస్తే యెవడిదెబ్బో అవతలాడు గుర్తెరిగే వుంటాడు. అభిమానం లావుగా వున్నచోటమాత్రం ఆకాశరామన్న ఆటోగ్రాఫ్ లెటర్ అంపిస్తాడు. అనగా స్వహస్తలిఖితం.

ఈమధ్య నన్నుకూడా ఆకాశరామన్నగారు అనుగ్రహించారు. అంతవరకూ, వారు ఖాతరీచెయ్యవలసినపాటి అధికుడను కానని అనుకుంటూవుంటెని. యిప్పుడా కొరత తీరినది.

"నేను మిమ్ములనెరుగుదును. మీరు నన్నెరుగుదురో లేదో ?" అను ప్రశ్నతో శ్రీముఖమును ఆరంభించిరి. "తమరి నెరుగనివా రెవరని" ఆయుత్తరము. కవరు పెద్దాపురము పోస్టున వెడలినది. తమరు ఆ ప్రాంతమున వెలసియుందురు.

"కాని, నేను మిత్రుడననియే మిమ్ముల భావించుచుండబట్టి మిమ్ములను మిత్రమా ! యని పిలుచుచున్న లోపమునకు మన్నించండి" ఇది యొక లోపముగా నేను తలంచలేదు.

"అయం నిజః పరోవేతిగణనా లఘుచేతసాం

పుంసా ముదారచిత్తానాం జగద్దైవకుటుంబకమ్." ఇదియును గాక "దేశమాత పుత్రులమగు మన మందరము సోదర సమానులుగాన మిత్రు లనుచున్నాను." ఇది పై శ్లోకార్థ దృష్ట్యా అల్పదృష్టేమో ? మనము జగన్మాత పుత్రులము.

దేశమాత అంటే వొకచిక్కుకూడా వున్నది. ఏ దేశం? తెలుగులకు అరవలకు వుండే భ్రాతృభావం చాల కనిపెట్టెను. బంగాళీలకు హిందూస్థానీలకూగల ఐకమత్యముకూడా కొంతవరకు చూశాను. మన తెనుగులలోనైనా దేశ మాతృ పుత్రత్వాద్భ్రాతృత్వం లెక్చర్లలోనూ, వ్రాతలలోనేకాని,.

చర్యలలోనూ, ఆలోచనలోనూ, సిగపట్ల గోత్రత్వమూ, స్వప్రయోజకపరత్వమే మెండేమో ? మాలవాడు కనపడగానే భ్రాతృత్వం చాలాదూరం పలాయనంచేస్తుంది. మాలవాణ్ణి చూడగానే అమాంతంగా కౌగలించుకోని వాడికి దేశమాత పేరు యెత్తడముకు అర్హత లేదని నా గట్టినమ్మకం. దేశమాత కథ అలా వృణ్ణయుండి. ఉగ్రుపాలతో మనము నేర్చిన తల్లిభాష యగు వాడుక తెనుగుభాషకే కొందరు తాళం పడుతున్నారు. మిద్దెలుమింగే బావగారికి తలుపులప్పడాలా !

"సంబంధ మాభాషణపూర్వమాహుః" అన్నాడు మహాకవి. పోస్టుద్వారా మాట్లాడుకొన్న మనకు మిత్రత్వం సిద్ధంకానే ఐంది. దానికి యింత డొంకతిరుగుడేలా! ఆకాశరామన్నను యింగ్లీషువారు కొంచెము దర్జాతక్కువగాచూస్తారుగాని, స్నేహాలకు దర్జా అంత అక్కరానేరదని నామతం. గనుక ఆకాశరామన్నగారితో నేస్తము నాకు యిష్టాపత్తే.

ఇష్టాపత్తే అంటిరా ? బ్రహ్మానంద మనపలసినది, ఏలనంటిరా, నావలెనే ఆకాశరామన్నగారుకూడా గ్రామ్య భాషాభిమానులు. రత్నములూ, ముత్యములూ కలిపికుచ్చినట్లు వారు గ్రామ్యగ్రాంథిక పదములతో సొంపైనవాక్యములు రచించిరి :

"మహారాజశ్రీ వావిలకొలను సుబ్బారావుపంతులు గారు చేసిన రామాయణమును గురించి తాము వ్రాసిన మాటలేమి, శ్రీ విజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల సంపాదకులును, సంస్కృతాంధ్రమహారాష్ట్రహూణ, హిందీత్యాది భాషా కోవిదులును నగు శ్రీ లక్ష్మణరావుపంతులుగారిని గురించి

తాము వెలిబుచ్చిన యుద్దేశమేమి, శ్రీ బాలకవి భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు మున్నగువారిని గురించి తాము ప్రసంగించిన సంగతులేమి మాకు చాలా ఆశ్చర్యము కలుగ జేయుచున్నవి. పులినిచూచి నక్క వాతపెట్టుకున్నదనినటుల మీ చర్య తోచుచున్నది. బహుశః" ఈపై ముక్కలు అచ్చు వెయ్యడముకు వీలువుండదు. అవి కాన్ఫిడెన్‌షల్. "మీరు విద్యాధికులయ్యును ప్రస్తుతము దేశము శాంతికొరకు పాటు పడుచున్నదని తరుచు పత్రికలను చదువుచున్న తమకు తెలిసి యున్నను, మీ వ్యాసము ఆ కల్లుత్రాగెడువారి వ్యాసమువలె తోచుచున్నది. నిజముగా ఆలోచించి చూడగా మీకు అను భవమే యెక్కువగాని విద్యానైపుణ్యత తక్కువ. మీ గుట్టు మట్టు నాకు తెలుసును. సంగతులన్నియు పత్రికా ముఖమున ప్రచురపరచమనిన ప్రచురపరచుతాను. గాని తమ యిట్టి గొప్పకీర్తి ఆంధ్రమహాజనులకు తెలియచేయ నా కిష్టము లేదు. అయినా మీ కలవేమిటి ? పంతులుగారూ . . . దిక్కు మాలిన హాస్యోక్తులతో ఎదుటవారి మనస్సు నొప్పి కలుగ చేయకండి. ఏమంటారు ? నామాట నమ్ముతారా నమ్మరా ? ప్రస్తుతము ఇంతటితో చాలించినాను. మీకు నా యుత్తరము వల్ల బుద్ధివచ్చినటుల పత్రికాముఖమున ప్రచురించండి. నేనెవ రినో మీ రెరుగుదురా ? కొద్దిరోజులలో మిమ్ములను కలుసు కొని అప్పుడు చెప్పుతాను."

లేఖారంభమందు ఆప్రశ్న చూడగానే, మీ రెవరో యెరుగుదుమనుకున్నానుగాని, లేఖాంతరమందు ఆ ప్రశ్న తిరిగి పఠించడమువల్ల సందేహమునకు కారణమైంది. "పంతులు

గారూ” అని నన్ను నొక్కి–పిలవడం చూడగా, ఆకాశరామన్న గారు పంతులుగారు కారనుకుంటాను. “మాకు” అని బహు వచనం ప్రయోగించడంచేత, యేమనుకోవడమునకూ పాలు పోకుండావుంది. మీరేమనుకుంటారు ? సహస్రసపాదాక్షి కాబోలు.

ఆకాశఆస్థానమునుండి యీ ఫర్మానా జారీకావడము నకు కారణము తప్పకుండా నాకు బుద్ధిరావలెననే. బుద్ధి వచ్చినదన్నమాట తాము నిఖరుగా తెలిసికొనగోరియే పత్రికా ముఖమున ప్రచురించమని వ్రాసిరి. గాని నేను యెట్లు ప్రచురించగలుగుదును ? చిన్ననాటి బెత్తపుదెబ్బలవల్ల బుద్ధి రాలేదు. పెద్దలమాట వినక దాట్లువేసినపుడు కాలువిరిగినా బుద్ధి రాలేదు. నాటికి, నేటికి యెప్పటికప్పుడు బుద్ధిని యెంత ఆసక్తితో బతిమాలి పిలిచినా రాలేదు. అరవైయేళ్ళకి అగ్గి గండం అన్నట్లు, యిప్పుడు మా మిత్రులు నొక్కి నొక్కి వ్రాసినారని బుద్ధిని విరిచికట్టి తెచ్చిపెట్టుకున్నా భరించడం కష్టం. ఆ శ్రమ నేను పూనుకోజాలను. మిగిలివున్న నాలుగు రోజులూ కొంచెం స్వేచ్ఛగా బతకవలెనని వున్నది. ఎవరి కుండదు ? అంతేగాక నావంటివాళ్ళకుకూడా బుద్ధి కలిగితే బుద్ధి చవకైపోతుంది. కనక ఆ బుద్ధన్నదేదో ఆకాశరామన్న గారు భద్రంగానూ, రహస్యముగానూ దాచుకుంటేనే విలువ.

ఆకాశరామన్నగారి మాటయందు నాకు గట్టి నమ్మకమే గాని బుద్ధిరావడమన్నమాటమట్టుకు అబద్ధం. బైబిలులో “ది పేరబిల్ ఆఫ్ టెన్ టాలంట్సు” అని నీతిబోధకమైన కథ వొకటి వున్నది. భగవంతుడు ప్రతిమనిషికీ లానో,

కొంచమో ప్రతిభను యిస్తాడు. ఎక్కువ యివ్వలేదని తక్కువ వున్నవాడు సోమరియై వుండకూడదు. తన స్వల్పప్రతిభను పూర్తిగా వినియోగించవలసివుంటుంది. గాన నాకు చేతనైన రీతిని యిటుపైనికూడా రాయడమునకే తలచి యున్నాను; గాని ఆగతలుచుకోలేదు. దేశము శాంతికొరకు పాటుపడుచున్న రోజులలో నా రాతలవల్ల సితూరీలు కలుగునని ఆకాశరామన్న గారు భయపడుచున్నట్టు కానవచ్చినది. ఏల నీ భయము? మేమంతా తిట్లాటలకు పీకులముగాని, తుపాకీ పేల్చడం నేర్చి వుండలేదు. నేర్చినవారికైనా తుపాకులు తుప్పట్టివున్నవను కుంటాను.

ఏతావాతా నేను హాస్యోక్తులురాయడము మానుకుంటే ఆకాశరామన్నగారు నా గుట్టుమట్టు ప్రచురించి నా గొప్పకీర్తి ఆంధ్రమహాజనులకు వెల్లడిచేస్తారట. ఇంతకన్న లోకోపకారమూ, నాకు ఉపకారమూ కద్దా? "కోహం" అనేప్రశ్నతో ఆరంభమైంది వేదాంతచర్చ అంతాను. నా గుట్టుమట్లేవో నాకే తెలియవుగదా, నాకు శ్రమచేసి కనిపెట్టి చెప్పడంకన్న మిత్రత్వ ముండునా! లేక యే కారణముచేతనయినా వారికి నా యెడల ఆగ్రహాము పొడమి, పత్రికాముఖమున నాలుగు రానిత్తుమని బెదరించ తలచియుందురా? వృథాశ్రమ. ఒక రాతిస్తంభమును భూషిస్తే యెంత చరితార్థమో నన్ను మన్నించినా అంతే.

అయినా నేను ఆకాశరామన్నగారికి యే విధమైన అపరాధమైనా చేసివుందునా అని తలపోసి చూస్తిని. కాన రాలేదు. శ్రీ సుబ్బారావుపంతులుగారూ, లక్ష్మణరావుపంతులు

గారూ, బాలకవిగారూ నా మాటలను అపరాధముగా తలచవలసినవారుకారు. వారు ఆరితేరిన గ్రంథకర్తలు. అయితే వారికి లేని ఆగ్రహము ఆకాశరామన్నగారికి కలుగునా? ఒక కథ వుంది.

వెనకటికొక గొప్ప ప్రభువు ఒక మహాపండితుణ్ణి అడిగెనట: "యేమండీ మీరు భంగు పుచ్చుకుంటారట; నిజమేనా?" అని. అప్పుడు ఆవార్త విన్నవించియున్న మహానుభావుడు యెదుటనే వుండెనట. అందుకా పండితుడనెను: "మహారాజా! నేను భంగు సేవిస్తానన్నమాట సత్యమేగాని, మత్తు మట్టుకు యీయనకు కలుగుతుంది!"

లోకంలో యిట్టి వింతలువున్నా, ఆకాశరామన్నగారికి మట్టుకు నిజంగా నాపైని కోపంలేదు. ఈ మధ్య ఒక కవి సరికొత్త వృత్తమున నా రూపరేఖావిలాసములను వర్ణించిరి. ఈ లేఖలో ఆకాశరామన్నగారు నా గుణసంపత్తి వర్ణించిరి. మొత్తముమీద తమ హస్తము హాస్యరసము వ్రాయుటలో నిరర్గళ మయినదిగా తోచుచున్నది అని వ్రాసి, మీరు విద్యాధికులయ్యును అని వ్రాసి, తిరిగీ "నిజముగా ఆలోచించిచూడగా మీకు అనుభవమే యెక్కువగాని విద్యానైపుణ్యత తక్కువ" అని వ్రాసిరేఅని శంకించగలరు. వారు శలవిచ్చిన రెండు మాటలూ యథార్థమే. శిష్టానవగతములైనట్టిన్నీ, మ్లేచ్ఛ ప్రయుక్తములైనట్టిన్నీ "పిక, నేమ" ఇత్యాది వైదిక శబ్దముల అర్థము శాస్త్రమువల్ల కల్పించుకోవలసినదా లేక, మ్లేచ్ఛ పయోగమును అంగీకరించవలసినదా అని ప్రశ్న వేసుకుని

శరభస్వామి పలికెను. * " యత్తు అభిముక్తాః శబ్దార్థేషు శిష్టాః ఇతి, తత్రోచ్యతే అభియుక్తతరాః పక్షిణాం పోషణే బంధనే చ మ్లేచ్ఛాః " అని. నాకు శాస్త్రములు రావుగాని చిన్ననాడు బొమ్మలాట నేర్చుకున్నాను.

ఆకాశరామన్నగారి మాటలకు సూక్ష్మార్థంకూడా వొకటి వున్నది. స్టెడ్ అను మహాప్రాజ్ఞుడు యీనెల " రివ్యూ ఆఫ్ రివ్యూస్ " అను పత్రికారత్నములో యిప్పటి పార్లమెంటు యెలెక్షనులను గురించి ప్రజలతరఫున వ్రాస్తూ హ్విట్టియరుకవి రాసిన రెండు చరణములు ఉదహరించిరి :

† "I set the plain man's common sense against the Pedant's pride."

విద్యలవిషయమై ఆకాశరామన్నగారి అభిప్రాయములను ముందు విపులముగా వ్యాఖ్యానముచేసి చెప్పెదను. రాస్తే వారే రాయాలి. వ్యాఖ్యానం చేస్తే నేనే చేయాలి.

మనుష్యుల విద్యలను పోల్చడమేకాకండా, ఆకాశరామన్నగారు వైద్యశాస్త్రంలోకూడా ఉద్దండులు. నా అదృష్టం యెట్టిదోగాని నాకు పరిచయం కలిగే మనిషల్లా వేలలో యెన్నతగినవాడై వుంటాడు. కోట్లలో యెన్నతగినవాడై వుంటాడు. ఆకాశరామన్నగారుకూడా యెక్కడో వొకచోట ఆ గణనలో

---

* మాటలను, మాటల అర్థములను శిష్టులు బాగా యెరుగుదురంటివా చెపుతాను విను: పిట్టలను పట్టుకోవడము పెంచడము, మ్లేచ్ఛులు మరీబాగా యెరుగుదురు.

† చదువుకున్న మూఢుడిగర్వముకన్న చదువుకోనివారి లోకజ్ఞానము మేలని తాత్పర్యం.

రావలసినవారే. పసుల గుణములు కనిపెట్టుటలో నేనే ప్రవీణుడనని నా గర్వం.

చిన్నతనంలో బొమ్మలాట నేర్చివుండుటచేత లోకమనే రంగంలో చిత్రకోటిరీతులను ఆటాడే మనుష్యులనే, పాత్రముల సొగసునే కనిపెట్టడము నాకు అలవాటైనది. సొగసులేని మనిషే వుండడు. స్నేహము, ప్రేమా అనేవి అనాదిఅయిన్నీ, యెప్పటికీ సరికొత్తగావుంటే రెండువెలుగులను నరునిమీద తిప్పి కాంచితే వింత వింత సొగసులు బయలుదేరుతవి. అసూయ అనే అంధకారంలో అంతా ఏకనలుపే!

అందులో జ్ఞాపకము వుంచుకోతగిన మాట పలికినవాడు యెన్నికైనమనిషే అని నా అభిప్రాయము. అట్టిమాట బ్రతుకు తెరువును దేనినైనా చూపేమాటైతే అది పలికినవాడు మహానుభావుడుకాడా? ఆకాశరామన్నగారు అట్టివారే. వారిమాటలు వినండి:

“నిజముగా మీరు వ్రాసినవారియందు తప్పులేయున్న వనుకుందాము. అట్టి తప్పులను పత్రికాముఖమున ఆంధ్ర మహాజనులయెదుట రసవంతముగా చెప్పవలె. గాని దిక్కుమాలిన హాస్యోక్తులతో ఎదటివారి మనసు నొప్పి గలుగచేయకండి.”

ఇప్పటి దేవాసురయుద్ధకాలంలో యీ అమృతమయమైన వాక్కులు సాక్షాత్తూ ఆకాశవాణి వాక్కులు కావా? విని మనమందరమూ బుద్ధి తెచ్చుకోవద్దా? ఆ రసవంతముగా తప్పులు చెప్పుట ఆకాశరామన్నగారియొద్ద నేర్చుకొనవద్దా? మనమంతా అనగా మీరంతా అని అర్థము.

దేవాసురయుద్ధమని యేల అంటినా? భారతయుద్ధము పద్ధెనిమిది రోజులతోనూ, రామరావణాయుద్ధము ఇరవై యేడు రోజులతోను చల్లారెనట. నన్నయ్యను గురించిన యుద్ధమూ, కవులయుద్ధమూ, యింతటంతట చల్లారేటట్టు కానరాలేదు. ఈ దెబ్బలాడేవారంతా బుద్ధిమంతులూ, ప్రజ్ఞావంతులూ, విద్వాంసులూ అన్నందుకు సందేహము కద్దా? వీరిలో ప్రసిద్ధి లేని వారెవరు? మనసు రజించునట్లు రాయనేరని వారెవరు? విద్యాబలంలోనూ, బుద్ధిబలంలోనూ ఈషత్తారతమ్యము ఉండు గాక! అది యెవడు తూచగలడు? ఒకరికొక విషయము యెక్కువ తెలిసియుండవచ్చును. మరొకరికి మరొక విషయము యెక్కువ తెలిసియుండవచ్చును. విద్య వొకరిసొమ్ము కాదు. అడుగుపెట్టినచోటల్లా జ్ఞానపు గను లున్నవి. కన్ను తెరిచి చూసేసరికి గనులలో లక్ష్మి పెల్లోవచ్చినిలుస్తుంది. ఇక కవితా శక్తిమాట. మన దిక్కుమాలిన గ్రాంథికభాషలో పద్యా లల్లడానికి కొండను త్రవ్వి ఆంధ్రగీర్వాణములు అభ్యసించ వలెనుగాని యింగ్లీషు, యింకా మరికొన్ని భాషలలో యీ రట్టులేదే! చచ్చిచెడి ఆంధ్రగీర్వాణములు నేర్చినా, నాలుగడుగుల కొకమాటు కాలు మెత్తపడుతూ వుంటుంది. మరిన్ని యెవడు వ్రాసిన పద్యాలు వాడికే అర్థం కావాలి. కావ్యాలు రాసినవారు పుస్తకములు అచ్చువేసి కట్టలుకట్టి అటకమీాద భద్రముచేసి యెలకలపాలు చెయ్యవలె. బంగాళీ లను చూసి మనము నేర్చుకోరాదా!

విద్యావివాదాలలో పెద్దలయెడల కనపరచవలసిన విలువలు, వినయాది గుణములు పిన్నలు మరువరాదు. పెద్దలు

పిన్నలయెడల వాత్సల్యత మరవరాదు. ఒకానొకప్పుడు కొంచం రహస్యంగా పెద్దలనుగూర్చి పిన్నలు, పిన్నలనుగూర్చి పెద్దలూ నిరసనగా మాట్లాడడం మనుష్యస్వభావం. అందుకు తేట తెల్లమైన కారణము భగవంతుడు పెద్దలనూ, పిన్నలనూ గూడా లోపములు లేకుండా సృజింపకపోవడమే. అందుకు తోడు భగవంతుడు మంచిచెష్టలను యెన్నే పనికిమాలిన శక్తి ఆసక్తి ఒకటి పెద్దకీ పిన్నకీకూడా కల్పించాడు. పెద్దలు శోకాలు తినివుండుటను కొంత సహనమును నేర్చియుంటారు. పిన్నలకు ఆ సహనం వుండదు.

కనుక రహస్యముగా ఆ తప్పులు పలికిన నిరసనవాక్కు ఒకప్పుడు చెవి సోకెనేని మనసున పెట్టకపోవడము న్యాయము కాదా ? తండ్రి కొడుకును అంటాడు. కొడుకు తండ్రిని అంటాడు. అన్న మంచిమాటలను జ్ఞాపకం వుంచుకొని, నిందలు మరచిపోవలెను. లేకున్న మనిషికి సుఖమేదీ ?

ఇన్ని శ్రీరంగనీతులు పలుకుతున్నారుగదా మీ "మాటా మంతీ"మాటేమని అడగగలరు. నా అంత మృదువుగా తప్పులు విజ్ఞాపనచేసేవాడు లేడని నా అభిప్రాయము. కోరి వెళ్ళి నేను తప్పులుపట్టలేదు. గ్రామ్యభాష దిక్కుమాలిన స్త్రీ. ఆమెను పండితులు నిష్కారణముగా దూషించి అవమానించగా కనికరించి ఫీజులేకుండా వకాల్తా పట్టితిని. సమయా సమయములలో ఆమెను అవలంబించినవారే తిట్టడము భావ్యముకాదంటిని. వకీలుకు యేమన్నా చెల్లుతుందిగాని, అంత అధికారముండే నే నేమంటిని? ఒక్కదూషణవాక్కు పలకలేదే! నన్ను మృదువుతప్పితినని నిందించుట మొగనికొట్టి మొగసా

లెక్కసరీతి నున్నది. ఆకాశరామన్నగారు పేర్కొనినవారలలో శ్రీ బ్రహ్మయ్య, సుబ్బారావుపంతులుగారి యెడల నాకు భక్తి కలదు. శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు నాకు ముఖ్యమిత్రులు. వారి విద్యను, దేశాభిమానమును నే నెరిగినట్టు ఆకాశరాములు యెరగ రేమో! శ్రీ బాలకవిగారు యింకా ముందుకు రావలెనని నిర్వ్యాజమైన ఆసక్తి నాకు కలదుగాని, గ్రంథకర్తలు విమర్శనమునకు వెరచితే, భాష అభివృద్ధి అగుట యెట్లు?

తలవరివలె ముఖము మాడ్చుకొని పీక ఉత్తరించడము నాకు చేతకాదు!

చుట్టుచూపులేని విద్య

ఈ నెల 2, 5 తేదీలను శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిలు వారును, శ్రీ చేకుమళ్ళ రాజగోపాలరావుపంతులు గారును, శ్రీ కోటీశ్వరశర్మగారును శశిలేఖలో ప్రచురించిన జాబులను చదివితిని. శ్రీ బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలువారి లేఖ ప్రచుర మైనతరువాతనే కోటీశ్వరశర్మగారి లేఖ ప్రచురమాయెను.

"ప్రమాదో ధీమతామపి" అని శర్మగారు వ్రాసిరి. "ప్రమాదో ధీమతామేవ" అని నేనంటాను. నేలను నడిచేవాడికి మీదినుంచి పడడమనేది వుండదు. విపులమైన విచారణచేసి వ్యాసములు రాసేవారి అభిప్రాయములు ఒకప్పుడు తేలి పోవడం సహజము. అట్లు తేలిపోవడంవల్ల ఆ గ్రంథకర్తల ప్రతిష్ఠకు ఒకలోపం లేదు. లోపము లున్నవి యెవరుపడితే వారు పట్టగలరు. అది యొక ప్రజ్ఞకాదు.

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారికి 'ఇదమిత్థం' అని శాసించి రాయడం కొంత అలవాటనుకుంటాను. అది వక తప్పుగా నేను యెంచను. "సంశయాత్మా వినశ్యతి"అన్నాడు. తన శక్తియందు తనకు నమ్మకంలేనివాడు గట్టిపని యేమీ చెయ్యలేడు. యేదో వొక తోవత్రొక్కినవాడల్లా లోకోపకారి. నిజముతేలుటకు అది వొక సాధనము.

విక్రమార్క "సంవత్" వ్యుత్పత్తినిగురించి యెడతెగని వివాదం ప్రబలియున్న రోజులలో శిల్పకళాకుశలులయిన ఫెర్గ్యుసన్ యేమినిర్ణయముచేసెనంటే, "విక్రమార్క శకారంభ కాలమందు విక్రమార్కుడనేరాజు వుండివుండలేదు. మరి ఆరువందల సంవత్సరముల వెనుకనుండెను. జ్యోతిషముతో సంబంధించిన గణనలకొరకు శకారంభకాలము ఆరువందల యేండ్లువెనుకకు జరిపెను"అని. ఇట్టిసిద్ధాంతము తత్వనిర్ణయమునకు సహకారి అని కీర్తిశేషులైన మాక్సుముల్లరు దొరగారు 'వాటిండియా టీచస్అజ్" అను గ్రంథమున మెచ్చి వ్రాసె ఆ సిద్ధాంతము ననుసరించి కొందరు సంస్కృతకవుల కాలమును యేర్పరిచిరి. ఇది కాదనువారు క్రీస్తుశకము 544 కు ముందు "సంవత్" వాడుకొనునటుల రుజువు చూపుదురుకాక! అనిరి.

అంతట కీల్హారన్, బూలర్ అను జర్మను పండితులబట్టి నిదర్శనములను చూపిరి. 'వాటిండియా టీచస్' అను గ్రంథము రెండవకూర్పులో మాక్సుముల్లరు దొరగారు తమ వ్యాసమును విసర్జించిరి. అటులనే బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారుకూడా బెజవాడ శాసనము విషయమై తమకు నిజము తెలిసిన వెంటనే సవరణను ప్రచురించిరి. బెజవాడశాసనము ఛందోబద్ధమైతే యేమొచ్చె? కాకపోతేయేమొచ్చె? అది యెవరూచెప్పరు. అసలు శాసనమును "అందున్నవి సౌష్ఠవములేని వచనములు" అని బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారున్నూ 'యిందలిది భాషకాదు' అని రాజగోపాలరావుగారును దించివేసిరి. గ్రాంథికభాష మారుననుమాట నమ్మనివారేమందురో!

ఈనాడు చుట్టుచూపూ వెనకచూపూ లేనివిద్యను విద్యగా పరిగణించరు. చుట్టుచూపు అనగా సరిపోల్చి తారతమ్యము తెలిసి చదువుట. ఒక దేశపుచరిత్ర బాగా తెలియవలెనంటే యితరదేశముల చరిత్రను కూడా నేర్చి చరిత్ర స్వభాముును గుర్తెరగవలె. ఒకభాషను బాగా తెలియవలెనంటే యితరభాషల చరిత్రము కొంత నేర్చి భాషాశాస్త్రము నెరుగవలె. నన్నయనాడు ఆంధ్ర కర్ణాటక భాషలు రెంటను నేర్చిన కవులుండిరి. నాడు కన్నడ భాషాజ్ఞానమును వెలుతురును తెనుగుపై పరపి కొత్తసంగతులు తెలిపినవారు శ్రీ రాజగోపాలరావుగారొక్కరు కనబడుచున్నారు. గాని నేను కర్ణాటక ఛందస్సును చాల కాలముకిందనే యెరిగియుంటిని. కన్నడభాషను నేర్వనివారుకూడా కన్నడ ఛందస్సుల సులభముగ గ్రహించుటకు సాధనమున్నది. మంగుళూరు బేసిల్ మిషన్ ప్రెస్సులో అచ్చుపడిన నాగవర్మ ఛందస్సులో కన్నడ ఛందస్సును గురించిన్నీ కన్నడ కావ్య ప్రపంచమును గురించిన్నీ విపులమైన వ్యాసములు యింగ్లీషున వ్రాయబడి యున్నవి. ప్రతి పద్యముయొక్క లక్షణముకూడా ఆ పుస్తకములో ఇంగ్లీషున తేటతెల్లముగ వ్రాయబడినది. అక్కరల లక్షణము 102; 108 పుటలోనూ, అక్కరకె లక్షణము 109 పుటలోనూ అక్కరలలో వాడబడే గణములలో వివరము అయిదవ అధ్యాయారంభములోనూ యీయబడినవి. నాగవర్మ ఛందస్సున్నూ కర్ణాటకసాహిత్యలక్షణ సంగ్రహమున్నూ కలిపి చెన్నపట్టణము గ్రంథరత్నాకరము ముద్రాక్షరశాలలో అచ్చుపడినవి. ఇందులో యింగ్లీషు లేదు. వెల

తక్కువ. రెండవనాగవర్మ కృతమైన కర్ణాట భాషాభూషణ మనే వ్యాకరణమును రైస్‌దొరగారు బెంగుళూరు గవర్న మెంట్ ప్రెస్‌లో అచ్చువేసిరి. ఈ వ్యాకరణము సంస్కృత సూత్రములు వృత్తికలిగి యున్నది. గ్రంథము రోమను అక్షర ములతోను కన్నడఅక్షరములతోనూ కూడా అచ్చు అయి వున్నది. సంస్కృత మెరిగినవారు యీ వ్యాకరణమును సుల భముగా జదువుకోవచ్చును. ఈ పుస్తకములో నాగవర్మను గురించిన్నీ కన్నడ కావ్య ప్రపంచమునుగూర్చిన్నీ యింగ్లీషు వ్యాసములుకలవు. 6 వ పుటకు యెదురుగనున్న పటములో కన్నడ లిపికి కలిగిన మార్పులు చూపబడినవి. నాలుగు అయిదు కాలములలోని అక్షరములను పైపారువేసి చూసిన యెడల తెనుగునకూడ తలకట్లెట్లు మారినవో తెలియవచ్చును. మైసూరు గవర్నమెంటుప్రెస్‌లో శ్రీ ఆర్. నరసింహాచారిగారు నాగవర్మకృత కావ్యావలోకనమును కర్ణాటక భాషాభూషణమును కలిపి ముద్రించినారు. ఇంగ్లీషున విపులమైన ఉపోద్ఘాతము కలదు. అందులో ఛందోంబుధి వ్రాసిన నాగవర్మా, కావ్యా లోకనాదిగ్రంథములు వ్రాసిన నాగవర్మా భిన్నులని ఋజువు పరిచిరి.

కేశవరాజు రచించిన శబ్దమణి దర్పణమను వ్యాకరణ మును మంగుళూరు బేసిల్ మిషన్ ప్రెస్‌లో కిట్టెలు దొరగారు ముద్రించిరి. ఇందు సూత్రములు కన్నడపద్యములుగా నున్నవి. సూత్రార్థమింగ్లీషున మార్జినులో నీబడినది. భట్ట కలంకదేవుని కర్ణాటకశబ్దానుశాసనము విపులమైన వ్యాకర ణము. దీనిని రైస్‌దొరగారు మైసూరుగవర్నమెంటు సెంట్రల్

ప్రెస్‌లో అచ్చువేయించిరి. సంస్కృతమున సూత్రములు, వృత్తి వ్యాఖ్యకూడా కలవు. పుస్తకము రోమనులిపిని కన్నడలిపిని కూడా అచ్చుఅయినది. కర్ణాటకకవిచరిత మొకటి ఆర్. నరసింహాచారిగారు, ఎస్. నరసింహాచారిగారు మైసూర్ వెస్లియన్ మిషన్ ప్రెస్‌లో అచ్చువేయించిరి. ఇంగ్లీషున ఉపోద్ఘాతము కలదు.

నృపతుంగుని కవిరాజమార్గము కె. పాఠక్ గారు మైసూరు గవర్నమెంటుప్రెస్‌లో అచ్చువేసిరి. విపులమయిన ఇంగ్లీషు ఉపోద్ఘాతము కలదు. గ్రంథము రోమనులిపినికూడా అచ్చువేసి యున్నది. కిటిల్ దొరగారు కన్నడ, యింగ్లీషు నిఘంటువును రచించిరి.

* కన్నడవ్యాకరణములు

భట్టాకలంకుడు జైనుడు. కర్ణాటక శబ్దానుశాసనమనే గొప్ప కన్నడవ్యాకరణం రాశాడు. 1604 సంవత్సరంలో గ్రంథం పూర్తిఅయినట్లు కనపడుతుంది.

ఈనాటికి నిలిచిన కన్నడవ్యాకరణములలో మొదటివి, రెండవనాగవర్మ రాసిన కర్ణాటకభాషాభూషణము, కావ్యావలోకములో మొదటి అధికరణమును. రెండవ నాగవర్మ పన్నెండవశతాబ్దమధ్యకాలంలో వుండెను. భాషాభూషణము ఆధారంగాచేసుకుని, పదమూడోశతాబ్దంలో కేశిరాజు శబ్దమణిదర్పణం అనే వ్యాకరణం రాశాడు.

డాక్టర్ బర్నలుఅనే విద్వాంసులు శబ్దమణిదర్పణమును గురించి యిలారాసినారు: "The great and real merit of Sabdamanidarpana is that it bases the rules on independent research and the usage of writers of repute; in this way it is far ahead of the Tamil and Telugu treatise, which are much occupied with vain scholastic disputations".

---

* కన్నడ, తెలుగు వ్యాకరణాలు, భాషాసంబంధాలనుగురించి అప్పారావుగారు వ్రాయ తలపెట్టి పూర్తిచేయని వ్యాసం.

శబ్దమణిదర్పణములోని సూత్రాలు ప్రత్యేక స్వతంత్ర పరిశోధనమీదనూ, గొప్ప ప్రాచీనకవుల ప్రయోగాల మీదనూ ఆధారపడి రచింపబడినవి. నిరర్థక పాండిత్య ప్రకర్షకమైన వివాదగ్రస్తవిషయాలతో నిండిన తెలుగు, తమిళ వ్యాకరణాలకంటె శబ్దమణిదర్పణం ఎంతో మెరుగైనది అని దీని భావం.

భట్టాకలంకుల శబ్దానుశాసనమనే గ్రంథాన్ని మైసూరు ప్రభుత్వమువారు 1890 వ సంవత్సరములో బెంగుళూరులో అచ్చువేయించినారు. ఇప్పుడు ప్రతులు దొరకవు. మైసూరు గవర్నమెంటు లైబ్రరీలోవున్న పుస్తకాన్ని నేను ఎరువు తెచ్చాను. అది తిరిగీ యిచ్చివేయవలసిన కాలం వచ్చినందున అందులోనుంచి తెనుగువారికి తెలియతగిన భాగాలు కొన్ని యెత్తి రాస్తున్నాను. ఈ గ్రంథాన్ని గురించి రైసుదొర యిట్లు రాసినారు:

" It is....not an antique treatise dealing with archaisms and obsolete terms, interesting as a literary monument though of little practical value now, but has the advantage of treating of the whole range of the language down to the modern period and its rules are such as apply to the present time ".

ప్రాచీనమైనవీ, యిప్పుడు వాడుకలో లేకుండా నశించినవీ అయిన అనేక శబ్దప్రయోగాలసరళిని తెలిపే వ్యాకరణాలు వున్నాయి. ఇవి ప్రస్తుత కాలానకు ఉపయోగపడక పోయినప్పటికీ ప్రాచీనభాషాప్రయోగ సంప్రదాయాలను గ్రహించడానకు ఉపకరిస్తాయి. అయితే శబ్దానుశాసనమనే

వ్యాకరణం ప్రాచీనమైనది; కాని ప్రాచీనకాలంనుంచీ ఆధునిక కాలంవరకూగల భాషార్ణవాన్నిగురించి ప్రస్తావించే అవకావాన్ని యీశబ్దానుశాసనం కలిగివున్నది. శబ్దానుశాసనంలోని సూత్రాలను ప్రస్తుతకాలానకుకూడా అనువర్తింప జేసుకోవచ్చును అని పై వాక్యాల తాత్పర్యం.

"Some what curious statements are made in works that have come to hand regarding the constituent parts that combine to form Kannada. Thus the unknown author of Subhashita or Neetikanda an old Jain work says :

ఒళుగన్నడ బెళుగన్నడ
తెళుగన్నడ అచ్చగన్నడం సక్క-జముం
ఎళగన్నడ హాళగన్నడ
సలె దేశియ కెనెయుద్తైె కన్నడికి కె యోళ్.

"Local (or home) Kannada, white Kannada, clear Kannada, and derivaties from Sanskrit young (or new) Kannada, old Kannada, being combined in the language of the country, is there any equal to Kannada in the world ? "

ఏ అంతర్భాషలవలన కన్నడ మేర్పడినదో వాటిని గురించి తెలుసుకోదగ్గ కొన్ని వింతసంగతులు యిప్పుడు మనకు లభించిన గ్రంథాలలో కనిపిస్తున్నవి. సుభాషిత అనే ప్రాచీన జైన గ్రంథకర్త పేరెవరో తెలియదుకాని, ఆయన యిలా వ్రాస్తున్నారు :

"ఒళు, బెళు, తెళు, అచ్చ, ఎళ, హాళ మొదలైన కన్నడములు దేశభాషలో కలిసిపోయినవి. కన్నడభాషకు

సరితూగగల మరియొక భాష లోకమున కలదా ?" లేదని పై వాక్యముల సారాంశము.

హళగన్నడ మనగా పాత కన్నడమనీ తెళుగన్నడ మనగా తేట అయిన కన్నడమనీ అర్థము.

ఇదేవిధముగ యీ శతాబ్ది ఆరంభమున దేవచంద్రునిచే రాయబడిన "రాజావలి కథె" అను గ్రంథమున యిట్లుకలదు. దేవచంద్రుడు జైనుడు.

హళగన్నడ బెళుగన్నడ
వళగన్నడ హొస తెంబుదుం
తెళుగన్నడ మిశ్రదినిద
నిళెయొళు సత్పురుష రోడికేళ్వుదు సతతం.

This, in which old Kannada, white Kannada, local Kannada, pure Kannada, and that called new, are mingled into clear Kannada, may good men in the world ever read and listen to''

పాతకన్నడము ప్రాదేశిక, కొత్త, కన్నడాదులు తెళు గన్నడభాషలో కలసిపోయినవి. దీనిని లోకములోని మంచి మనుష్యులు సదా చదువుతూ వింటూ వుండెదురుగాక ! అని దీనిభావము.

హళగన్నడ or హళకన్నడ is the early form of the language, Belu Kannada or white Kannada, seems to refer to a belief of theJains, who attribute substances to sound and say that it is white. Thus Kesiraju in his grammar Sabdamanidarpana has the following :

(1) శబ్దద్రవ్యం. జనియిసుగుం శ్వేతం
(2) శబ్దం జనియిసుగుం ధవళవర్ణం. అక్షరరూపం

సరితూగగల మరివొక భాష లోకమున కలదా ?" లేదని పై వాక్యముల సారాంశము.

హాళగన్నడ మనగా పాత కన్నడమనీ తెళుగన్నడ మనగా తేట అయిన కన్నడమనీ అర్థము.

ఇదేవిధముగ యీ శతాబ్ద ఆరంభమున దేవచంద్రునిచే రాయబడిన "రాజావలి కథె" అను గ్రంథమున యిట్లుకలదు. దేవచంద్రుడు జైనుడు.

హాళగన్నడ బెళుగన్నడ
వళగన్నడ హొస తెంబుదుం
తెళుగన్నడ మిశ్రదినిద
నిళెయోళు సత్పురుష రోడి కేళ్వుదు సతతం.

This, in which old Kannada, white Kannada, local Kannada, pure Kannada, and that called new, are mingled into clear Kannada, may good men in the world ever read and listen to"

పాతకన్నడము ప్రాదేశిక, కొత్త, కన్నడాదులు తెళుగన్నడభాషలో కలసిపోయినవి. దీనిని లోకములోని మంచి మనుష్యులు సదా చదువుతూ వింటూ వుండెదురుగాక ! అని దీనిభావము.

హాళగన్నడ or హాళకన్నడ is the early form of the language, Belu Kannada or white Kannada, seems to refer to a belief of theJains, who attribute substances to sound and say that it is white. Thus Kesiraju in his grammar Sabdamanidarpana has the following :

(1) శబ్దద్రవ్యం. జనియిసుగుం శ్వేతం
(2). శబ్దం జనియిసుగుం ధవళవర్ణం. అక్షరరూపం

బెళుకన్నడ లేక తెళుకన్నడ అనే దానికి ప్రాచీన రూపం హళగన్నడము లేదా హళకన్నడము. శబ్దాన్ని ద్రవ్య రూపముగా జైనులు భావిస్తూ వుండేవారు. మరి కొంతమంది దానిని అక్షరరూపంగా భావించారు. జైనసంబంధమైన శబ్ద ద్రవ్యం శ్వేతరూపంగా పరిగణింప బడినది. మరివొకచోట జైన సంబంధమైన శబ్దము అక్షరరూపముగనూ, ధవళరూపముగనూ తన శబ్దమణిదర్పణములో కేశిరాజు పేర్కొన్నాడు. ధవళ మంటే స్వచ్ఛమైనదని అర్థము.

వళగన్నడ లేదా ఓళదేశకన్నడ, refers to the word called దేశ్య, the native tongue including local peculiarities and dialects. అచ్ఛగన్నడ is the universal term of pure కన్నడ; తెళుగన్నడ means clear, transparent కన్నడ, and from the same root derived the name Telugu, the other language which has so close an affinity to Kannada and which is written in the same characters."

వళగన్నడము లేదా ఓళదేశ కన్నడ మనేది దేశ్య మనే శబ్దానికి చెందుతున్నది. దేశ్యమనగా మాతృభాష. ఇందులో మాండలిక భేదాలు, భాషలు చేరివున్నవి. శుద్ధకన్నడ మనేదానిని విశాలమైన అర్థంలో అచ్ఛగన్నడ మందురు. తెళుగన్నడమంటే తేటఅయిన కన్నడమని, పలుచనిదని, సన్ననిదనిఅర్థము. స్ఫటికము వంటి స్పష్టమైన భాష తెళుగన్నడము. తెళుగన్నడమనే పదమునుంచే, మరివొక భాషావాచకమైన "తెలుగు" అనే మాట పుట్టినది. కన్నడమునకును, తెలుగునకును ఎంతో దగ్గర

సంబంధము కలదనీ, తెలుగుఅక్షరములవ్రాత కన్నడలిపిని పోలియుండుననీ రెయిసు దొరగారి వ్యాఖ్యానమునకు అర్థము.

పైది రెయిసు దొరగారి పీఠికలోనిది.

ఈ కిందిది గ్రంథారంభ మంగళ శ్లోకము :

" నమశ్శ్రీవర్ధమానాయ విశ్వవిద్యావభాసినే
సర్వభాషామయీభాషా ప్రవృత్తాయన్ముఖాంబుజాత్ ॥

ఏ వస్తువునుండి అన్ని భాషలకూ సంబంధించినటు వంటి భాష కలిగినదో సంపత్తును కలుగచేసే టటువంటిన్నీ, అన్ని విద్యల్నీ తెలియచేసేటటువంటిన్నీ ఆ వస్తువుకు ప్రణామములు.

ఈశ్లోకము పైవ్యాఖ్యానంలోని కొంతభాగమిది. శబ్దానుశాసనం హి ప్రస్తుతమ్ । తత్రచ అనుశాసనవిషయభూతాః శబ్దాః కర్ణాటకా ఏవ। తేచసంస్కృతశబ్ద వత్సకలదేశప్రసిద్ధాః సకలశాస్త్రోపయోగితయా సకల మహాజన పరిగ్రాహ్యాశ్చ నభవంతి। భాషావిషయత్వాత్ । భాషాయాం చ పామరాణామే వాధికారేోన పండితానామేతి నైతేనుశాస్యాః । ప్రయోగానర్హత్వాదితి। కేషాంచిత్సంస్కృతాగ్రహగ్రహగ్రస్తానాం పండితమ్మన్యానామ్ మనసిప్రఖ్యాతా మన్యథాఖ్యాతిం ప్రత్యాఖ్యాతుమేత దేవవిశేషణ ముపవర్ణితవాన్ గ్రంథకారః ఇదమత్రాకూతమ్ । యథాసంస్కృతశబ్దాః సాధ్వసాధువివేచన విషయతయానుశాసనార్హాః తథాభాషాశబ్దాః అపి । యదిచామీనానుశాశ్యాః కథంతర్హి భగవద్భాభాషా తన్మయీస్యాత్ । నహ్యపశబ్దమయీసా "

శబ్దమేరీతిగా ఉపయోగింపబడుతున్నదో యిప్పుడు మనం చెప్పుకుందాం. అందులో ముఖ్యంగా యిప్పుడు మనం తెలుసుకోవలసినది కన్నడశబ్దాలు యేలాగున ప్రయోగింపబడుతున్నవనే విషయం. సంస్కృత శబ్దాలు అందరిచేతా పరిగ్రహింప బడుతున్నట్లు, అన్నిచోట్లా ప్రసిద్ధమైనట్లు, అన్నిశాస్త్రాలకు సమన్వయించినట్లు కన్నడశబ్దాలు పరిగణింపబడడంలేదు. ఇక భాషను గురించి ముచ్చటించుకుందాం; జనుల వాడుకలో వుంటున్నది కనక, పండితులకు గ్రంథాలలో వుపయోగార్హమైనది కాదుకనక పండితులకు భాష ఉపయోగపడక జనులకు మాత్రమే మిక్కిలి వుపయోగ పడుతున్నది. అందులోనూ సంస్కృతం తెలియని కొందరు తాము పండితులమనుకుంటూ కొన్ని అనుకూల శబ్దాలను అననుకూలమైనవిగానూ, మరికొన్ని అననుకూల శబ్దాలను అనుకూలమైనవిగానూ పొరపాటు పడుతున్నారు. అటువంటి పండితమ్మన్యులను గురించి మాత్రమే మేమిక్కడ ప్రస్తావిస్తున్నాము. సంస్కృతశబ్దాలను అవసరానవసరాలనుబట్టి యెలాగున ప్రయోగించుకుంటున్నామో అలాగునే యీ భాషాపదాలుకూడా వుపయోగించుకోవచ్చును. అన్నివిధాలా యీ భాషాశబ్దాలకు సంస్కృతంతో సంబంధ మున్నది కనక యివి సర్వదా ప్రయోగార్హములే. వీటిని అపశబ్దాలని యెంతమాత్రం పేర్కొనడానకు వీలులేదు. ఇది వ్యాఖ్యానం.

పై వ్యాఖ్యానమును మన తెనుగుభాషా పదాలకుకూడా అనువర్తింప చేసుకోనవచ్చును.

ఆంధ్రకవితాపిత

'ధరణి వడంకె, ధూళిదన్నిన భానుని గానరాదు.'

'కాటమరాజుకు కష్ణకోడె'

"నన్నయభట్టు ప్రథమాంధ్రకవియేనా?" అని ప్రశ్న వేసుకుని మా మిత్రులు (శ్రీ) లక్ష్మణరావుగారు రెండు వ్యాసములు వ్రాసిరి. చదివి సంతోషించినాను. ఒకప్పుడు నేనుకూడా నన్నయ్యను గురించి విపులముగా వ్రాయదలచి యుంటిని. మా మిత్రులు (శ్రీ) జయంతి రామయ్యపంతులుగారు కూడా రాయదలచిరని విని, ఆగితిని. వారే రాసినచో, యితరులకు వ్రాయవలసినది ఆట్టే మిగిలియుండదని నా నమ్మకము.

కాని ఢంకాదెబ్బ విన్నతరవాత యుద్ధంలో జొరక నిల్వడం కష్టం! ఫలితము రెండు తెగలవారివల్లనూ దెబ్బలు తినడమే కావచ్చును. అదీ ఒక ముచ్చటే!

లోకం పుట్టినదగ్గరనుంచీ, లోకులు ప్రాణంపెట్టి దెబ్బలాడే అన్ని వివాదాంశములూ, కొంచెం నిదానించిచూస్తే 'అవునూ, కాదూ, కూడా' అని తేలుతవి. ఈ రహస్యమును మా మిత్రులు లక్ష్మణరావుగారు గ్రహించి నన్నయవాదానికి

తగిలించినారు. ఇట్టి తీర్పులలో తేటతెల్లమైన మెరుగొకటి కలదు. నిజం యెటుప్రక్కను వున్నా మన ప్రక్కనకూడా వుండకతీరదు. మా మిత్రుల అభిప్రాయముతో నేను పూర్ణముగా యేకీభవింతును. గాని వొకరుఅన్నమాటే మనంకూడా అనడం సొగసుకాదని తోచి, కొత్తమాట యేమైనా అందామని విశ్వప్రయత్నం చెయ్యగా, ఒకటి దైవవశాత్తు స్ఫురించింది.

అది యేమనగా, "నన్నయ ప్రథమాంధ్రకవి అవునన్నమాటా, కాదు. కాదన్నమాటా, కాదు." ఇదీకాక, అదీ కాకపోతే, అయినమాటేది ? ఏదో చెవివొగ్గి వినండి. "మనకు తెలియదన్నమాట!" దేనికైనా సందేహంవుండవచ్చు గాని, దీనికి సందేహం వుండబోదు. ఈమట్టుకైనా తెలియడమన్నది సామాన్యమైన మాటకాదు. వెనుకటికి గ్రీకులలో సోక్రెటీసనే పండితాగ్రేసరుడు వుండేవాడు. అతనికడకు పోయి మనవాళ్లడిగిరట: "ఏమయ్యా! లోకానికల్లా నీవే మహాజ్ఞానివని ఒక దేవతచెప్పినది. మాకన్న తెలిసిన దేమిటి?"సోక్రటీసనెనట: "నాకు యేమీ తెలియదు. ఆ సంగతిమట్టుకు నాకు తెలుసును. మీకైతేనో, ఆ తెలియదన్నమాటా తెలియదు. అదే, నా ఆధిక్యత కావచ్చును." ప్రథమంలో తీర్పుచెప్పివేశాం గనుక, యిక ఆ తీర్పు నిలబెట్టుకోవడమునకు తగిన యుక్తులు కల్పించుకుందాము.

ప్రపంచము యే రీతినివున్నా ఆరీతినే అది వుండడమునకు మనము పడబడ వలసివచ్చిందిగదా అని లోకంలో పుట్టిన పండిత పామరులు ప్రతివారికీ, ఒకప్పుడైనా విచారగం పొడమక మానదు. "ఇది యిలావుంటే బాగుండును" అని

మనకు తోచినప్పుడల్లా, లోకంయొక్క స్థితిలో సంతుష్టి లేక దానిని మరమ్మతు చేయడప్పుడూహా మనకు కలిగినదనే అర్థము. మాటలన్నవి ప్రపంచములోనివేగనుక, సృష్టి యావస్థావలెనే అవికూడా లోకములతో కూడియుంటవి.

ప్రాయేణ సామగ్ర్యవిధౌగుణానాం
పరాఙ్ముఖీ విశ్వసృజః ప్రవృత్తిః ॥

విద్వాంసుల జుత్తులు తెగిపోవడము, యీ శబ్దమువల్లనే. రామన్నగారు ఒకమాటకు, ఒక అర్థంచేసి, ఉపన్యాసం ఆరంభిస్తారు. ఆ అర్థంలో నాలుగు వాక్యాలు నడచిన తరువాత, అయిదో వాక్యంలో మరో అర్థం అందుకుంటారు. మరి పది పంక్తులైన వెనుక మరియొక అర్థాన్ని దాటుతారు. అలా కోతి, చెట్టుమీదనుంచి చెట్టుమీదికి దాటునట్లు, అర్థంమీద నుంచి అర్థంమీదికి దాటి, తుదకు సిద్ధాంతం చేసేవేళకు "మొదటినుంచీ, యీ చెట్టుమీదే ఉన్నామయా!" అంటారు కృష్ణయ్యగారు; ఆ అర్థాలలో వొక అర్థం తీసుకొని పచ్చడి చేసి విడిచిపెడతారు. తరువాత, ఆ వాదములో జొరబడే పెద్ద, పిన్నలు తలొక అర్థం లాగుతారు. తుదకు అర్థం అనర్థమవుతుంది. ఇది లోకపాటి.

నేను లోకంలోవాడనే అవుటను దాట్లు వెయ్యడంలో ప్రవీణుడనే. మీరంతా వున్నారు కనుక, అట్లా దాట్లు వేసేటప్పుడల్లా హుంకారం చెయ్యండి. ఈ కట్టుదిట్టంతో చర్చ వుపక్రమిస్తాం.

కవి అనగా యెవరు? ఒక అర్థము ఒప్పో, తప్పో నాలుగు పదాలు అల్లినవాడల్లా కవియే అని. ఈ అర్థమున

నన్నయ్య ప్రథమాంధ్రకవి కాదనుకుంటాను. కిందటి సంవత్స రము మా మిత్రులు కృష్ణశాస్త్రిగారు వ్రాసిన శాసన పరి శోధన రిపోర్టులో 3, 81, 82 వ పేజీలలో వుదాహరించబడిన యుద్ధమల్లుని శాసనము, మా మిత్రులు వ్రాసియున్నట్టు ఛందోబద్ధముగానే వున్నది.

స్వస్తినృపాంకుశాత్యస్తసత్సల సత్యత్రినేత్ర
విస్తర శ్రీయుద్ధమల్లుణ్డ సవద్యవిఖ్యాతకీర్తి
ప్రస్తుత రాజాశ్రయుణ్డు త్రిభువనాభరణుణ్డు సకల
వస్తుసమేతుణ్డు రాజసల్కిభూవల్లభుణ్డార్థిన్।

ఇది మొదటి పద్యము మధ్యాక్కర. నన్నయ అక్కర లందువలెనే, దీని యతి అయిదవగణమున నిలిచినది. ప్రతి అర్థము చరణమునను, మూడవగణమున బ్రహ్మగణము అనగా సూర్యగణముగాని, సగణ, గగములుగాని అయివుంటుంది.

బెజవాడలోని యుద్ధమల్లుని శాసనము రాజరాజ నరేంద్రునికన్న చాలా ప్రాచీనమనే నా అభిప్రాయము. లిపినిబట్టి అలా అనక తీరదేమో అనుకుంటాను. 1893 సంవత్స రములో గవర్నమెంటు యెపిగ్రాఫిక్ డిపార్టుమెంటువారు యీ రాతిపైని కాగితము వత్తి అచ్చుతీసిరి. దానిని ఆ దరిమిలాను మా మిత్రులు శ్రీ గిడుగు వెంకటరామమూర్తిగారితో కలిసి పరిశీలించియుంటిని. తరువాత అ శాసనపురాతిని కూడా చూచితిని.

యెపిగ్రాఫిస్టుగారి 1893 సంవత్సరపురిపోర్టులో 12 వ పుటలో యీ శాసనముగూర్చి యిట్లు వ్రాయబడియున్నది:

"తెనుగు చాలా ప్రాచీనమైన అక్షరములలో నున్నది. రాజు తాతమల్లపరాజని వున్నది."

ఆసంవత్సర మెత్తిన శాసనపు అచ్చుకాగితము పైవిలియ కాగా యిప్పటి యెపిగ్రాఫిస్టులును నా మిత్రులును అగు శ్రీ కృష్ణశాస్త్రిగారు కిందటి సంవత్సరం తిరిగి ఒక అచ్చు యెత్తిరి. 2వ పేజీలో దానినిగూర్చి "ఆ ప్రాంతమునందువున్న మిగుల ప్రాచీనమైన తెలుగుభాషలో వ్రాయబడిన శిలా శాసనములలో నొకటి" 82 వ పుటలో "శాసనము అందిందుగా క్రీస్తుశకము తొమ్మిదవ శతాబ్దమునాటి దని చెప్ప వచ్చును."

ఇలియటుదొర తెనుగుశాసనములలో యీశాసనమును గూర్చి యిట్లు వ్రాయబడినది. "గర్భాలయమునకు తూర్పున నందిమంటపమునకు వుత్తరముగా వున్న తూముమీద అడ్డంగా వేసియున్న రాయిమీద శాసనము. ఈ రాతి పలకను తెలియని అక్షరము లున్నవి."

ఇలియటు దొరగారు నియోగించిన పండితులు పదకొం డవ, పన్నెండవ శతాబ్దముల శాసనము లెన్నో సులభముగా భేదించిరి. ఈ శాసనమును భేదించ లేకపోయిరి.

కృష్ణశాస్త్రిగారి కోరికపైని యీ శాసనపురాయి బెజవాడ మ్యూజియములో భద్రపరచబడి అందరూ చూచు టకు అనువై యున్నది, అందలి అక్షరములను పదకొండు, పన్నెండవ శతాబ్దముల లిపులతో సరిచూసిన అవి పాతవని చూచినంతనే తెలియును. ఆ శాసనపు లిపిని పరీక్షించగోరిన వారికి బూలర్ దొరగారి ఇండియన్ పెలియాగ్రఫీయునూ,

బర్నెల్ దొరగారి సౌతిండియన్ పెలియోగ్రఫీయన్నా సహాయపడును. మొదటి పుస్తకములోని పటములు జర్మను ప్రతిలోనే గాని యింగ్లీషు ప్రతిలో లేవు. ఆ పటములలో 8 వ పటము నాలుగు, అయిదు, ఆరు కాలములలో తూర్పుచాళుక్య లిపులీయబడినవి. అందులో అయిదవ కాలములోని లిపి రెండవ అమ్మరాజు (A. D. 947-970) శాసనమునుండి యెత్తబడినది.

ఈ రెండులిపులకును చాలభేదము వుండబట్టే బూలరు దొరగారు అమ్మరాజ శాసనలిపికి, మధ్యకాలపు లిపి అనిన్నీ, రాజరాజు కాలపు లిపికి పాతకన్నడలిపి అనిన్నీ పేరుపెట్టిరి. ఈ పాతకన్నడలిపి అన్నదానికీ, బర్నెలుదొరగారు మారుదలపు లిపి (ట్రాన్సిషనల్) అని పేరిడిరి. ఈ పదకొండవ శతాబ్దపు వేంగీదేశపు శాసనములలో మొదట బయలువెడలినది.

అమ్మరాజునాటి లిపులకును, రాజరాజునాటి లిపులకును గొప్ప భేదమొకటి యేదనగా అమ్మరాజులనాటి లిపిలోని అక్షరములు తలకట్టు సూక్ష్మముగా కోణాంవలె నుండును. రాజరాజునాడు కొమ్ములవలె తలకట్లులేచి కోణము తేరినవి. రెండవ అమ్మరాజు శాసనములపటము యిండియను యాంటిక్వెరీ 12, 13 సంపుటములలోనూ, బటర్వర్తు నెల్లూరు శాసనము మొదటసంపుటి 164 పుటలోనూ యీయబడినవి. వీటిలిపిని కోరుమల్లి శాసనపు లిపితో సరిజూసి, ఆపైని యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శాసనపు లిపిని పరీక్షించినయెడల, అది రాజరాజు నాటికి ప్రాచీనమని స్పష్టపడగలదు. ఎపిగ్రాఫికా ఇండికా 5 వ సంపుటములో 118 పుట వెనుక ఆ తూర్పుచాళుక్య

శాసనముల పటము లీయఁబడినవి. వాటిలిపులు తొమ్మిది, పది శతాబ్దములనాటివి.

బూలర్ ఇండియన్ పెలియాగ్రఫీకి యింగ్లీషు తర్జుమా బొంబాయిలో యెడ్యుకేషనల్ సొసయిటీ ప్రెస్‌లో దొరుకును.

"శాసనమునందున్న పురుషులనుబట్టి, కాలమునుబట్టి తెలిసికొందుమనిన నట్లగుచో నీ శాసనము రాజరాజనరేంద్రునకు తరువాత వ్రాయబడినట్లు తోచుచున్నది. గాని పూర్వమునందు వ్రాయబడినట్లు తోచుటలేదు. శ్రీయుత అప్పారావు పంతులువారీ శాసనము రాజరాజ నరేంద్రునకు బూర్వము దని వ్రాయించిరి. కాని వారు వ్రాసినదానితో నే నేకీభవింపజాలను" అని బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారు వ్రాసిరి.

ఇట్టి అభిప్రాయమునకు శ్రీ శాస్త్రిలువారు చెప్పిన యుక్తులు యివి అని అనుకుంటాను: (అ) బెజవాడ శాసనములో శాసనకర్తపేరు మల్లుడు, యుద్ధమల్లుడు అనికూడా వున్నది. తాతపేరు మల్లపుడు. ఇట్టి లక్షణములుగల (యుద్ధ) మల్లుడు రాజనరేంద్రునకు బూర్వమునందు లేడు. (ఆ) ఈ శాసనమున పేర్కొనబడిన యుద్ధమల్లుడు తూర్పుచాళుక్యుడని వ్రాయబడియుండలేదు. (ఇ) రాజరాజనరేంద్రున కిటీవల మల్లపుదేవుని మనుమడైన మల్లఁడొకఁడు కాన్పించుచున్నాడు. ఇతఁడు క్రీస్తుశకము 1202 లోఁ బరిపాలనము చేసినాడు.

బెజవాడశాసనపు యుద్ధమల్లుడు క్రీస్తుశకము 927 నుండి 934 వరకూ తూర్పుచాళుక్యులసింహాసనమెక్కి పాలించిన యుద్ధమల్లుడయ్యే వుండునని నా అభిప్రాయము.

శాస్త్రిలవారు పేర్కొనిన మల్లపుదేవుని శాసనము క్రీస్తుశకము 1202 నాటిది. ఆ సంవత్సరమున ఆరాజు పిఠాపురమున పట్టాభిషిక్తుడాయెను. ఈ శాసనము యెపిగ్రాఫికా ఇండియాలో 11 వ సంపుటములో 231 పుటను ప్రచురింపబడినది. పటము ఆరవ సంపుటము 270 పుటను కలదు. ఈ శాసనపు లిపి బెజవాడ శాసనపు లిపితో చేర్చిచూచిన వెంటనే దీని క్రొత్త బయలుపడును. గాన నీమల్లపను గూర్చి చర్చించుట అనవసరము. అయినను పిఠాపురపుశాసనపు తెలుగుభాగము మొదటను, మల్లప పేరిట్లే నీ బడినది. 80 పంక్తి "స్వస్తి శ్రీ సర్వలోకాశ్రయ శ్రీ విష్ణువర్ధన మహారాజులైన మల్లపదేవ చక్రవర్తి" బెజవాడ శాసనములో యీకీర్తిని లేదు.

బెజవాడ శాసనములో యుద్ధమల్లునిగూర్చి "రాజ్య పట్టంబుగట్టినపతి" అని వ్రాసియున్నది. "బాడబు మహారాజాధిరాజ"ని గుంటూరు శాసనమున నున్నది. యుద్ధమల్లుడును, అతనిసంతతి వారు తామే పూర్వచాళుక్యరాజ్యమునకు హక్కుదార్ల మను వాదమున నిలిచియుందురు. "రాజసల్కిభూవల్లభుండ"ను చోట "సల్కి" అనుమాట "చాళుక్య" అనుమాటకు దేశ్యము. ప్రాచీనమగు శివానందయోగీశ్వరుని మరాఠీవంశావళియను గ్రంథములో "చాళ్కి" అనుపేరు "చలకియా" "సాళోంగే" రూపములుగాకూడ నీయబడినది. కవిరాజ మార్గము ఉపోద్ఘాతం 8 వ పుట చూడుడు. చాళుక్య అను మాటకుగల రూపములను గురించి ఫ్లీట్ "డైనాస్టీస్ ఆఫ్ ది కేనరీస్ డిస్ట్రిక్ట్సు యిన్ బొంబే" గజిట్ వాల్యూం 1 పార్టు 2 పేజీలు 336, 337 లను చూడుడు.

"చాళుక్క్యల్" అను రూపము కుబ్జవిష్ణువర్ధనుని సతారా శాసనములో నున్నది. ఇలియటు దొరగారు సంపాదించిన శాసనములవల్ల వేంగిగొంకరాజను నతడు యుద్ధమల్లునివంశము వాడయినట్లు కానవచ్చుచున్నది. నా ప్రతి శుద్ధమైనదికాదు. శాసనపు రాతిలో కొంతముక్క-కూడా విరిగిపోయినట్లు తెలియుచున్నది. అసలుశాసనమును చూడడము ఆవశ్యకము. ఇలియటు దొరగారి ప్రతిలోని పంక్తులు కొన్ని యీ క్రింద ఉదహరించెదను :

"సదరుజిల్లా రావిమట్ల గ్రామంలో వూరికి పడమర వయిపున తాడిమళ్ళ ప్రకాశనాయుడుగారి లోగిలి ప్రహారీ గోడకు ఉత్తరభాగమున పడివున్న నల్లరాతిమీద లిపి."

పయి పలకవ్రాత యీ రాయివరస కొంత విరిగిపోయినది. అందుచేత రాతకూడా కొంతపోయినది :

" పుత్రస్తస్య త్రిణేత్రప్రభు...
రాజేత్యన్వర్థ సంజ్ఞః కుముద
వనహిత(శ్రీ)...వతంసః...
...వేంగి-గొం కేశనామా...
యుద్ధమల్ల నృప వంశాంభోధిం
త్నస్యతస్యాప్తః...సహ
గతమహా మమాత్యశ్చ సేనాపతి..
యశ్చాసౌగుడి యూరిపూ
ర్నకబహు గ్రామాధినాథః"

"స్వస్తిశక వర్షంబులు 1100 అగు నేటి వుత్తరాయణ నిమిత్తంబున గుడియూరి వెన్నపరెడ్డి కొడుకు దండనాయక

మల్లిరెడ్డి దన్నేలిన శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర వేంగి గొంక రాజునకు ధర్మముగా మాద్యపల్లి శకటేశ్వర మహాదేవర గుడియును మంటపము గోపురప్రాకారపరివారసహితముగా దను యెత్తించి దేవరకు సాలునకు మానులకు నిబంధన నైవేద్యములకు. . ."

ఇలియటుదొరవారి శాసనములోనే మరివక శాసనము కలదు. అది యిట్లున్నది: "బందరు జిల్లాలోని గణపవరం గ్రామములో గ్రామానకుతూర్పున సువర్ణగుండం దక్షిణాపు వైపున వేంచేసియున్న శ్రీ సువర్ణేశ్వరస్వాములవారి దేవాలయం ముఖమంటపంలో వాయువ్యమూలస్తంభం పడమర వైపు పలకమీద శాసనము. "స్వస్తి సమధిగత పంచమహాశబ్ద మహామండలేశ్వర . . . పురవరాధీశ్వర, మానవ్యసగోత్ర హారీతిప్రవత సోమవంశార్ణవచంద్ర, సత్యహారిశ్చంద్ర, దళితరిపుదర రాజకందర్ప, యుద్ధమల్లవంశసముద్ధరణ, భయలోభ. . .హర్ణ షట్సహస్రావనీనాయక, వయిరి భయదాయక శ్రీ మల్లేశ్వర మహాదేవదివ్య శ్రీపాదపద్మారాధక పరబలసాధక నామాది సమస్తప్రశస్తిసహితము శ్రీమాన్ మహామండలేశ్వర వేంగి మల్లి దేవరాజు కొడుకు గోకరాజులు శకవర్షంబులు 1066 అగు నేటి ఆషాఢకృష్ణ ఏకాదశియు బుధవారమునాడు దక్షిణాయిన . . .తినిమిత్తంస శ్రీ మతుపదానీపురమున శ్రీ సర్వేశ్వర మహాదేవరకు నఖండవర్తిదీపమునకు నిచ్చిన సురభులు 20. దీనింజేకొని త్రోకలకొండబోయిందు పుత్రానుపౌత్రికముగా సాగనీయుంబెట్టి నిత్యం మానెడునెయ్యి నడుపంగలవాడు. శ్రీ వేంగి సాకాచారి లిఖిత."

పై శాసనములలో గణపవరం శాసనమున సూయల్ దొరగారి జాబితాలలో ఒకటవసంపుటి 39 వ పేజీలో ఉదహరింపబడియున్నది. శకము 1096 గా నీబడినది. ఇలియట్టు దొరగారివి సూయల్ దొరగారివి సరియైన ప్రతులు కాకపోవడం చేత లేఖకులు ఒక అంకెనే 6 గాను 9 గానూ చదివియుందురు. ఇట్టి శాసనములున్నవని తెలుపుటకంటె వీటి ప్రయోజనము వుండబోదు. చాళుక్యయుద్ధమల్లుని సంతతివారు కృష్ణాజిల్లాలో సామంతప్రభువులుగా వుండిరనుటకు యీ నిదర్శనములు చాలు ననుకుంటాను.

ఇతర స్థలములలోకూడా యీవంశమువారి శాసనములు కలవు. బెజవాడలోనే వేంగిగొంకరాజు కొమారుడున్ను మల్లపరాజు మనుమడున్ను అయిన మహాదేవరాజు శాసనములు రెండుకలవు. 1893 సం॥ యెపిగ్రాఫిష్టుగారి రిపోర్టును 11 వ పుట చూడుడు. ఒక శాసనపుకాలము 1062 శాలివాహనశకము.

బెజవాడ శాసనపు యుద్ధమల్లుడు చాళుక్య వంశములోని వాడన్నమాట బెజవాడ శాసనములోనే చెప్పబడియున్నది. ఆరవ పంక్తిలో "రాజసల్కి-భూవల్లభుండు" అని వున్నది. "సల్కి" అనగా చాళుక్య. రెండవ పులికేశియొక్క-హైదరాబాదు శాసనములో "చిలిక్య" అనే రూప మున్నది. చాళుక్యుల యింటిపేరు అనేక రూపములుగా వుండెను. శ్రీ గౌరీశంకరు ఓఝాగారి సోలంకేయులచరిత్రకూడా చూడుడు.

యుద్ధమల్లునికథ యించుక ముచ్చటింతును. హియంత సాంగుడను చీనాదేశపు బౌద్ధపండితుడు యేడవ శతాబ్దారంభమందు మన దేశమునకు వచ్చెను. అప్పుడు దక్కను దేశమును

చాళుక్యరాజగు రెండవ పులికేసి సత్యాశ్రయుడు పాలించు చుండెను. అతను ఆంధ్రదేశమును జయించినట్లు అయిహోళి శాసనమందు చెప్పబడినది. ఈ శాసనకర్త రవికీర్తి అనే జయనుడు. సంస్కృత కవిత్వమందు అభిరుచికలవారీ శాసనమును చదవవలెను. సత్యాశ్రయుని తమ్ముడు కుబ్జవిష్ణువర్ధనుడు తూర్పుచాళుక్యశాఖకు మూలపురుషుడు. ఇతని సంతతిలో విష్ణువర్ధను డనెడిరాజు క్రీస్తుశకము 843–844లలో పద్దెనిమిది మాసములు రాజ్యము చేసెను. విష్ణువర్ధనునికి ముగ్గురు కొడుకులు. జ్యేష్ఠుడగు గుణక విజయాదిత్యుడు 844 నుండి 888 వరకు 44 సంవత్సరములు పాలించి సంతానములేకుండా గతించినట్లు కనబడును.

అతని తమ్ములు మొదటి విక్రమాదిత్యుడు, మొదటి యుద్ధమల్లుడు. ఉభయులకూ సంతతి కలిగియుండెను. ఇక జట్టీలకు కొదవేమిటి ?

గుణకుడు గతించగానే విక్రమాదిత్యుని మొదటి కొడుకగు చాళుక్యభీముడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతనికి దాయాదులవల్ల చిక్కులు కలిగినట్లు శాసనములవల్ల కనబడును. ఇతని కాలానకు పశ్చిమ చాళుక్య రాజ్యము అంతరించి, మన్యఖేట రాష్ట్రకూటరాజులకు చేరినది. పశ్చిమ దేశం యేలే యీ రాష్ట్రకూటులకున్నూ, తూర్పు చాళుక్యులకున్నూ అనుశ్రుతమైన వైరమున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. పూర్వచాళుక్యరాజుల దాయాదులను కొందరిని వెనక వేసుకొని యీ రాష్ట్రకూటరాజులు వేగిదేశముపై దండెత్తి వచ్చుచుండిరి. మొదటిభీముడు రాష్ట్రకూటరాజగు రెండవ

కృష్ణునితోనో తన దాయాదులతోనో యుద్ధముచేసి జయించి నట్లు నాకు దొరకిన కళింకోట శాసనములో వ్రాయబడినది. ఈ దాయాదులలో భీమునికి పినతండ్రి అయిన యుద్ధమల్లుడు గాని అతని కుమారుడు తాడపుడుగాని వుండివుండవచ్చును. ఇది వూహా. భీముడు 888 నుంచి 919 వరకూ 30 సంవత్సరములు పాలించెను. ఇతని అనంతరము ఇతని పెద్దకొడుకు కొల్లభిగండ విజయాదిత్యుడు ఆరు మాసములేలెను. తదనంతర మతని పెద్దకుమారుడు మొదటిఅమ్మరాజు 925 వరకు ఏడేళ్లేలెను. ఇతని కుమారుడు బాలుడైన బేతవిజయాదిత్యుడు పదిహేను రోజులు ఏలెను. ఇతనిని కంఠికావిజయాదిత్యుడందురు.

ఈ ప్రకారము మొదటిభీముడి సంతతిలో అతని మునిమునిమనమడివరకూ రాజ్యము వచ్చెను. అంతట భీముడి పినతండ్రియు మొదటియుద్ధమల్లుని కొడుకును అగు తాళపరాజు బాలుడగు కంఠికావిజయాదిత్యుని తొలగించి రాజ్యమాక్రమించుకొని ఒక్క నెల రోజులు యేలెను. మొదటి భీముని పెద్దకొడుకగు కొల్లభిగండ విజయాదిత్యుని సంతతివారు రాజ్యభ్రష్టులై యేమీ చెయ్యజాలక ఊరకుండిరిగాని, భీముని రెండవకుమారుడైన రెండవ విక్రమాదిత్యుడు తాళపరాజును చంపి, రాజ్యమాక్రమించి, పదకొండు మాసములు రాజ్యము చేసెను. అంతట రాజ్యభ్రష్టుడైన బేతవిజయాదిత్యుని తమ్ముడొకడు, మూడవ భీముడనువాడు, తన పినతాత అగు రెండవ విక్రమాదిత్యుని జయించి ఎనిమిదిమాసములు రాజ్యము చేసెను ఆ వెనుక యీ మూడవ భీముని కొట్టి తాళపరాజు

కుమారుడగు రెండవ యుద్ధమల్లుడు రాజ్యమును ఆక్రమించు కొని 927 నుండి 934 వరకు యేడేండ్లు యేలెను.

ఇది బీరకాయపీచు. ఈ యుద్ధమల్లుడే బెజవాడ శాసనపు యుద్ధమల్లుడు కావచ్చునని నా అభిప్రాయము. ఇతనికి దాయాదులు మనకు తెలిసినవారు ముగ్గురు: మొదటిభీముని మనుమడు రాజ్యభ్రష్టుడైన బేత లేక కంఠికావిజయాదిత్యుడు; పదకొండు మాసములు రాజ్యముచేసి తాళపరాజువలన తొలగింపబడిన విజయాదిత్యుని పినతాత రెండవవిక్రమాదిత్యుడు; కంఠికా బేతవిజయాదిత్యుని పినతండ్రియగు రెండవభీమరాజు.

క్రీస్తుశకము 934 లో యీ మూడవ దాయాదియగు రెండవభీముడు యుద్ధమల్లుని జయించి దేశమునుండి వెడలగొట్టినట్లు శాసనములవల్ల కనబడును. ఎపిగ్రాఫికా ఇండికా వాల్యూం 7 పేజీ 181; వాల్యూం 9 పేజీ 49; నెల్లూరు ఇన్స్క్రిప్షన్సువాల్యూం 1, పేజీలు 170, 171 ల వలన యీ విషయము తెలియుచున్నది.

రెండవ భీమునకు రాజ్యము సులభముగా సంప్రాప్తము కాలేదు. అతని శత్రువులకు రాష్ట్రకూటరాజగు నాలుగవ గోవిందుడు తోడ్పడెను. రాజ్యకాంక్షులై పోరిన దాయాదులతో యుద్ధమల్లుడు కంఠికావిజయాదిత్యుడును జేరి యుండిరి. ఇతరశత్రువులు యువరనిన, రాజమయ్య; ధళగ తాతబిక్కి; బిజ్జి; అయ్యప; లోనబిక్కి. వీరిలో తాతబిక్కి బేతవిజయాదిత్యుని పినతాత అయిన విక్రమాదిత్యుడని నేను పోల్చినాను. ఒక శాసనములో ఇతనిపేరు తాత బిక్క్యన అని వున్నది.

పశ్చిమ చాళుక్యరాజగు ఆరవ విక్రమార్కుని శాసనములలో విక్కలన్ అనుటకలదు.

కంతెకావిజయాదిత్యుని, యుద్ధమల్లుని, రెండవభీముడు దేశమునుండి తొలగించెనంటిమి. ఈ బేతవిజయాదిత్యుని సంతతి తూర్పునచేరి, గాంగులతో సంబంధములుచేసి, తిరిగి కొంత కాలమునకు తలయెత్తినట్లు కనపడును. అటువలెనే యుద్ధమల్లుని సంతతి కృష్ణాజిల్లాప్రాంతమందు రాష్ట్రకూటుల సహాయమువలన కొంతరాజ్యము కల్పించుకొని కొంత కాలము మన్నినట్లు కనపడును. ఇందుకు ఆధారము యెపిగ్రాఫిస్టుగారి 1909 సంవత్సరపు రిపోర్టులో చెప్పబడిన గుంటూరు శాసనము 109; 110 పేజీలు.

శాసనకర్త విష్ణువర్ధనతాళరాజు. ఇతనివంశము పూర్వ చాళుక్యవంశము. ఇతను పైనచెప్పిన పూర్వచాళుక్య రాజగు తాళపరాజు సంతతిలోనివాడు. ఈ శాసనములో మొదటి తాళపరాజు మొదటిభీముని తమ్ముడని వ్రాయబడియున్నది. పిన తండ్రి పెత్తండ్రి బిడ్డలను, అన్నదమ్ములను వాడుక మనదేశ మున నున్నది. మొదటితాళప కుమారుడు యుద్ధమల్లుడు. ఇతనికి యిద్దరు కుమారులు. మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వర బాడబరాజు; విష్ణువర్ధనతాళరాజు.

గుంటూరు ప్రాంతమందు రెండవ యుద్ధమల్లుని సంతతి వారు రాజ్యముచేసి యున్నప్పుడు ఆకాలపు లిపినవున్న బెజ వాడ శాసనములోని యుద్ధమల్లుడు పూర్వచాళుక్యలలోని యుద్ధమల్లుడయ్యి వుండడనుటకు కారణములు నాకు కాన రాలేదు.

ఇక పేరులకా? యుద్ధమల్లుడను పేరు "మల్ల, మల్లప" అనియు, తాళరాజను పేరు, "తాహ, తాళప, తాలప, తాల, తాడప" అనియు పైశాసనములలో కానవచ్చుచున్నది. నేను పైనుదహరించిన శాసనములే ప్రమాణము.

చాళుక్యరాజులందు గల యుద్ధ (ఆహవ) మల్లులలో రాజనరేంద్రునకు తరువాత వారు కూడ గలరు అని శ్రీ బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిలువారు వ్రాసిరి. పర్యాయపదములను పెట్టి పేర్లు మార్చుడము కారణాంతరములు లేనిదీ యుక్తము కాదనుకుంటాను. బెజవాడశాసనపు యుద్ధమల్లుడు కాక యితర చాళుక్య యుద్ధమల్లులు కావలసినచో కలరు. ♦

కన్నడభాషలోని పంపభారతము అరికేసరి అనెడి చాళుక్యరాజుకోరికను వ్రాయబడినది. ఈ రాజుయొక్క పూర్వులలో యుద్ధమల్లుడనే ఆయన వేంగీదేశమునుండి కన్నడదేశమునకు వచ్చి ధార్వాడజిల్లాప్రాంతమందు ఒక సంస్థానమును స్థాపించెను. ఆ యుద్ధమల్లుడి తరువాత అయిదో పురుషుడు మరియొక యుద్ధమల్లుడు. అరికేసరి యితని మనమడే. పంపభారతము శాలివాహనశకము 863 వ సంవత్సరములో వ్రాయబడెను. గనుక యీా యుద్ధమల్లులు రాజరాజును ప్రాచీనులే.

రాజరాజు తరువాతకూడా చాళుక్య యుద్ధమల్లులు వుండివుండలేదని యెవరు చెప్పగలరు? దేశచరిత్రయు

♦ చూ. ఫ్లీట్సు కేనరీస్ డైనాస్టీస్ 211; 212; 380; 381 పుటలు; రైయిస్ దొరగారి కర్ణాటక భాషాభూషణము ఉపోద్ఘాతము 13, 14 పుటలు.

పూర్తిగా నున్నచో యిట్టివా రుండి యుండలేదని చెప్పుటకు అవకాశము వుండును. మనపూర్వులు చరిత్రముఖమే యెరుగరే! ఒక్కపేరునుబట్టి యితడు యితనని నిర్ణయించరాదు.

బెజవాడశాసనపుభాషకు నన్నయభట్టుభాషకునువ్యత్యాసము వున్నది. అందుగూర్చి ముందు చర్చించెదను.

* విశ్వవిద్యాలయాలు : సంస్కృత, మాతృభాషలు

మద్రాసువిశ్వవిద్యాలయంలో సంస్కృతభాషా బోధన సత్ఫలితాలకు దారితీయలేదనీ, మాతృభాషల అధ్యయనం విఫలమయిందనీ సాధారణంగా అందరూ చెబుతున్నారు. ఇవి యిలాగున యెందువలన పరిణమించినవో కారణాలను తెలుసుకుందుకు ఇటీవలనే విచారణ ఆరంభమయింది. అయితే, యీ పరిశీలన యింకా ముగియకుండానే గవర్నమెంటు చేసిన గ్రాంటును యెలాగున వినియోగించాలనే సమస్య నిర్ణయింపబడవలసివచ్చింది.

ఎలిమెంటరీ, మిడిల్, హైస్కూళ్ళలో చెప్పే విద్యనుంచి కాలేజీలలో బోధించే పాఠ్యవిషయాల్ని వేరుచేసి దేనికది స్వతంత్రమైనదని మనం వీటిని పరిశీలించకూడదు. అలా అయితే తీర్థానికి తీర్థమే, ప్రసాదానికిప్రసాదమే ! స్కూళ్ళల్లో చెప్పేవిద్య గట్టిపునాదులమీద లేనపుడు కాలేజీలలో

---

* మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ సెనేటుసభ్యులుగా అప్పారావుగారు ఆంగ్లంలోవ్రాసి సమర్పించిన పరిశీలనాత్మకనివేదికకు యిది ఆంధ్రానువాదం.

బోధించే విద్యను గురించి మనం పెద్దపెద్దపథకాలు ప్రణాళికలు వేసి లాభంలేదు.

సంస్కృత, మాతృభాషలను కళాశాలలలో ఏలాగున బోధించాలనేవిషయం చర్చించినది వాటిని క్షుణ్ణంగా తెలిసిన పండితులుకాదు. ఆ భాషలలో అభినివేశం లేనివారు, కేవల ఊహాలతో తమకు తెలియనివాటిని గురించి మిడిమిడిజ్ఞానంతో చర్చించారు. ఆధునిక విద్యాబోధనాపద్ధతులంటే యెలా వుంటాయో వాటి ముక్కూ మొహమూ తెలియనివారు యిలా యిలా వుండాలని గీట్లుగీసి మరీ మరీ చెబుతున్నారు. పాండిత్యానికి కావలసిన ఆధునిక విజ్ఞానం వీరిలో మృగ్యం. చెన్నరాష్ట్రంలో సంస్కృతమాతృభాషల పాండిత్యమున్నవారు చాల అరుదు. ఆ భాషల స్వరూపస్వభావాలను తెలియని వారు, అతిముఖ్యమైన విద్యాసమస్యలజోలికి పోవడంవల్ల వాటితో ప్రమేయం పెట్టుకుని అవకతవకనిర్ణయాలు చేయడం చేత ఎంతో హానీ, ముప్పూ కలిగింది.

కళాశాలలలో మాతృ, విదేశభాషల స్థితి ఎలాగున వున్నదో పరిశీలించడానికి సెనేటు వొక కమిటీని వేసినప్పుడు, ఆ కమిటీ కొన్ని ప్రశ్నలజాబితాను తయారుచేసింది. ఈ జాబితా ఎంత పెద్దదైనప్పటికీ వొక ప్రధానమైన ప్రశ్న అప్రధానంగా యెంచబడి ఆఖరుకు నెట్టబడింది. న్యాయంగా దీనిని ప్రత్యేకం వొక శీర్షికగా విషయంగా భావించి చర్చించవలసి వుండెను. ఈ ప్రశ్నను గురించి సంపూర్ణమైన విషయ సేకరణ చేయవలసివుండగా దీనిని అప్రస్తుత విధానమనుకొని కమిటీ వొక మారుమూలకు త్రోసివేయడం వింతగానేవుంది.

సంస్కృత మాతృభాషల సాహిత్యబోధన కళాశాలల్లో ఎందుకు విఫలమవుతున్నదనే ప్రశ్నకు "మీరేమి జవాబిచ్చారని" నేనొక గొప్పవిద్యావేత్తను అడిగాను. ఈ ప్రశ్నకు యివ్వవలసినంత ప్రాధాన్యతను కమిటీ యీయలేదు కనుక తాను "క్లుప్తంగా" సమాధానమిచ్చాననీ, తనసమాధానం తనకే సంతృప్తినీయలేదనీ ఆయన నాతో చెప్పారు. మాతృ, సంస్కృతభాషలు కళాశాలల్లో యెందువల్ల విఫలమయ్యాయో చెప్పడానికి కేవలం ఊహలతో లాటరీవేసి చెపితే సరియైన సమాధానం దొరకదు. ఈ భాషల్ని మిగిలినచోట్ల ఎలాగ బోధిస్తున్నారో గమనించి మన పద్ధతులతో సరిపోల్చి చూసుకుంటే అసలువిషయం తెలియవస్తుంది. అట్టి 'తారతమ్య పరిశీలన' వొక్కటే మంచి ఫలితాల్ని యిస్తుంది. యిందుకోసం మన యిరుగుపొరుగునవున్న కలకత్తా, బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయాలను పరిశీలిద్దాం.

బెంగాలు బొంబాయిలలోవున్న యించుమించు అన్ని కళాశాలలలోనూ సంస్కృతం బోధించడానకు పట్టభద్రులైన లెక్చరర్లు ప్రొఫెసర్లు వున్నారు. వీరిలో ఎక్కువమంది మన భారతీయ విశ్వవిద్యాలయాల్లోనో, లేదా విదేశ విశ్వవిద్యాలయాల్లోనో ఎం. ఏ. డిగ్రీ పుచ్చుకున్నవారే. ఈ రెండు రాష్ట్రాలు గొప్పగొప్ప పండితుల్ని తయారుచేసినవి. వీరికి యూరోపులోకూడా పేరుప్రఖ్యాతు లున్నవి. సైంటిఫిక్ సొసైటీలు వెలువరించే పత్రికలలోను సంచికలలోను వీరి వ్యాసాలు అచ్చుపడి మన్ననలను పొందుతున్నాయి. ప్రాకృత సంస్కృత కావ్యాలకు యీ పండితులు వ్యాఖ్యానం రాసి ప్రచురిస్తు

న్నారు. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలోనూ, స్వదేశ సంస్థానాల కళాశాలలలోనూ ప్రత్యేకం పట్టభద్రులైన లెక్చరర్లు వున్నారు. కాని సంస్కృతవిద్యాబోధనాభివృద్ధికి చెన్నపట్టణం చేసిన కృషి చెప్పుకోతగ్గదిమటుకు కాదు.

మనకూ బొంబాయి బెంగాలు విశ్వవిద్యాలయాలకూ వున్న తారతమ్యం యిది: (అ) బొంబాయి బెంగాలులలో బి. ఏ. చదివేవారు సంస్కృతభాష తప్పనిసరిగా చదవవలసి వుంటుంది. (ఆ) ఈ రెండు విశ్వవిద్యాలయాల్లోనూ గొప్ప గొప్ప పండితులు బోధకులుగా వుంటూ, ముఖ్యంగా బొంబాయిలో సంస్కృతభాషావేత్తలైన డాక్టర్ బ్యూలర్, కీల్‌హార్న్, పీటర్‌సన్, భండార్కర్ మొదలైనవారు సంస్కృతం చదివే ఆసక్తిని విద్యార్థులకు కలిగించారు. ఆధునిక పద్ధతులలో భాషాసాహిత్య పరిశోధనలను నిర్వహించారు. (ఇ) బొంబాయి బెంగాలు రాష్ట్రాలలో వాడుకభాష సంస్కృతానకు సన్నిహిత సంబంధంగల భాషలనుండి యేర్పడింది. సంస్కృత కావ్య పఠనమును సంస్కృతిలో వొక అంతర్భాగంగా ఆ రాష్ట్రాల సారస్వత సంప్రదాయం పరిగణిస్తుంది.

ఇంత సౌలభ్య మున్నప్పటికీ వంగీయ సాహిత్యపరిషత్తు 1894–95 సంవత్సరాలమధ్య పరిశీలన చేసినమీదట వొక సంగతిని గ్రహించింది. బెంగాలు స్కూళ్ళల్లోనూ కాలేజీలలోనూ సంస్కృత భాషాబోధన అసంతృప్తికరంగావున్నదనిన్నీ, సాధారణ పట్టభద్రునకు సంస్కృతంలో మిడిమిడిజ్ఞానంతప్ప గట్టితనం లేదనిన్నీ బెంగాలు సాహిత్యపరిషత్తు తన నివేదికలో పేర్కొ-

న్నది. సంస్కృతభాషలో పాండిత్యం సంపాదించడం కష్టం. సంస్కృతకావ్యాలలో చాలభాగం వాడుకలోవున్న నుడికారం నశించిపోయినప్పుడు, సంస్కృతం మృతభాషగా తయారైనప్పుడు వ్రాయబడ్డవే. దేశంలో తదితరచోట్లకువలె, బెంగాలులోని ఉపాధ్యాయులకు దానిని బోధించడం తెలియదు. వంగీయ సాహిత్యపరిషత్తు యీ విషయమై విచారణ చేస్తున్నపుడు బర్హంపురం కళాశాలకు ప్రిన్సిపాలైన శ్రీ బాబూ వ్రజేంద్రనాథ్ శీల్ ఎం. ఏ; గారిలా తమ అభిప్రాయాలను తెలియజేశారు: "విద్యమీద ఆసక్తీ ప్రేమా లేనంతకాలం, విద్యకు గల ఆదర్శాలపట్ల గౌరవం మృగ్యమౌతున్నప్పుడు, దాని సిద్ధాంతమూ ఆచరణా తెలియనప్పుడు నాగరికదేశాల్లో విద్య యెలాగున అభివృద్ధి అయిందో దానిచరిత్ర పట్టించుకోనంత వరకూ మనం పెద్దపెద్ద పరుగులు పెట్టకూడదు. ఇవన్నీ మనం గ్రహిస్తే అప్పుడు మనదేశంలో ఉన్నతవిద్యను బోధించే బాధ్యతను స్వీకరిద్దాం. విద్యను చెప్పేటపుడు సిద్ధాంత ఆచరణాల్లో ఆధునికపద్ధతు లున్నాయి. నాగరికదేశాల్లోని జాతీయ విద్యాసంస్థలు అవలంబిస్తున్న మార్గాలూ సూత్రాలూ నిజంగా గొప్పవి. ఈ విద్యారహస్యాలనన్నిటినీ మనం గ్రహించి ఆధునికపద్ధతుల్ని మన విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రవేశపెడదామంటే తోడదొక్కేడిగా ఛాందసపండితులు వచ్చి అడ్డు తగుల్తారుకదా! ఎవరో కొందరు తెలివైనవాళ్ళుతప్ప మిగిలినవాళ్ళందరూ దీనికి అభ్యంతరమే! ఇదిమాత్రం నాకెంతో బాధగా వుంది."

ఇక్కడా బెంగాలులోనూ సంస్కృతభాషలు ఆకర్షించక పోవడానికి అసంబద్ధమైన బోధనాపద్ధతులను అవలంబించడమే ప్రధాన కారణం. కావ్యభాషల్ని మాతృభాషల్ని చెప్పడానికి అధ్యాపకులకు "తగినంత రిసెర్చిజ్ఞానమూ విమర్శనాజ్ఞానమూ ఆధునిక యూరోపియనుపద్ధతులలో వుండాలనీ" మద్రాసులో యీమధ్య పదేపదే చెప్పబడుతోంది. కాని తీరా చూస్తే యివన్నీ వట్టిమాటలుగానే మిగిలి పోతున్నాయి. కాని ఆచరణలో యెట్టికృషీ కనిపించదు. ఉత్తరసర్కారుజిల్లాలలో ప్రత్యక్షబోధనాపద్ధతుల్ని అవలంబించడంతో యేట్సుదొర విద్యావిధానంలో ఆధునికతను ప్రవేశపెట్టే ప్రయత్నాలు చేశాడు. పర్లాకిమిడిలో శ్రీ గిడుగు రామమూర్తిపంతులు గారు యేట్సు ప్రభావప్రోద్బలాలవలన చెప్పుకోతగ్గ సత్ఫలితాలను యిందులో సాధించారు. అయితే ఉపాధ్యాయులకు తగిన శిక్షణయివ్వందే ఆధునికపద్ధతుల్లో అభివృద్ధినీ అభ్యుదయాన్నీ సాధించడం దుస్సాధ్యం. ఇంతకంటె ప్రధానమైన విద్యాసమస్య మరొకటిలేదు. కలకత్తా ప్రెసిడెన్సీకాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ శ్రీ హెచ్. ఆర్. జేమ్సు "1797-1910 మధ్య భారతదేశంలో విద్యారాజకీయజ్ఞత" అనే తన గ్రంథంలో యిలా రాశారు: "మరుగున పడిపోయివున్న ప్రాథమికవిద్యను ఉద్ధరించడానికి యోగ్యతకలిగిన మంచి ఉపాధ్యాయులు అవసరం. ఏదైనా మంచి సాధించాలంటే, నమ్రతకలిగిన విద్యాసేవకులు ఎంతోమంది ఉత్తేజంతో కృషిచేయవలసి వుంటుంది. నమ్రత శిక్షణ కలిగివున్న అధ్యాపకులు చాల మంది 'నా భాందో' అని సేవచేస్తే గొప్ప ఫలితాలు చేకూరు-

తాయి. విద్యావేత్తలు వీరికి శిక్షణ యిచ్చి సర్మానలుగా తయారు చేయాలి" 1897 లో ప్యాసుకాబడిన తీర్మానం "ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ" యీయవలసిన ఆవశ్యకత యెంతో వున్నదని నొక్కినొక్కి చెప్పింది. "ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ యిచ్చే స్కూళ్ళకు కాలేజీలకు ఎంత డబ్బు యిచ్చినా దండుగ లేదు. తరిఫీదులేని, యోగ్యతలేని ఉపాధ్యాయులు నడిపే గ్రాంటుస్కూళ్ళకు డబ్బు పెట్టడమంటే కేవలం ఆ సొమ్మును వృథాచేయడమనే అర్థం. సరియైన ఉత్తేజంతో ఆదర్శంతో ట్రెయినింగు కాలేజీలు కృషి సల్పితే ప్రతిసంవత్సరం మంచి మంచి ఉపాధ్యాయులను హైస్కూళ్ళకు పంపించగలుగుతాయి. ఉన్నత ఆదర్శాలంటే ఉత్సాహం, పట్టుదల మొత్తం సెకండరీ విద్యావిధానాన్ని విప్లవాత్మకంచేయగల నూతనబోధనా పద్ధతులపట్ల శ్రద్ధవున్న ఉపాధ్యాయులను యీ ట్రెయినింగు కళాశాలలు హైస్కూళ్ళకు పంపించగలిగితే ఎన్నో సత్ఫలితాలు కలుగుతాయి. ఇదివరకు యింగ్లీషును పాఠశాలలలో చెప్పే పద్ధతులు బహుచెడ్డవి."

ఇంగ్లీషుభాషనుగురించిన ఆఖరివాక్యమే యథార్థమైనట్లయితే అది సంస్కృత మాతృభాషలపట్ల మరీ నిజం. ఈ రాష్ట్రంలో వీటిని బోధించే విధానమున్నదే అది ఎంతటి దోషభూయిష్టమైందో మాటలతో వర్ణించి చెప్పలేం. వీటిని చెప్పే పండితులు మృతజీవద్భాషల్ని రెండింటినీ వొకేలాగున చెప్తారు. వ్యవహారంలోవున్న అర్థాలకు మారుఅర్థాలీయబడిన అనేక పర్యాయపదాలుగల నిఘంటువులు, ప్రామాణికంకాని వ్యాకరణాలూ పట్టివేసి వాటిసహాయంతో భాషల్ని

బోధిస్తూ వుంటారు. ఈ రొడ్డకొట్టుడు చదువులు విద్యార్థులకు విసుగునీ విముఖతనూ కలిగిస్తున్నాయంటే ఆశ్చర్యం దేనికి!

ప్రభుత్వమిచ్చిన గ్రాంటును యూనివర్సిటీ చక్కగా వినియోగించదలుచుకుంటే సంస్కృతం చెప్పడానకు విశ్వవిద్యాలయంలో వొక జర్మనుపండితుణ్ణి ప్రొఫెసరుగా నియమించడం మంచిది. మృతజీవద్భాషలను ఆధునికపద్ధతులలో బోధించగల సామర్థ్యం వున్న పండితుణ్ణిమాత్రమే విద్యాలయంలో ప్రొఫెసరుగా వేయాలి. ప్రొఫెసరుగా యెవర్ని వేసినా అతనికిమాత్రం నిర్దుష్టమైన పాండిత్యం వుండాలి. అతను విద్యావేత్తగా మన్ననలు పొందినవాడై వుండాలి. ఇంతటి పేరుప్రఖ్యాతులున్న పండితుడు మనకు దొరకాలంటే అతనికిచ్చేజీతం హెచ్చుగా వుండకతప్పదు. డబ్బును పొదుపుగా వాడుకోవాలని చెప్పడం యీ విషయంలో వొకనేరమే. హైస్కూళ్ళలో ఆధునికపద్ధతుల ననుసరించి భాషల్ని బోధించడానకు ఎలిమెంటరీస్కూళ్ళల్లో పండితులకు ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణయిచ్చేందుకు పట్టభద్రులను నియమించవచ్చును. పట్టభద్రులకు శిక్షణయిచ్చేందుకు గవర్నమెంటు ట్రెయినింగుకాలేజీలలో పైనచెప్పిన యోగ్యతలుకల ప్రొఫెసరును నియమించవచ్చును.

మహారాష్ట్ర బెంగాలులలో ఉన్నతమైన పాశ్చాత్య సంస్కృతిని అలవరుచుకున్న పండితులు వున్నారు. ఎంతో పట్టుదలతో ఆసక్తితో తాము మాతృభాషలో కృషిచేయగలమని వారు పూనికవహించారు. గత అర్థశతాబ్ది కాలంలో బెంగాలుభాష సాధించిన అభ్యుదయం అద్భుతమైనది. దక్షిణ-

దేశంలోని మాతృభాషలు సాధారణంగా సంస్కృతిలేని మిడిమిడి జ్ఞానంగల మహామహుల చేతుల్లోపడ్డాయి. సారస్వతకళ కొరతపడ్డట్టు స్పష్టంగా కనిపిస్తూనేవుంది. మాతృభాషలు విఫలమెందు కయినవో అని విచారణచేసే వారిదృష్టినుంచి కారణాలన్నీ తప్పించుకుపోయాయి. వారిదృష్టికి మూలహేతువులు కనిపించనేలేదు. అయినప్పటికీ దీనికాకారణ మేమిటో అన్వేషించడానకు మనం ఆట్టేదూరం పోనక్కర్లేదు. దుస్సాధ్యమైన కృతకభాషను విద్యావిధానంలో ప్రవేశపెట్టడమే యీ అనర్థానికి కారణం; ప్రాచీనగ్రాంథికాన్ని కావ్యభాషగా స్వీకరించడమే యిందుకు హేతువు.

1912 అక్టోబరు నెలలో వెలువడిన "ఏషియాటిక్ క్వార్టర్లీ" లో వొక రచయిత ఈజిప్టులో అరబిక్ భాషల స్థితినిగురించి బహుచక్కని వ్యాసంరాశాడు. ఆయన చెప్పిన మాటలు దక్షిణ భారతదేశ మాతృభాషలకు సాధారణంగా వర్తింపజేసుకోవచ్చును. విశేషించి తెలుగుభాషకు ఆయన వాక్యాలను అన్వయింప జేసుకోవచ్చును : "జనులు మాట్లాడే భాష వొకటీ, కావ్యాలలో ఉపయుక్తపడాతున్న దింకొకటీ. రెండూ రెండు వేర్వేరు భాషలుగలదేశం వొక యీజిప్టు మాత్రమే కాదు. భాషలను యిలాగ వుపయోగించడమనేది తదితర దేశాలలోకూడా కనిపిస్తున్నది. ఈ విధంగా యెందుకు జరుగుతున్నదో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం మనకు జనించడంసహజమే. వాడుకభాష వొకరీతిగను, కావ్యభాష మరోరీతిగను వుండడమనే ద్వంద్వస్వభావం వొక చెడుగుకు కారణమయింది. ప్రతిభ సన్నగిల్లింది. బుద్ధి

వికసించక కుంటుపడి సాహిత్యం మందగించింది. ప్రాచ్య దేశాలలో చాలావాటికి, పాశ్చాత్య దేశాలలో కొన్నింటికి యిదే స్థితి. ఈ దేశాలలో మాతృభాషలవిద్య యెందుకూ పనికిరాకుండా పోతున్నదని గాఢంగా పక్షపెద్దలకు మున్ముందు వొక విషయం తెలియవస్తుంది. తమ దేశంలో వాడుకభాష కాని దానిని, కావ్యభాషగా అంగీకరించడంవల్ల ఆకృతకభాషా సంప్రదాయం అభివృద్ధికి ఆటంకం కలుగజేస్తున్నదని త్వరలోనే వీరు గ్రహించక తప్పదు."

నేడు వున్న తెలుగువ్యాకరణం అచ్చంగా 11 వ శతాబ్దంలో రాయబడ్డ కావ్యభాషకు చెందినది. వ్యవహారంలో భ్రష్టమయిన శబ్దాలతో, ప్రాచీన రూపాలతో వ్యాకరణం నిండివుంది. సంస్కృత శబ్దాలనుంచి తత్సమతద్భవాలను చేయడమెలాగునో, సమాసం కట్టడమెలాగునో గూర్చా వ్యాకరణం సూత్రీకరిస్తుంది. దీనికీ, ప్రస్తుతభాషకూ సంబంధమేమీ కనిపించదు. గత శతాబ్దపు చివరి అర్థకాలంలో కావ్యభాషలో ఆధునిక వచనరచనను సృష్టించడానికి పాశ్చాత్య సంస్కృతితో చాలీచాలని తగుమాత్రం సంబంధంకలిగిన కొందరుపెద్దలుప్రయత్నాలుచేశారు. తమ ప్రయోజనసిద్ధికోసం వ్యాకరణసూత్రాలను వుల్లంఘించారు. ఇప్పుడు వ్రాస్తున్న తెలుగువచనం చాలాభాగం బూతులబుంగ. కృతకమైన తప్పులతడకలతో నిండిన దోషభూయిష్టమైన పడికట్టురాళ్ళవంటి యీ తెలుగు భాషనే ప్రాథమిక ఉన్నత పాఠశాలలలోని పిల్లలకు నూరిపోస్తున్నారు. వాడుకభాష కొక నిఘంటువనేదిలేదు. పోనీ, మృత జీవద్భాషల వ్యవస్థలను తెలిపే శాస్త్రీయపద్ధతులలో తయారు

చేసిన వ్యాకరణం అంతకుముందే లేదు. భాషం కేనూ, వ్యాకరణమ కేనూ, పండితులనబడే వారికి అసలు సిసలు అభిప్రాయాలు లేవు. చాలామందికి వాటినిగురించి వున్నజ్ఞానం అశాస్త్రీయమైనదీ; ఆధారాల్లేనిదీ.

తెలుగుభాషాధ్యయనంలో అభివృద్ధి సుతారాం కనిపించదు. అలాంటప్పుడు తెలుగుభాష కొరకు ప్రొఫెసరును నియమించి డబ్బు దండుగపెట్టడం అనవసరం. ఒక ప్రొఫెసరు యూనివర్సిటీలో కూచుని పనిచేయతగ్గంత విషయసంపత్తి తెలుగులో యింకా జతచేయబడి వుండ లేదు.

తెలుగుభాషను శాస్త్రీయపద్ధతులమీద పరిశీలించానని యిప్పుడు చెప్పుకోగల పండితుడు భారతీయుడుకానీ, లేదా యూరోపియను కానీ మనదేశంలో కనిపించడు. ఒకే వొక శ్రీ గిడుగు రామమూర్తిపంతులు తప్ప యీ విషయంలో నిర్దిష్టమైన ప్రామాణిక శాస్త్రపద్ధతులలో కృషిచేసిన పండితుడంటూ యింకొకడు లేడు. ప్రొఫెసరు పదవిని పొందడానికి తెలుగుభాషా సాహిత్యాలపై పరిశీలనచేసి చక్కని గ్రంథాలను వ్రాసి అర్హత సంపాదించుకున్న భారతీయుడు కానీ, లేదా యూరోపియనుగానీ యింతవరకు ఎవరూ లేరు. పదవిని పొందిన తరువాత మెల్లమెల్లగా ప్రొఫెసరుగిరీకి కావలసిన నేర్పూ, చాకచక్యమూ అతనే సంపాదించుకుంటాడని అనడం కేవల మసంగతం.

గత సంవత్సరం విజయనగరంలో జరిగిన సమావేశ వివరాలను తెలిపే పత్రాన్ని యిందులో జతపరచి వుంచుతున్నాను. తెలుగును ఏయేపద్ధతులలో శోధించాలనే విషయం

చర్చకువచ్చి ఆ సమావేశం వొక తీర్మానాన్ని చేసింది. అనేక శతాబ్దాలనుంచీ వివిధదశలలో ప్రజలు మాట్లాడుకుంటూ వుండే తెలుగు ఏలావుండేదో తెలిపే సరియైన దాఖలాపత్రాలు కనిపించడంలేదు. కనుక శాస్త్రీయపద్ధతులలో అధ్యయన మనేది జీవద్భాషలతోనే ప్రారంభించవలసివుంది. కావ్యభాషనుగురించి ఎవరైనా నాలుగు విషయాలు తెలుసుకుందుకు పూనుకుంటాడనుకుందాం. అప్పుడతనికి అడుగడుగునా, కాలుజారి ప్రమాదాల్లోకి తీసుకుపోతూనే వుంటుంది. గట్టితనమేమీలేని జారుడునేల మీద తాను కాలుమోపితినని అతను భయపడవలసివస్తుంది. పద్యరచనలో లాఘవంలేనందువల్ల, దీర్ఘసమాస రచనవల్ల పాదపూరణార్థమై శబ్దాలు మారిపోవడంవల్ల కావ్యభాషలో యేది కృతకమో యేదికాదో తెలియని దిక్కుమాలిన అవస్థ యెదుర్కొంటున్నది. ఈ కావ్యభాషలో యెంతమటుకు జీవద్భాష వున్నదో దానిని యేయేజిల్లాలలో యేయేకాలాలలో జనులు వాడుతూవుండేవారో, పోల్చుకోవడం కష్టమైనపని. కావ్యభాషలో ప్రయుక్తంకాని కొన్ని ధ్వని యుచ్చారణలు వాడుకభాషలో కనిపిస్తున్నవి. భాషలో కలిగిన యీస్థితికి ధ్వనియుచ్చారణ వలన కలిగినమార్పు యెంతమటుకు కారణమో, నిర్ధారించడం కష్టం. అదేవిధంగా తెలుగుభాషలోని ధ్వనులను యథాతథంగా రూపకల్పన చేయుటకు, ప్రాకృత అక్షరసమామ్నాయానికి యేయేచోట్ల తగినంత సామర్థ్యం లేదో తేల్చిచెప్పడంకూడా తేలికైనపనికాదు. జనులు మాట్లాడుకునే మాండలికభాషలను వొకదానితో వొకటి సరిపోల్చి జాగ్రత్తగా తారతమ్య పరిశీలనచేసిన తర్వాత కాని

ప్రాచీనకావ్యభాషను సమగ్రంగా తెలుసుకోవడం సాధ్య పడదు.

గ్రాంథులలో కొంతభాగం తెలుగురీసెర్చికి పండితులకు శిక్షణ యిచ్చేందు కుపయోగించవలసివుంది. తెలుగు భాషను శాస్త్రీయపద్ధతులలో పరిశీలించి తగిన విషయసంపత్తిని సేక రించేందుకుగాను, వీరు కృషిచేయగలరు. వ్యాకరణాలు, భాషా నిఘంటువులు, ప్రాచీనకవులనుగురించిన సమాచారం, శాసన పరి శోధనలు యెన్నో జరగవలసిన ఆవశ్యకతవుంది. శిష్టవ్యావహారిక భాషానిఘంటును తయారుచేసినట్లయితే అది భారతీయులకీ, విదేశస్థులకీకూడా ఉపయోగపడుతుంది. మాతృభాషలను గట్టి పునాదులమీద విద్యాలయాలలో బోధింప దలుచుకుంటే ప్రభుత్వం జాప్యమేమీ చేయకుండా వెంటనే ద్రావిడభాషల పరిశీలనకు పూనుకోవలసి వుంటుంది.

ఈ పని మానుకుని వ్యక్తుల స్వంతలైబ్రరీలలోవున్న వ్రాతప్రతులను సేకరించి లాభంలేదు. వ్యాఖ్యానసహితంగా ప్రాచీన కావ్యాలను అచ్చువేసే కార్యం ప్రైవేటు కంపెనీ లకు వొదిలిపెట్టడం మంచిది. స్వతంత్రమైన తెలుగు కావ్యరచన యితరభాషలతో సరిపోల్చి చూసినట్లయితే మొన్న మొన్నటిదే అనిపిస్తుంది. కృతకంగానూ కవిసమయాలతోనూ నిండి వుండడంచేత యీ కావ్యాలు అంత అభిరుచిని కలిగించడం లేదు. స్వతంత్రప్రాచీన తెలుగుకావ్యాలలో మనకు ఆసక్తిని పుట్టించేవి గ్రంథావతారికలలో వర్ణించిన కవివంశావళుల కవిపోషకుల చరిత్ర. కానీ యివికూడా పైపై మెరుగులేకాని నిజమైన చారిత్రకజ్ఞానాన్నీయవు.

తెలుగులో రీసెర్చి చేయడానికి విశ్వవిద్యాలయంలో రెండు ఫెల్లోషిప్పులు, మూడు స్కాలరుషిప్పులు వుండాలని నా ప్రతిపాదన. అవి ఎన్ని సంవత్సరాల కాలంవుండాలో, వాటికి నెలకు యెంత ధనాన్ని వినియోగించాలో సిండికేటు నిర్ణయించుకోవచ్చును. వీటిని పొందుతున్న పండితులు ఆధునిక పాశ్చాత్య పద్ధతులలో శిక్షణ పొందవలసి వుంటుంది. తెలుగు భాషను మాత్రమేకాక అధమపక్షం ద్రవిడభాషలలో ప్రధానమైన వొకభాషనైనా మీదుచక్కగా సరి చాలి. ఇదే విధంగా తమిళ, మళయాళ భాషలలో పండితులను నియమించడంమంచిది. మళయాళీ కన్నడుల జనాభా మనరాష్ట్రంలో తక్కువ. ఈ భాషల అభివృద్ధికి ప్రత్యేకశ్రద్ధతో తిరువాంకూరు కొచ్చినులు పాటుపడుతున్నవి. మంగుళూరులోవున్న బేసిక్ మిషను పండితులసహాయాన్ని సేవను కన్నడభాష పొందుతున్నదంటే అది నిజంగా కన్నడులఅదృష్టం.

ఇండియాప్రభుత్వమిచ్చిన గ్రాంటు విశ్వవిద్యాలయ ప్రత్యేకావసరాలకే ఉద్దేశింపబడినదని నా ఊహ. మాతృభాషలను శాస్త్రీయపద్ధతులమీద ఉద్ధరించడమనేది అత్యవసరమైన కార్యం. విద్యా స్వరూప స్వభావాలకు యివి ప్రాతిపదికలను చేకూర్చగలవు. వీటినిబట్టే సాహిత్యసృష్టిలో గుణం నిర్ధారింపబడుతుంది; వీటి ప్రోత్సాహంమీదనే సాహిత్యరచన బహుళంగా జరగడమో, లేక జరగకపోవడమో సంభవిస్తుంది ప్రజలు దరినీ విద్యావంతులను చేయడమనేది మాతృభాషల అభివృద్ధిమీదనూ, వ్యుత్పన్నమౌతున్న సారస్వతంమీదనూ ఆధారపడి వుంటున్నది. మాతృభాషలను బోధించే

వారి రూపొందించేవారి భుజస్కంధాలపై నేను మహత్తర మైన బాధ్యతవుంది. ఈ సత్యాన్ని వారు గ్రహిస్తారని నే నాశిస్తున్నాను.

ఇప్పుడు అమలులోవున్న దోషాలను కూప్రమాపాలంటే అతుకులబొంతలను వాటిపై కప్పి ప్రయోజనంలేదు. ఆధునిక పద్ధతులలో మాతృభాషలను బోధించడానికి ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణయిచ్చే ప్రణాళికలను జాగ్రత్తగా రచించితీరాలి. వాటిని విస్తృతంగా, ధారాళంగా ఆచరణలో స్థాపించాలి. ఏ పని చేయదలచుకున్నా దానిని సమగ్రంగా, పరిపూర్ణంగా చేయవలసివుంటుంది. ఒకదానికొకటి పరస్పర విరుద్ధమైన ప్రణాళికలను ఊహించి వున్న ఆ కాస్త సామ్మును ఎందుకూ పనికిరాకుండా వెచ్చించరాదు. అలా అయితే ఏ ప్రణాళికా నెరవేరదు. వేసిన అన్ని ప్రణాళికలూ ధ్వంసమౌతాయి.

భారతదేశ ఆర్థికశాస్త్రాన్ని, విషయాలను పఠించవలసిన ఆవశ్యకత యెంతో కలదని నేను పూర్తిగాగుర్తిస్తున్నాను. అది చాలా ప్రధానమైనదని నా నమ్మకం. ఇది వొకేవొక రాష్ట్రానికి సంబంధించినదికాదు. ఇంతవరకూ జిల్లాసంఘాలు స్థానిక ఆర్థిక విషయాలపై పెద్దపెద్ద ప్రసంగాలు చేయడపు ఉత్సాహంతో అదైనా యేడాదికొక్కసారి సమావేశాలు యేర్పాటు చేస్తున్నవి. ప్రజలు ఆర్థిక విషయాల పఠనమునకు గల ఆవశ్యకతను, ప్రాధాన్యతను గ్రహించి మేలుకొంటారని ఆశిద్దాం. మద్రాసు ఆర్థికసంఘం యేర్పడడం యెంతో శుభసూచన. ఈ సంఘానికే ప్రస్తుతం ఆర్థికశాస్త్రాధ్యయన మనే కార్యభారం వొప్పగించవచ్చునేమో?

సంస్కృత పాళీ ద్రావిడభాషలలో ఆధునిక విద్యా బోధనా పద్ధతులను ప్రవేశపెట్టే ప్రణాళికకు ఇండియా గవర్నమెంటు ప్రోత్సాహమిచ్చే సూచనలు కానవస్తున్నవి. శిక్షణా పాఠశాలలను నెలకొల్పడానికి హెచ్చుగ్రాంటు కావలెనని విశ్వవిద్యాలయం రాష్ట్రప్రభుత్వంద్వారా ప్రభుత్వాన్ని అడగవలసివుంది.

మాతృభాషల్లో ఉపాధ్యాయులను తరిఫీదు చేయడమనేది విశ్వవిద్యాలయాల విద్యుక్తధర్మం. ఎలిమెంటరీ, సెకండరీతరగతుల ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణయిచ్చేందుకు ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీకి చక్కని సంస్థ వొకటికలదని నేను వేరే మీకు చెప్పనక్కరలేదనుకుంటాను.

* ఆధునిక ఆంధ్రవచన రచన

శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి వాదనల ధోరణినీ, సారాంశాన్నీ నేను సమంగా బోధపరచుకున్నట్లయితే, అవి యివి: ఈ ప్రతిపాదనల్ని చేయడంలో ఆయన ఉద్దేశం "తెలుగు ఉపయుక్తమైన జీవద్భాషగా సరియైన దారిలో పెంపొందు"నని! మాతృభాషలకు, భౌతిక ప్రకృతిశాస్త్ర గ్రంథాల పఠనమునకూ, వొకవిధమైనసంబంధము కుదిరినపుడు యీ లక్ష్యం నెరవేరగలదు. ఇటువంటి సంబంధాన్ని కలగచేయడమునకు ఆధునికఅభిరుచులుగల విషయాలపై రాసిన వచన గ్రంథాలను హెచ్చుగా పాఠ్యభాగాలుగా నిర్ణయించాలి. ఇది ఒక సాధనమనిన్నీ యిలా చేసినట్లయిన, గ్రంథకర్తలను ప్రోత్సహించినట్లవుతుందనిన్నీ ఆయన అభిప్రాయం.

ఇందుకుగాను ఇంటర్మీడియటు పరీక్షల కీ దిగువ విధంగా పుస్తకాలుండాలని శ్రీ రెడ్డిగారు ప్రతిపాదిస్తున్నారు. (అ) ఆధునిక విషయాలపై ఆసక్తిని కలిగించే వచనగ్రంథాలు మొత్తము పాఠ్యభాగంలో సగానికి సగం వుండవలె.

---

* మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ సెనేటుసభ్యులుగా వున్నపుడు అప్పారాయకవి విద్యాలయపాఠ్యప్రణాళికపై కావించిన పరిశీలనము: ఆంగ్లమునకు తెలుగు,

(ఆ) పుస్తకాలలో కొన్ని భాగాలనుగాక పూర్తిగ్రంథాలనే నిర్ణయించాలి. ఆరువందలపేజీలవచనం విద్యార్థులు చదవడానికి భారమైనట్టిదని అనుకోరాదు. (ఇ) ఒక సంవత్సరానకు వేసిన టెక్స్టు బుక్కులు తిరిగి వేయగూడదు.

బి. ఏ. పరీక్షకులకు వెళ్ళే విద్యార్థులుమీదఉదహరించిన వచనగ్రంథములవంటివి మూడింటినైనా చదువవలసి వుంటుంది. ఇంటర్మీడియటునందువలెనే ఆరువందల పేజీల వచనమును పాఠ్యభాగముగా నిర్ణయిస్తూ, ఒకసారి వేసిన పుస్తకమును మళ్ళీ టెక్స్టుబుక్కుగా నియమించరాదు.

ఇవీ శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు చేసిన ప్రతిపాదనలు. ఆధునిక అభిరుచులపై ఆసక్తికలిగించే వచనగ్రంథాలను పాఠ్యభాగాలుగా వేయాలని ఆయన అంటున్నారంటే పోనీ అవి "తెలుగులో నవలలనబడే పుస్తకాలైనా" కావు; సైన్సు పుస్తకాలను పాఠ్యగ్రంథాలుగా విద్యార్థులకు నియమించాలని ఆయన సూచన. విద్యార్థుల భాషాభివృద్ధికి మనం కోర్సులను పెట్టేటపుడు ఆ పుస్తకాలు "మంచి సాహిత్యం" కలిగినవైనా వుండాలి; లేదా భాషాసాహిత్యచరిత్రలపై విద్యార్థులకు కొంత విషయజ్ఞానం బోధించేవిగానైనా వుండాలి. టెక్స్టుబుక్కులకు యీనియమాలు వుండాలనేవిషయం శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు విస్మరించినట్లు ఎవరికైనా బోధపడక మానదు. కాని శ్రీ రెడ్డిగారుమాత్రం తన జాబితాలోవున్న గ్రంథాలు ఉదాత్తమైన సాహిత్యలక్షణాలు కలిగినవని అంటున్నారు. అందులో కొన్నిపుస్తకాలు ఆయన మాటల ప్రకారం "స్వకీయప్రతిభకు ఉపజ్ఞకు పరిశోధనకు మహత్తర

మైన దృష్టాంతాలు; దుష్టమైన, పాండిత్యప్రకర్షను చూపే భాష వీటిల్లో మృగ్యం. మధురమైన సంశోధితమైన సొగసైన శైలిలోను యీ గ్రంథాలు రచించబడ్డాయి."

తమ జాబితాలో వున్న గ్రంథాలకు శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు చెబుతున్న యీ లక్షణాలే వుంటే, ఆయన సూచించిన రీతిలో కొంత ప్రయత్నంచేయ తగును. వెంటనే ఆ మార్గాలను ఆచరింపకతప్పదు. కాని ఆ పుస్తకాలను పఠించినతరువాత నాకు కలిగిన అభిప్రాయాలు శ్రీ రెడ్డిగారిఊహాలకు భిన్నములు. ఇలా చెప్పవలసివస్తున్నందుకు విచారంగానేవున్నది. కొంత వివరణలతో యీ గ్రంథాలను సమాలోచిస్తాను.

శ్రీ రెడ్డిగారి జాబితాలోని పుస్తకములను మూడు విధాలుగా విభాగింపవచ్చును. (అ) సైన్సు టెక్స్టుబుక్కులు లేదా ఏదోవిధాన సైన్సుకు సంబంధించిన గ్రంథాలు (ఆ) చారిత్రక (ఇ) కల్పనా గ్రంథాలు.

సైన్సుకు సంబంధించిన గ్రంథాలపై శ్రీ రెడ్డిగారు వాత్తివాత్తి చెప్పడమువలన ముందుగా వాటినిగురించే తెలియచేస్తాను. విజ్ఞానచంద్రికామండలివారి 3,6,7,11,12,14, 18,22,23,25,26,27 నంబరుగల ప్రచురణాలు ఎలిమెంటరీ సైన్సుకు చెందిన టెక్స్టుపుస్తకాలు. ఇందులో రెండువైద్య గ్రంథాలు: వొకటి కలరామీదను, మరొకటి మలేరియా మీదను వ్రాయబడ్డాయి. ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీసమాజం వారచ్చొత్తించి ప్రచురించిన గ్రంథాలలో వొకటి ఆరోగ్య శాస్త్రానికి సంబంధించినదీ, మరొకటి పశువైద్యానికి సంబంధించినదీ! ఆంధ్రప్రచారణీసభ సీరీసులో సైన్సు గ్రంథాలు

లేవు. కేవలం అవన్నీ నవలలే. కొవ్వొత్తులను తయారుచేయుడము గురించి వొక గ్రంథరాజమూ, అగ్గిపెట్టెల ఫ్యాక్టరీల గురించి యింకొక పుస్తకమూ వనానవసేవాసమాజంవారు ప్రచురించారు.

శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు రాసిన అర్థశాస్త్రమనే గ్రంథం తప్ప, మిగిలిన యీ సైన్సుపుస్తకాలన్నీ స్వకీయప్రతిభతో కూడివున్నవీకావు; స్వతంత్రమైనవీకావు, అక్కడవీ యిక్కడవీ తెచ్చి పేర్చికూర్చిన గ్రంథాలు యివి, ఇస్కూలుపిల్లలకు జనులకు సైన్సును గురించిన కొన్ని ప్రాథమికవిషయాలను తెల్పేటందుకుగాను వీటిని ప్రచురించారు. అదే ప్రచురణకర్తల ఉద్దేశం. ఈ ప్రచురణాలను సాహిత్య గ్రంథాలుగా ప్రచురణకర్తలుగాని లేదా రచయితలుగాని చెప్పుకోవడంలేదు. ఇంగ్లీషు టెక్స్టుబుక్కులకు యివి అనుసరణములు; లేదా యింగ్లీషు వ్యాసాలకు తెలుగుకూర్పులు. ఇంతకంటె మరేమీకావు!

తాము అలవాటుపడని భాషలలోని సైన్సు విషయాలను తెలుగులో రాస్తున్నప్పుడు రచయితలు సమానార్థకశబ్దాలకు, సాంకేతికపదాలకు ఎంతో అవస్థపడ్డారు; కాని వారిచ్చిన పారిభాషికపదాలు సులభద్యోతకములు కాకపోతేమానె, వాటికి అర్థమేమో తెలియని తికమకావస్థలో మనంపడతాము. తామీ పనికి కొత్త వారమని రచయితలు పీఠికలో చెప్పుకొన్నారు. విజ్ఞానచంద్రికామండలి సంపాదకులు తమ ప్రచురణాలయప్రకటనలోనూ, సాధారణపీఠికలోనూ యీ విధంగా సెలవిస్తున్నారు: "మా గ్రంథాలన్నీ జనోపయోగమునకై వ్రాయబడినవి. ఇంగ్లీషుభాష తెలియనివారికి ఇంగ్లీ

షున వ్రాయబడిన విషయాలను తెలియచెప్పి జ్ఞానమును కలి గించు ఆశయముతో యీ ప్రచురణములను ప్రారంభించితిమి."

"భౌతికశాస్త్ర ప్రాథమికవిషయాల"నే గ్రంథపీఠికలో రచయిత యిలాగున వ్రాసినారు. "ఇటువంటి విజ్ఞానశాస్త్ర విష యములనుగురించి వ్రాయుట నాకిదే ప్రథమప్రయత్నముగాన, యిందు స్ఖాలిత్యములుండిన నుండవచ్చును ... క్రిందితరగతుల జదువువిద్యార్థుల యవసరములను దీర్చుటకై వారి కుపయోగ పడునట్లీ గ్రంథమును రెండుభాగములుగ విభజించుట జరిగి నది." ప్రకృతిశాస్త్ర విషయాలపై రాసిన పైగ్రంథములను చిన్న పిల్లలకు పనికివచ్చేవిధంగా అచ్చొత్తించామని వారే రాస్తు న్నారు.

తమకోసం పుస్తకాలను రాసేవారికి సాహిత్యరచనలో చెయ్యి తిరగవలెననికానీ, లేదా వారు విషయమెరిగిన పండి తులు కావలెననికానీ, విజ్ఞానచంద్రికామండలి సంపాదకులు కోరడములేదు. మాన్యుయల్ ఆఫ్ బయాలజీని కూర్చినది శ్రీ లక్ష్మీపతిగారు. అప్పుడు ఆయన, యం. బి. సి. యం. ఫైనలు క్లాసు చదువుతూవుండిరి. "తమకు తీరికే చిక్కని వేళల్లో" ఆయన యీ గ్రంథమును రాశారట! ఇదేవిధంగా మాన్యుయలాఫ్ కెమిస్ట్రీని జతకూర్చిన శ్రీ విశ్వనాథశాస్త్రి గారు ఆ గ్రంథమును సమకూర్చునప్పటికి ఎం. ఏ క్లాసును చదువుతూవుండిరి.

ఈరకమైన గ్రంథాలను "నిర్దుష్టమైనవిగానూ, అన వసర పాండిత్యప్రకర్షను చూపేభాషలో కాకుండా నాజూ కైన మధురభాషలో రాయబడినవిగానూ" శ్రీ రామలింగా

రెడ్డిగారు ఉదహరిస్తున్నారు. ఈ గ్రంథాలకు కలవని శ్రీ రెడ్డి గారు చేస్తున్న క్లెయిమ్మును వాటి ప్రచురణకర్తలే చేయడము లేదు. మీదను రెడ్డిగారు పేర్కొంటున్న లక్షణాలు తమ గ్రంథాలకు పట్టినవని రచయితలను సంపాదకులే కోరివుండ లేదు. దానిమాటకేమి, గ్రంథకర్తలకు వ్యాకరణ పరిజ్ఞానము చక్కగా కుదరవలెననే కోరికనుసైతం సంపాదకులు కోరివుండ లేదు. 'భౌతికశాస్త్రము' గ్రంథపీఠికలో సంపాదకులు యిలా తెలవిచ్చి యున్నారు: "రచయితలు పంపిన గ్రంథములలోని వ్యాకరణదోషములను యితర స్ఖాలిత్యములను సరిదిద్ది గ్రంథ కర్తలకు ఉదాహరణరూపముగ వారిదోషములను వారికి జూపి సర్వవిధముల వారికి సాహాయ్యము జేయుటయే మా మండలి ఆశయము.

మీది పేరాలలో నేను ఉదాహరించిన వారి వాక్యాలను పరిశీలించినట్లయితే యీ సైన్సు గ్రంథాల విలువ, స్వభావము, తత్వము ఏలాటివో అర్థమవుతాయి. వెర్నాక్యులరు టెక్స్టుబుక్కుల భాగాలుగా యీ సైన్సు పుస్తకాలను భావించుకుని, వీటిని చదవమని విద్యార్థులను కోరడం ఏమాత్రమూ న్యాయంకాదు. ఈ సైన్సు విషయాలను తెలుగుపండితుడు క్లాసులలో విద్యార్థులకు ఎలాగున బోధించగలడు ?

ఈ పుస్తకాలు దేశంలో విరివిగ చెల్లిపోతున్నవని శ్రీ రెడ్డిగారంటున్నారు. ఇవి శాశ్వత పోషకుల అభిమానంపై చందాదారుల పోషణపై ఆధారపడి వున్నవని నేనంటున్నాను.

ఇక చరిత్ర గ్రంథాలను గురించి కొంత ముచ్చటిస్తాను. రచయితలు అద్భుతమైన తెలివితేటలతో పరిశీలనకావించి తమ

స్వకీయ ప్రతిభను ఉపజ్ఞతను, ప్రదర్శించారని శ్రీ రెడ్డిగారు యీ చరిత్రగ్రంథాలను దృష్టిలో పెట్టుకొనే అని వుంటారనుకుంటాను. నేనీ పుస్తకాలను జాగ్రత్తగా చదివాను. ఇవి శాస్త్రీయ ప్రామాణికపద్ధతులకూ, విషయాలకూ దూరంగావుంటూ వీటిల్లో వొకొక్కచోట కల్పితకథలను నిజమైన చరిత్రగా చెప్పడం కనిపించింది. 'ఆంధ్రులచరిత్ర' మినహాయించి, మిగిలిన చరిత్ర గ్రంథాలన్నీ క్లుప్తీకరింపబడిన కూర్పులు. చారిత్రక గ్రంథాలను రాసేటప్పుడు ప్రామాణికమైన మూలఆధారాల జోలికి రచయితలుపోలేదు. శాసన ఆధారాలేవీ వున్నట్లు సాధారణంగా కానరావు. భారతదేశ సంక్షిప్త చరిత్రలోని ఉదయపూర్ రాజపుత్రులను గురించిరాసిన ప్రకరణమొకటి యిందుకువుదాహరణ. ఈ గ్రంథంలో వర్ణింపబడిన పృథ్వీ రాజు రాణీసంయుక్తల చరిత్ర నొకపరి తిలకించవలసినదిగా కోరుతున్నాను. శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు రాసిన చరిత్ర గ్రంథం నుండి కొన్నిభాగాలను మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలకు పాఠ్య విషయాలుగా వేయడంకూడా తటస్థించింది.

సాహిత్య లక్షణమేవీ పట్టని గ్రంథాలను విద్యార్థుల మెడకు తగిలించడం వొట్టి దురన్యాయమని నా దృఢవిశ్వాసం. విశ్వవిద్యాలయమూ, విద్యాశాఖా తెలుగురచయితలకు ప్రోత్సాహం కలుగచేయవలెననే సిద్ధాంతం యిదివరకు తెలుగు సాహిత్యానికీ, తెలుగున విద్యాపఠనానికీ ఎంతో హాని కలగచేసింది. చెత్తపుస్తకాలను విద్యార్థుల మొహాన కొట్టడం వలన తక్కువ జాతి సాహిత్యం దేశంలో విరివిగా పుట్టి పెరగ జొచ్చింది. ఎట్టి సాహిత్యశాఖకు చెందిన యే మంచి పుస్తకా

నైనా రాయాలంటే ప్రత్యేకమైనసాధన శిక్షణ అవసరం. రచయితలలో చాలామందికి యీ గుణసంపత్తి కొరవడింది. సాహిత్య కళా రచనాభ్యాస మనేది యీ దేశంలో ఎరగని మాట; తెలిసీ తెలియని పాండిత్యంతో యువకులు గ్రంథాలను రాసి అందులోని భాషను పండితులచేత దిద్దించుకుంటూ గ్రంథరచయితల మనిపించుకుంటున్నారు. వీటిని దిద్దే పండితులు నిర్లక్ష్యంగా యీ భాషను పరిశీలించి తప్పులతడకలతోనే దేశంలోనికి వొదులుతున్నారు. నేను ఈ దిగువ కొన్ని గ్రంథాలను పేర్కొంటున్నాను. వీటిల్లోని భాష శుద్ధ తప్పుల మయం. కాస్త తెలివితేటలున్న కాలేజీ విద్యార్థిసైతం యిల్లాంటి తప్పులు రాస్తాడని నే ననుకోను.

శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు తమ జాబితాలో పేర్కొన్న విజ్ఞానచంద్రికా మండలి ప్రచురణ 'ఢిల్లీ దర్బారనే' గ్రంథం; మహాభారత కథ; శ్రీకృష్ణుని జీవితం అనే పుస్తకాలు.

మన దేశంలో దురదృష్టవశాత్తూ సాహిత్యంపై విమర్శనము కొనసాగడమే లేదు. సారస్వత విమర్శనా సహాయం పొందకుండానే, దాని అజమాయిషీ లేకుండానే, సాహిత్యం మనదేశంలో ఎదుగుతూ వున్నది. గ్రంథకర్త తనకుతాను అభివృద్ధిపొందనిదే విశ్వవిద్యాలయం అతనికి ప్రోత్సాహమీయలేదేమోనని నా అభిప్రాయం.

అయితే కొంతమంది రచయితలు, ప్రచురణకర్తలు కావిస్తున్న దేశభక్తిపూరిత కృషికి నేను తక్కువవిలువ కడుతున్నానని ఎవరూ ఎప్పుడూ అనుకోరాదు. శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారి జాబితా ఆఖరుపేరాలో కన్నడులకంటె

తెలుగులు ఎంతో హెచ్చు సాహిత్యకృషిని కావించాగని వొకమాట వున్నది. అయితే తెలుగున సైన్సు రచయిత, చారిత్రక గ్రంథకర్తా హాక్సలే భండార్కర్లకు కొన్నిమైళ్ళ దూరం వెనుకపడివున్నారని సరిపోల్చి నేనుచెప్పడం, తెలుగు గ్రంథకర్తలను కించపరచడానికి కాదు.

తెలుగులో వెలువడుతున్న సైన్సు గ్రంథాలను ప్రోత్స హించవలసినది మనదేశ ప్రజలు. వీటిని హెచ్చుగా ఆదరించ వలసినదిగా విశ్వవిద్యాలయాన్నే కాక దేశీయులకు శ్రీ రెడ్డిగారు విజ్ఞప్తి చేయవలసివుంటుందనుకుంటాను. వెర్నాక్యులరు టెక్స్టుబుక్కులద్వారా ఇస్కూలువిద్యార్థులకు సైన్సును బోధించడంవల్ల అవి ఎంతవరకు ఉపయోగకారి అనే విష యమై దేశభక్తులకూ, విద్యావేత్తలకూ మధ్య తీవ్ర అభిప్రాయ భేదాలున్నవి. అయినప్పటికీ వాటి నా విధంగా పిల్లలకు బోధించవలెనని (శ్రీ) రెడ్డిగారు వాదించవచ్చును. అందులో తప్పేమీ కనిపించదు.

తెలుగులో మంచి ఆధునికవచనపుస్తకాలకు కరువు గానేవున్నది. అందువల్ల నే యూనివర్సిటీ కోర్సులలో ఎక్కువ భాగం ప్రాచీనకవుల గ్రంథాలనే పెట్టడం సంభవిస్తుంది. ఈ గ్రంథాలు కొంత గద్యములోను, మరికొంత పద్యములలోను రచింపబడ్డవి. ఇవి చంపూకావ్యములు.

ప్రాచీనచంపువులలోని వచనం కొంతచెప్పుకోతగిన లక్షణాలతో వున్నది. నేటికాలపుగద్యరచనలో ప్రాచీన సాహిత్యకళాచాతుర్యము కానరాకపోతేపోనీ ఆధునిక సాహిత్య కళావిన్యాసమూ అవుపించదు.

విద్యాలయాలలోని యిప్పటి పాఠ్యప్రణాళికలలో ప్రాచీనసాహిత్యమే వుంటున్నది; ఆధునికవిషయాలపై ఆసక్తిపుట్టించే సాహిత్యం యీ పాఠ్యప్రణాళికలో కనిపించని మాట నిజం. ప్రాచీనపద్యాలలో వర్ణింపబడిన కావ్యవస్తువు పౌరాణికములే. ఎపిక్ లే. అయితే యీ ఎపిక్కులూ, పురాణములూ విశేషసంఖ్యలోగల భారతదేశప్రజల మతానికి సంబంధించినవి. చాలామంది విద్యార్థులు ప్రచారంలోవున్న యీ మతనమ్మకాలను అధిగమించి అభివృద్ధిఅవుతున్నారు. అయినప్పటికీ యీ నమ్మకాలవలన రాజ్యంచేస్తున్న, ఆధిపత్యంవహిస్తున్న సమాజంలో విద్యార్థులుజీవిస్తున్నారు. ఈ సామాజికఆచారాలకు, మతసంప్రదాయాలకు వారు లోబడుతున్నారు. సమాజంలోని సమస్యలను పరిష్కరించడములో యీ నమ్మకాలు తమ ప్రభావాన్ని కలిగివుంటున్నవి.

ఆధునికవిషయాసక్తిని కలిగించే గ్రంథాలంటే తమ జాబితాలో పేర్కొన్న విజ్ఞానశాస్త్రగ్రంథాలనే దృష్టితో మాట్లాడారేతప్ప శ్రీ రెడ్డిగారు ఆ పరిమితులను దాటడం లేదు. కాని యూరపులో, మేధస్సును వికసింపచేసే ఆలోచనలను రేకెత్తించే పుస్తకాలు అనేకం వెలువడుతున్నవి. మేధస్సును వికసింపచేసే వాతావరణాన్ని కలిగివున్న యూరోపువైపుకు శ్రీ రెడ్డిగారిదృష్టి వెళ్ళడములేదు. అటువంటి సాహిత్యం తెలుగులో జోడుకంచుకాగడాలు పట్టుకుని వెతికినా కానరాదు.

ఇప్పుడు శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు తమ జాబితాలో పేర్కొన్న నవలల నొకసారి పరికింతాము. సమకాలిక తెలుగు సాహిత్యంలో యెవరైనా యేమి కావలెనని కోరుతారు? యే

నవలలోనైనా ఆధునికసమాజంలోని సమస్యను యితివృత్తంగా తీసుకుని సాహిత్యరీతిలో దానిని చక్కగా రచయితలు వొప్పించారా లేదా అని ఆలోచిస్తారు. కాని తెలుగునవలారచయితకు వర్తమానకాలం తెరవరాని తాళంవేసిన వొక గ్రంథం వంటిదాయె! అతనికి చారిత్రకనవలలను రాయడమంటే విపరీతమైన మోజు. ఈ మోజువలన ఎంతటి ముప్పుకలిగినా ఆ గ్రంథకర్త లెక్కచేయడాయె!

ఇది చరిత్రలో జరిగిందా లేదా అనే మీమాంస అక్కర్లేదు. అనుమానాస్పదమైన విషయాలను సైతం తన చిత్తమొచ్చినరీతిని తనివితీరా వర్ణించవచ్చును. ఆకుకు పోకకు పొందని సన్నివేశాలతో కట్టుకథలు అల్లుకుపోవచ్చును. చరిత్రలో హిందూరాజుల, సేనానాయకుల లేనిపోని వీరత్వాన్ని పొగడుతూ ముస్లింలు విశ్వాసఘాతకులని, వీరికి వాళ్ళని వొకొక్కప్పుడు వర్ణించవచ్చును. విజ్ఞానచంద్రికా మండలి ప్రచురించిన చారిత్రకనవలలన్నీ యించుమించు యిలాటివే. ఈ నవలలు రాసినవారిలో కొంతమందికి చారిత్రక నవలారచనకు కావలసిన విషయపరిజ్ఞానంలేదు. ఇంగ్లీషు సాహిత్యంతో వీరికి సంపర్కంలేదు. నవలలలో వర్ణించిన కొన్ని చారిత్రకవిషయాలు ఎన్నడూ దేశంలోజరగనివి. చారిత్రక పరిశోధనలకు వలసినంత శాసనాదిప్రమాణాలు లేకపోవడం చేత చరిత్రలను రాసేవారే ఇదమిత్థమని కొన్నిటిని చెప్పలేక పోతున్నారు. ఇంక చారిత్రకనవలాకారులమాటా, వారికి చారిత్రక పరిశోధనలు పద్ధతులు తెలియరావు. అభూతకల్పన

లను నవలలోనికి జొప్పించి వాటిని వ్యాపింపజేస్తూ సంఘానికి చెప్పరాని అపకృతిని చేస్తున్నారు.

విజ్ఞానచంద్రికామండలి వెలువరించిన చారిత్రకనవలల్ని స్థూలంగా చూసినా, నేను వీటినిగురించి యిచ్చిన అభిప్రాయాలు నిజమైనవని బోధపడగలదు. ఇందుకొక వుదాహరణగా యీ మధ్యనే బహుమతిపొందిన "విజయనగర సామ్రాజ్యమనే" నవలను పరిశీలిద్దాము. ఈ నవల ఎంతోగొప్పదని దండోరా వేసి మరీ చెప్పుకుంటున్నారు.

ఇదియెంతో అసంగతమని సంకోచించకుండా "విజయనగర సామ్రాజ్య" నవలారచయిత పీఠికలోనే వొక వొకవిషయం పేర్కొంటున్నారు. 1913 ఏప్రియలు 28వ తేదీన ఏదో కథ అందుకోనూ చారిత్రకనవల రాద్దామనే కుతూహలం కలిగి భారతదేశచరిత్రను చదువనారంభించిరట! అదేసంవత్సరం మేనెల మొదటి తారీఖున నవలారచన కుపక్రమించి, అదే నెల 26 వ తేదీనాటికి నవల ముగించిరట! తమ నవలలోని కథాపీఠికకు వలయు చారిత్రకవిషయాలను లక్ష్మణరావుగారి మహమ్మదీయమహాయుగమునుండి నవలాకారుడు సేకరించితినని చెబుతున్నారు. అయితే యీ నవలారచనకు కావలసిన సమాచారం శ్రీ లక్ష్మణరావుగారి మొత్తం పుస్తకములో పన్నెండుపేజీలకు మాత్రం కుదించబడింది. ఇంత కుద్దింపుకల చాలీచాలని చారిత్రకవిషయాలను మాత్రమే ఆధారంగా తీసుకుని రాసిన నవల ఎలావుండవలెనో అలాగునేవున్నది. తాము ఏ చారిత్రకదశయందలి ఘట్టాలను నవలగా రచింపదలచుకున్నారో, ఆ చారిత్రకదశను గురించి "నవలిక" జరిసిన

పరిశోధన యింతస్వల్పం! ఇట్టి స్వల్పపరిజ్ఞానంతోనే నవల మొదటిప్రకరణం ఆరంభమవుతుంది! సివెల్సు రాసిన "విస్మృత సామ్రాజ్యము" అనే ఆంగ్లగ్రంథం చదవడానికి కూడా రచయిత పూనుకోలేదు. నలుగురికీ తెలిసిన చారిత్రక విషయాలుకూడ నవలాకర్తకు తెలియకపోయెను! తాళికోట యుద్ధవర్ణన నవలలో విచిత్రం. తిరుమలరాయడు రామ రాజు సోదరుడు. మూడవ రాజవంశంలో మొదటిరాజు. ఇతణ్ణి నవలారచయిత నిష్కారణంగా తాళికోట యుద్ధంలో చంపివేస్తున్నాడు. తాళికోట యుద్ధానంతరం తిరుమలుడు కన్నడరాజ్యాన్ని పరిపాలించాడు. ఈ చిన్న విషయం శ్రీ లక్ష్మణరావుగారి గ్రంథాన్ని కొంచెం జాగ్రత్తగా చదివివుంటే నవలారచయితకు తెలిసివుండేది. ఆయన యింతటి పొరపాటుపడేవాడు కాదు. తాళికోటయుద్ధానంతరం తిరుమలుడు వొక ప్రబంధాన్ని అంకితం పుచ్చుకున్నాడు. ఈ ప్రబంధం వొకరకపు పద్ధతికిదోవతీసి కృత్రిమమైన అనేక ప్రబంధాలకు మాతృకవంటిదయింది. ఆంధ్రసాహిత్యంలో ఆమాత్రపు యీమాత్రపు పరిచయమున్న పిల్లవానికిసైతం తెలిసే యీ విషయం చారిత్రకనవలను రాసేవారికి తెలియక పోవడం క్షంతవ్యంకాదు.

ఈ నవలలో పరిపోషితమయిన రెండు సంగతులను గురించి మాత్రమే ముచ్చటించి, యిది యెంత అసంగతమైన రచనో చూపిస్తాను. నాటిరాజకీయ మహారూపకంలో ప్రధాన మైన ముగ్గురువ్యక్తులను నవలారచయిత యేవిధంగా పాత్రీ కరించాడనేవిషయం, తాళికోటయుద్ధాన్ని యేవిధంగా వర్ణించ

గలిగాడనే సంగతి, ఈ రెండూ చరిత్రకు సన్నిహితంగానైనా నవలలో పోషింపబడినవా అనే ప్రశ్నను కొంచెం తీసుకుందాము. ముందు యుద్ధఘట్టవర్ణనను పరిశీలిద్దాము.

నవలలో వర్ణితమైన యుద్ధవృత్తాంతం అబద్ధాలకు పెట్టిందిపేరు. 'నవలిక' చెప్పే విషయాలు చాలా తమాషాగా నవ్వును పుట్టిస్తున్నాయి. ఫెరిస్తా అనే చరిత్రకారుడు రాసిన విషయాలు నవలాకారునకు యెలాగూ తెలియవు. దానికేమి; ఇంగితజ్ఞానంకూడా ఎరుగని వ్రాతలను ఏమి అనవలె? పౌరాణిక యితిహాసాలలోలాగున యిందులోని రాజులు సేనానాయకులు వొంటికే యుద్ధరంగంలో పాల్గొంటూరు. సేనానాయకులు తమతమ కాపలాస్థలాలను విడిచిపెట్టి నవలాకారుడు ఎక్కడకురమ్మంటే అక్కడికి ఎప్పుడుపిలిస్తే అప్పుడు ప్రత్యక్షమవుతూవుంటారు. నవలలో నాటకీయతకోసం రచయిత వీరిని చీటికీమాటికీ తన చిత్తమొచ్చినరీతిని అటూయిటూ తిప్పుతూనేవుంటాడు! సైనికశ్రేణులు చిందరవందరగా చెల్లాచెదరై వొక వరసా వాడీ లేకుండా యుద్ధరంగంలో పాల్గొంటాయి. ఫెరిస్తా గ్రంథాన్ని అనుసరించేనని చెప్పుకున్న సివెల్సుకు డా యీ విషయం తప్పుగానేపేర్కొన్నాడు. విజ్ఞానచంద్రికామండలి సంపాదకులు ఫెరిస్తా యేమివ్రాశాడో చూడకుండానే సివెల్సుపై ఆధారపడ్డారు. ఇక నవలారచయితమాట చెప్పే దేముంది! సైన్యం యుద్ధరంగంలో యెలాగున తీర్చివున్నదో విడిచిపెట్టి రచయిత తన ఊహాలతోపాటు సైన్యాన్ని పరుగు లెత్తించాడు. యుద్ధరంగాన రామరాజు ప్రధాన సైన్యం మధ్యభాగంలో వుండవలసివుండగా దానిని రచయిత కుడి

భాగాన నియుక్తపరచి వర్ణనలకు దిగాడు. వేంకటాద్రిపై న్యాస్ని యుద్ధరంగ మధ్యభాగాన వుంచి చిలవలూ, పలవలూ అల్లుకు పోయాడు.

ఈ యుద్ధంలో యిరుపక్షాలతరఫున అనేకవేల లక్షల మంది పోరాడారు. ఇంతమందిలోవున్న యుద్ధరంగంలో ఆదిల్షా యెక్కడవున్నదీ చటుక్కున పోల్చుకొని ఆ తిరుమల రాయడు అతనిమీదకు హఠాత్తుగా లంఘిస్తాడు. ప్రమాదంలో చిక్కుకున్న ఆదిల్షా ప్రాణరక్షణార్థం అనేకమంది ముస్లిం సైనికులు హుటాహుటీవచ్చి అక్కడ వాల్తారు. వేంకటాద్రి యిది గమనించి తన శ్రేణినీ, వ్యూహాన్నీ వొదిలేసి ఆదిల్షాపై విరుచుకుపడతాడు. ఇక నేముంది? ఆదిల్షా యేనుగును తిరుమలరాయుడు నేల కూలుస్తాడు. ఆదిల్షా యేనుగుమీంచి కిందకురికి ప్రాణం దక్కించుకుందుకు పలాయనం చిత్తగిస్తాడు. తిరుమలరాయుడు ఆదిల్షాను పట్టుకొని వెంటనే చేంతాడంత ఉపన్యాసం ఆరంభిస్తాడు. ఇదంతా నవలలో వర్ణించిన చరిత్ర. ఇక తిరుమలరాయుడిఉపన్యాసం ఉదహరించి చూపుతాను: "ఓరీ! పాపాత్ముడా! హీనుడా! కుక్కా! నిన్న మొన్నటి వఱకు తండ్రీ! తండ్రీ! యని మా యన్నగారిం బిలుచుచు శత్రువులతోఁ గలిసి నేడు యుద్ధమునకు వచ్చితివా? నేటితో నీ పాపములు సర్వము తగిన ఫలము నందుచున్నవిలే. నీవంటి పితృద్రోహులకు ... మాతృద్రోహీ!" ఈ ఉపన్యాస మిలాగ కొనసాగినతరవాత గ్రంథకర్త వర్ణిస్తున్నాడు: "ఆదిల్ శాహీ కనులనుండి నీరు స్రవించెను. ప్రాణముపోవునని యతడు లోలోన నేడ్వసాగెను. ఏమి చేయుటకును దోచలేదు. అతఁడు

చేసిన ద్రోహములను, పాపములను నతండుస్మరించెను. దుఃఖించుచుండెను ... అతని సైన్యములన్నియు నావఱకే పాఱిపోయెను. కాని యింతలో నొక తురుష్క వీరుం డచ్చటికి పరుగెత్తివచ్చి యా తిరుమలరాయని హస్తమును హఠాత్తుగా తెగనఱికెను. అతఁడు వ్రేటుతిన్న పెద్దపులివలె రెండవచేతం గత్తింగైకొని యా తురుష్కుంబొడిచి విజృంభించెను. ఇంతలో ఆదిల్ శాహ పాఱిపోయెను."

రామరాజు మరణవార్త వినగానే వికలాంగుడై తేనేమి, తిరుమలుడు హుటాహుటీ అక్కడకు పరుగెత్తికెళ్ళాడు. కాని ముస్లింలు వంచనచేసి అతణ్ణి చంపివేశారు !

వేంకటాద్రిసైతం యిదేవిధంగా "చనిపోయిన తన అన్నగారిని" చూసేందుకు వెళ్ళాడు. ఒక ముస్లింసైనికుడు అతణ్ణి ఎదుర్కొని అతనితల రెండుముక్కలయ్యేట్టు నరికి వేశాడు. ప్రాణంపోతున్నప్పుడుకూడా, గిలగిల కొట్టుకుంటున్న ప్పటికీ, వేంకటాద్రి తనపైనపడిన ముస్లింయోధుణ్ణి చంపి వేశాడు. ముస్లించేతులో మరణించడం అవమానకరమని వేంకటాద్రి చివరకు తానే ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు.

నవలలో వర్ణించబడిన యుద్ధఘట్టాలలో కొన్ని మచ్చు తునకలనుమాత్రమే నేను మీాద ఉదహరించాను.

దక్కనును పాలించిన యిద్దరు అతిసమర్థులైన ముస్లిం రాజులను తన నవలలో వట్టిపిరికిపందలుగా చిత్రించడమే రచయిత చేసిన అపరాధం. కుటిలురైన యీా ముస్లిం ఏలికల దుష్టపన్నాగాలకు రామరాజు మోసపోయాడని చూపడం రచయిత ఉద్దేశంవలె కనిపిస్తున్నది. కనక నవలారచయిత

రామరాజును ఎట్టి తెలివితక్కువ దద్దమ్మగా చిత్రించాడు. నిజంగా రామరాజు తన జీవితకాలంలో అనేక అంతర్యుద్ధాలు, కలహాలు చవిచూసినట్టి పురుషుడు. విజయనగరసామ్రాజ్య సింహాసనంమీద నామమాత్రమైనవ్యక్తిని అధిష్ఠింపచేసి వాస్తవానికి తానే రాజరికాన్ని నడిపాడు. చరిత్రలో కనిపించే రామరాజువేరు; నవలలో చిత్రింపబడే రామరాజువేరు; ఇద్దరికీ యేకోశానా పోలిక కనిపించదు!

బీజపూరుసుల్తాను ఆదిల్షా, రామరాజుతో అతిధైర్యమైన రాజకీయవిధానాన్ని చేపట్టి స్నేహంసంపాదించాడు. ఈ విషయాన్ని ఫెరిష్టా తన గ్రంథంలో పేర్కొన్న విధం గమనించతగ్గది. రామరాజుకొడుకు మరణించగా అతనికి తన సానుభూతి తెలిపేనిమిత్తం ఆదిల్షా స్వయంగా వందగుర్రాలపై భృత్యులు వెంటరాగా, విజయనగరం బయలుదేరేడు. రామరాజు భార్య ఆదిల్షాను తన కుమారునిగా సంభావించేదని ఫెరిష్టా తన గ్రంథంలో పేర్కొంటాడు. ఆదిల్షా రామరాజుల మైత్రి కేవలం రాజకీయమైనదికాదని అంతకుమించినదని దీనిని బట్టి నాభావం. బ్రిగ్స్ అనే చరిత్రకారుడు ఆదిల్షా, రామరాజుకు "దత్తపుత్రుడ"ని పేర్కొంటున్నాడు; కాని దానికి మూలగ్రంథాలలో ఆధారంకనిపించదు. ఆదిల్షా తనవద్దకురాగా రామరాజు సగౌరవంగా ఆదరించాడు కాని, ఆదిల్షా వెళ్ళుతున్నపుడు లాంఛనంప్రకారం అతణ్ణి కాస్తదూరమైనా సాగనంపలేదు. ఈమాత్రపు లాంఛనాన్ని పాటించకపోవడం ఆదిల్షా తనకు అవమానకరంగా తలపోశాడు. రామరాజుచేసిన యీ అవమానం అతనెన్నడూ మరిచిపోలేదు.

ఈ సంఘటననుబట్టి ఆదిల్షా పౌరుషం ఆత్మాభిమానం గల పరిపాలకుడనీ, తన వ్యక్తిత్వంమీద తనకెంతో గౌరవం కలవాడనీ స్పష్టపడుతున్నది. ఏదో వొక రాజకీయ ప్రయోజనంకోసం రామరాజుముందు తనను తానే తూణాతపరుచుకునే వ్యక్తిత్వం కలవాడుకాడు ఆదిల్షా.

కాని నవలారచయిత ఆదిల్షాను రామరాజు కొక తైనాతీగానూ, యిచ్ఛకాలాడి ఆత్మగౌరవాన్ని అమ్ముకునే వాడుగానూ చిత్రించాడు. రామరాజు చూస్తూండగానే, అతని యెరికలోనే ఆదిల్షా విజయనగరంవచ్చి స్థిరపడిపోయి, యథేచ్ఛగా అసహ్యకరంగా రాచకార్యాల్లో వేలుపెడతాడు. లావాదేవీల్లోకి దిగుతాడు.

అంతఃపురమందిరంలోనికిసైతం తనరాక ముందు తెలియచేయకుండానే రామరాజువద్దకు వెళ్ళి సలాములుచేస్తాడు. రామరాజు, ఆదిల్షాపెట్టిన సలామునైనా అందుకోడు. కాని కుర్చీలో కూర్చోమని సౌజ్ఞమాత్రం చేస్తాడు. రామరాజును ఆదిల్షా తన యజమానిలా భావించి యెంతో వినయవిధేయతలతో సంబోధిస్తాడు. రామరాజుమాత్రం ఆదిల్షాను సేవకుణ్ణి పిలిచినట్టు యేకవచనంలో సంబోధిస్తాడు !

ఆదిల్షా రామరాజుల మధ్య జరిగిన సంభాషణలో ఆదిల్షా యిలా చెప్పుకుంటాడు: "అవును. శాంతస్వభావులగు హిందువులు మహమ్మదీయులవలన జాలబాట్లు పడినారు. ఆ పాపఫలమును వీరనుభవింపక తీరదు. దేవుని యవతారములు తమవంటివారే. తప్పక తమరే ధర్మరక్షణకుఁ బూను కొననవలయును. నేను మహమ్మదీయుఁడనయినను నాకు

హిందూమతమునందు ప్రీతి చాలఁగలదు. ధర్మమెచటనుండునో అచట జయముకూడ నుండును."

నవలలో చిత్రీకరించబడ్డ యిబ్రహీం పాత్రకు తాను ఆదిల్షాకు వ్రాస్తున్న ఉత్తరం ఎవరికంటైనా పడుతుందేమోననే సంకోచంలేదు. ఎవరైనా దారిలో అడ్డగిస్తే తన ఉత్తరం పట్టుపడుతుందనే భయంలేకుండా యిలాగున లేఖ రాస్తున్నాడు:
"...ఆ విజయనగరసామ్రాజ్యము పేరువిన్న గుండెలు పగిలిపోవుచున్నవి. ఎంత సామ్రాజ్యము! ... అది మనకుఁ బ్రక్కలోని బల్లెము...కాని మీ రన్నట్లు వారినియుద్ధములో జయింపలేము. స్నేహము నటించుచునే వంచించి విజయ మందవలెను. ఆ యాంధ్రవీరుల పేర్లు తలపగనే గుండెలు వ్రక్కలగుచున్నవి! అట్టి సామ్రాజ్యముతోడను, ఆ సైనికుల తోడను మనమెల్లరమునుగూడ గలసి యెదుర్కొనినను జయింపజాలము..."

ఆలీఆదిల్షా, యిబ్రహీం ఆదిల్షా లిద్దరూ సాహిత్యాన్నీ కళలనూ పోషించినవారు. అనేక కట్టడాలతో, శిల్పాలతో బీజపూరు నగరాన్ని అలంకరింపచేసిన మొట్టమొదటి సుల్తాను ఆదిల్షా. అతనివద్దకు అక్బరు రెండు రాయబారవర్గాలను పంపించాడు. అతని ఉత్తరువులపైననే జుమ్మామశీదు, షాజీపూరు నిర్మింపబడ్డాయి. నగరఅగడ్తలను కట్టించినది యితనే. నగర అన్నివీధులకు నీరు అందేటందుకుగాను అక్విడేట్లను నిర్మించాడు.

ఆదిల్షా తన తండ్రినిసైతం లెక్కచేసేవాడుకాడనీ, మాటకుమాటా వొప్పగించి విమర్శిస్తూ వుండేవాడనీ మత

విషయాలలో మూర్ఖపు పట్టుదలలుగల తన తండ్రిని నిర్మోహమాటంగా ధైర్యంగా యెదిరించేవాడనీ ఫెరిస్తా వర్ణించిన కథలవల్ల మనకు స్పష్టపడుతూన్నది.

దక్కను పాలించిన ముస్లిములలోకల్లా బహుశా ఇబ్రహింకుతబ్‌షా గొప్పవాడని చెప్పవచ్చును. విద్యలమీద అతనికి ఆదరణ హెచ్చు. అందులోనూ ప్రాచ్య దేశాల సాహిత్యమంటే మరీ అభిమానం. ప్రసిద్ధిగాంచిన యిద్దరు తెలుగుకవులు తమ కావ్యాల నీ సుల్తానుకు అంకితమిచ్చారు. హిందూవులపై తమపోషకులుజరిపిన దండయాత్రలను, విజయాలను యీ కవులు స్తుతిస్తూ హిందూదేవుళ్ళతో వీరిని సరిపోల్చి వర్ణించారు. ఇబ్రహీంకుత్‌బ్‌షా గురించి ఫెరిస్తా తన గ్రంథంలో యిలాగున వ్రాశాడు: "కుతుబ్‌షా స్వయంగా యుద్ధంలో తన సైన్యానికి నాయకత్వం వహించినప్పుడు అతనిసైన్యం ఓటమి ఎరుగునట్లు చరిత్రలో యెక్కడా చెప్పబడలేదు. అతని విడిదెలో ఆలోచనాశీలురయిన చతురతగల ప్రసిద్ధు లుంటూవుండేవారు. సుల్తాను వీరిసలహాలను పాటిస్తూవుండే వాడు. న్యాయధర్మాలనుగురించి అవసరమైనపుడు సుల్తానుకు వీరు సలహాలిస్తూవుండేవారు. ఇతని అధికారం చెప్పుకోతగ్గది. రక్షకభటులనిఘా దేశంలో హెచ్చుగావుండేది. తలమీద బంగరు పళ్ళెంతో నగలనుపెట్టుకుని వొక ముసలిదిసైతం గోలకొండనుండి బెంగాలుకు, లేదా బీజాపూరుకో, అహమ్మదు నగరుకో యెట్టి దొంగలభయంలేకుండా ప్రయాణం చేయవచ్చును. ఆమె సొత్తుకు యెట్టి అపకారమూ జరిగేదికాదు. తెలంగాణాలో యితరకాలంలోకూడా దొంగలభయం విపరీతంగావుంటున్నపుడు

యిట్టిభద్రతను సుల్తాను రక్షకభటులు కలిగించేవారంటే సుల్తాను పరిపాలనాయంత్రం యెంతటిదో వూహించుకోవచ్చును. దండయాత్రలలో యితను జయించినవీ, ప్రధానమైనవీ కళింకోట, రాజమండ్రీ, కొన్డుబీర్‌లు. దానధర్మాలకు, పౌరసౌకర్యాలకు, రాజవంశస్థు లుండేందుకు సుల్తాను అనేక కట్టడాలను నిర్మించాడు.

గోలకొండ శిఖరంచుట్టూ ప్రాకారాన్ని నిర్మించాడు. ఇబ్రహీంకోటలు, గుల్షన్, అన్న సత్రవులు, ఇబ్రహీం పట్నం వద్ద చక్కని కోనేరు, హుస్సేన్‌సాగర్ మొదలైనవి ఇతను కట్టించినవే. మశీదులు, కళాశాలను అనేకం నిర్మించాడు. కుతుబుషా న్యాయపరిపాలనలో తెలంగాణా యీజిప్టువలె ప్రపంచాని కొక అంగడిగా రూపొందింది. తుర్కిస్థాన్, అరేబియా, పెర్షియాలనుండి వర్తకులు యిక్కడకు వచ్చేవారు. ఇక్కడ దొరికే వస్తువులకు ఆకర్షింపడి తరుచు వారొచ్చేట్టు అంగడి కళకళలాడుతూ వుండేది."

తాళికోటయుద్ధంలో ముస్లింపరిపాలకులందరూ యేకం కావడానికి రామరాజు పూర్తిగా బాధ్యుడని చరిత్రలో స్పష్టంగా వ్రాయబడింది. తాళికోటయుద్ధంలో నవలాకారుడు వర్ణించినట్లు ముస్లింలు కుట్రలూ, కూహకాలూ పన్నారనే కథకు చారిత్రకఆధారమేమీ లేదు. రచయిత తన నవలలోని 209, 210, 211 పుటలలో వర్ణించిన దానినిబట్టికూడా రామరాజు అహంకారంతో, తలబిరుసుతో ప్రవర్తించాడు. అతని సైన్యం అహమ్మదునగరాన్ని ముట్టడించేటప్పుడు చాలాఅసహ్యకరంగా ననుసుకుంది. మశీదులను పడగొట్టి ముస్లింలను అవ

మానపరచింది. ఆదిల్షాకు రామరాజుకు జరిగిన సంధిషరతు లకు యీ చర్యలన్నీ పూర్తిగా విరుద్ధం.

నవలా రచయితకు చరిత్రలో యేది జరిగినదో, జరగని దేదో తెలియదు. ఆయన అజ్ఞాన మపారం. ఈ విషయానికి ఆయన నవలే దాఖలా! ఇది కూడునా కూడదా అనే సంకోచ మైనా లేకుండా నవలా రచయిత కేవలం తన ఊహాలలో వొక దానిమీద యింకొకటి కట్టుకథలను పేర్చుకుపోయాడు. వివాద మేమీలేని చారిత్రక సత్యాలనుకూడా మార్చివేశాడు!

తెలుగుదేశంలో విజ్ఞానచంద్రికామండలి యెన్నో పుస్త కాలను ప్రచురిస్తున్నది. తమ కృషిని విజయవంతం చేసే టందుకు సంపాదకుడూ, మేనేజరూ శాయశక్తులా ప్రయత్ని స్తున్నారు. అయితే. వారి ప్రచురణమండలి బహుమతియిచ్చిన 'విజయనగర సామ్రాజ్యమ'నే నవలను పరికిస్తే దేశంలోగల అభిరుచులు యెలా వున్నవో తెలుస్తాయి. ఇదే యింగ్లండులో అయితే యీ నవలకు ప్రచురణకర్త అంటూ వొకడు దొరకక పోను! ప్రచురణకర్త దొరకకపోవడం మాట అలా వుంచండి. అసలు యిలాంటి నవలను యోచనగల యే యింగ్లీషువాడూ వ్రాసివుండడు. 'విజయనగర సామ్రాజ్య' నవలా రచయిత కన్న పరిజ్ఞానంకంటె కాస్తంత హెచ్చు పరిజ్ఞానం తనదేశం గురించి మామూలు ఇంగ్లీషువాడికి, బడిపిల్లవాడికి వుంటుంది.

నవలలో చారిత్రకయితివృత్తం యెంత బాగున్నదో భాషకూడా అంతే బాగుంది. సంప్రదాయసిద్ధమైన గ్రాంథిక మైనా కొంచెం సొగసులుతీరి వుంటే బాగుండేది. పైగా

నవలలో భాషాస్ఖాలిత్యాలనేకం. ఇలాంటిభాషను అవలీలగా యెవరైనా వ్రాయవచ్చును.

శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు తమ జాబిలో మరికొన్ని నవలల్ని చేర్చాను. కాని మొత్తం తెలుగునవలాసాహిత్యంపై శ్రీ రెడ్డిగారికి సదభిప్రాయం కుదరనట్లే కనిపిస్తున్నది. శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి "రాజస్థాన కథావళి"ని గురించి చెబుతూ 'అది కాల్పనికమైనదికాదు; లేదా చారిత్రకగ్రంథమైనాకాదని' రెడ్డిగారు దానిని కొట్టిపారేశారు. శ్రీ లక్ష్మీనరసింహముగారిని యీనాటి ప్రసిద్ధరచయితగా అందరూ పరిగణిస్తూవుంటారు. ఆయన్ని బహుళప్రచారంగల రచయితగా అందరూ గుర్తిస్తారు. అలాంటపుడు శ్రీ రెడ్డిగారు ఆయననే కాదన్నట్లయితే దాని అర్థం ఆధునిక తెలుగుసాహిత్యాన్నే విముఖతతో త్రోసిపుచ్చుతున్నట్లు కాదా! ఈ గ్రంథాన్ని యింటర్మీడియటు పరీక్షలకు పెట్టారు. విద్వాన్ పరీక్ష కింతకన్నా మంచిపుస్తకం దొరకడం లేదన్నట్లు దీనినే నిర్ణయించారు.

రాజస్థానకథావళి ఇంగ్లీషులోవున్న "ఫ్రంది లేండాఫ్ దీ ప్రిన్సెస్సు" అనే గ్రంథానికి అనుసరణ. ఆ సంగతి రచయిత యెక్కడా చెప్పలేదు. దీనిని చిన్నపిల్లలకోసం ఫెస్టింగ్సు అనే ఆయన వ్రాశాడు. మూలగ్రంథాన్నీ తెలుగు పుస్తకాన్నీ సరిపోల్చి చూసినట్టయితే ఆంగ్లరచయితకున్న కళాచాతుర్యము తెలుగురచయితకు కొరవడిందని బోధపడుతుంది.

శ్రీ లక్ష్మీనరసింహముగారు రాసిన "హేమలత"ను యింటర్మీడియటు విద్యార్థుల 'నాన్డిటైల్డు స్టడీ' కోసమని పెట్టినారు. ఇది రాజస్థానకథావళికంటె యేమీ మెరుగుకాదు.

మెడోస్టుటైలరు నవలనుండి కొన్ని సంఘటనలు పాత్రలను గ్రహించి ఒక దారీతెన్నూ లేకుండా యీ నవలను లక్ష్మీనరసింహంగారు అల్లారు. ఫలానా పాత్రను సన్నివేశాన్ని ఫలానా గ్రంథంనుంచి తీసుకున్నామన్నైనా వారు గుర్తించి నారుకారు. ఢిల్లీ పాదుషాకు వ్యతిరేకంగా హిందూరాజుల్ని యేకం చేద్దామనే రాజపుత్రవీరుని సాహసకృత్యవర్ణనలతో నవల మొదటిప్రకరణం ఆరంభమౌతుంది. దౌలతాబాదు రాజదూతగా అతిముఖ్యమైన రాజకీయవార్తను పట్టుకుని ఉదయపూరునకు బయలుదేరుతాడు. ఆగ్రాకు సమీపములోవున్న తన. ముసలితండ్రినీ, తన కూతురును చూసివెడదామని కూడ సంకల్పిస్తాడు. దౌలతాబాదునకు ఉదయపూరు ఉత్తరాన వున్నది. ఆగ్రా మరివొక వందమైళ్ళ దూరాన యీశాన్యమూలను వున్నది. కొద్దిగా వివేకమున్నవాడెవడైనా ముందు తనకు అప్పగించిన రాచకార్యం ఉదయపూరులో పూర్తిచేసుకుని అటుపిమ్మట ఆగ్రావైపుకు బయలుదేరతాడు. కాని యీ రాజపుత్రుడు ఉదయపూరుకు వెళ్ళకుండా దాన్ని దాటి ఆగ్రావైపుకు దారితీస్తాడు. దారితీసి ఉన్మత్తునిలాగ ఆగ్రాదాటి దారితప్పుతాడు. ఇద్దరు పెద్దరాక్షసుల వంటి మనుష్యులు యెదురయితే వారిని చూసీచూడగానే మూర్ఛపోతాడు. ఇంత పిరికితనం రాజపుత్రుడైన వీరుడని పేర్కొన్న యితనికి అంటగట్టడం యేమి సమంజసమో అవగాహన కావడంలేదు. అతను రాజపుత్రసైనికుడు. వెడుతున్నదా రాచకార్యం నిర్వహించడంకోసం. దూరమా హెచ్చు. ఐనా అతనిచెంత వొక ఖడ్గమైనా వుండదు! రాజ

ప్రతివీరుడు తనతో తీసుకువెడుతున్న రహస్యపత్రాలను శత్రువులు చేతచిక్కించుకో గలిగారనే విషయాన్ని చెప్పడం కోసం యిలాంటి అసందర్భసన్నివేశాలను నవలారచయిత సృష్టించాడు. నవలలో తరువాత యీ రాజపుత్రుడు సన్యాసివేషంలో ఉదయపూరువద్ద ప్రత్యక్షమౌతాడు. ఈసన్యాసికి దేశభక్తిచెప్పలేనంత. కొన్నివందలమంది గూఢచారులు యితని చెప్పుచేతలలో మెలగుతూవుంటారు. పరిస్థితులను తన అదుపాజ్ఞలలో పెట్టుకో గల సమర్థతగల యంత్రాంగాన్ని కలిగివుంటాడు. టయిలరు నవలలోంచి బంకిం చంద్రుడు ఈ రాజకీయ ఆచార్యులను ఎరువు తెచ్చుకుని తన నవలలో చిత్రీకరించాడు. సన్యాసుల వేషంలోవున్న రాజకీయజ్ఞులను బంకిం పాశ్చాత్యపద్ధతులలో చిత్రించాడు. బంకించంద్రుణ్ణి అనుకరించడం తెలుగు నవలా రచయితలకొక అంటువ్యాధి అయింది. దేశభక్తిని ప్రదర్శిస్తూ యతి వేషంలోవున్న రాజకీయపురుషపాత్రలేని చారిత్రకనవల ఒక్కటికూడా కనిపించదు.

బహుమతిపొందిన "విజయనగరసామ్రాజ్యము" యిటువంటియోగి పశ్చాత్తాపంతోనే ప్రారంభమవుతుంది.

వ్రాయబడ్డ, ప్రచురించబడ్డ చారిత్రకనవలలో "ఆంధ్రుల చరిత్ర" కొంత మెరుగైనది. స్వతంత్రమైన పరిశోధనలనుచేసి దీనిని వ్రాశారు. అయితే యిదీ వొట్టి రాజవంశావళిని యేకరువుపెట్టి ఆసక్తిని కలిగించదు. రాజులు మతసంస్థలకు ఎంతెంత ధనమిచ్చిందీ, యే యే దానధర్మాలనుచేసిందీ, యీ పుస్తకంలో వర్ణింపబడినది. కులాలనుగురించి స్పష్టంగా ఎటూ తేలని వివాదగ్రస్త విషయాలను ఈ గ్రంథం వివరిస్తుంది.

ఇప్పుడు మరొక విషయాన్ని గుర్తుకు తెస్తాను. ఇంపీరియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్‌లో మాతృభాషల విద్యాబోధనం మీద వొక తీర్మానాన్ని శ్రీ రామారాయణంగారు ప్రతిపాదించారు. ఆ తీర్మానంపై ప్రసంగిస్తూ శ్రీ సురేంద్రనాథ్ బెనర్జీ యిలా అన్నాడు: "భారతీయభాషలలో బెంగాలీ అభివృద్ధి ఐన భాష అయినప్పటికీ గణితభూగోళశాస్త్రాలను చక్కగా తెలియపరిచే సరియైన పుస్తకాలు ప్రస్తుతం మృగ్యం."

ఇదే అభిప్రాయాన్ని కొన్నేళ్ళక్రితం వంగీయసాహిత్య పరిషత్తు విచారణకమిటీముందు అనేక విద్యావేత్తలు వెలిబుచ్చారు.

బెంగాలీభాషకంటె తెలుగుభాషస్థితి మరీఅధ్వాన్నంగా వుందని వేరే మనం చెప్పనక్కరలేదు.

ఇంటర్మీడియటువిద్యార్థులకు ఆరువందలపుటలు వచనమైనా చదవడానికి విద్యాలయాల్లో పెట్టాలని శ్రీ రెడ్డిగారంటున్నారు గాని యిది అతి భారమైనదని నా అభిప్రాయం. ఈ మధ్యనే యింటర్మీడియటువిద్యార్థులకు నాన్డిటెయిల్డుస్టడీ పేరుతో కొన్నిపుస్తకాలను వేశారు. ఇవి తప్పనిసరిగా చదవాలని వొక నియమం విధించారు. దానికితోడు యీ ఆరువందలపుటలవచనమూ పెడితే పిల్లవాళ్ళు గుక్కతిప్పుకుందుకుకూడా వీలుండదు. నాన్డిటెయిల్డుస్టడీ అనే పదంలోనే శ్రమ యేమీలేకుండా చదువుకు పోవచ్చుననే అర్థంవుంది. కాని తెలుగుకు మాత్రం యీ అర్థం అన్వయించదు. ఏమీ అంటే వీటి పేరున తెలుగులోపెట్టిన గ్రంథాలు కొరకరాని కొయ్యలు. చదవాలంటే అంతా శ్రమే. ఈ పేరుతోపెట్టిన పుస్తకాలలోని

భాష రెండురకాలుగా వుంది. ప్రాచీన గ్రాంథికం; ఆధునిక మనే పేరుతో వ్రాసిన నేటిగ్రాంథికం. వ్యాసాలు వ్రాసే విద్యార్థులు ప్రత్యేకం ప్రాచీనవ్యాకరణాలమీద కృషిచేయ వలసివస్తున్నది. ఈ పేరుతో యింటర్మీడియటువిద్యార్థులు పుచ్చుకుంటున్న "మోతాదు" చాలునని నా అభిప్రాయం. నేను ఇదివరకుచెప్పిన ప్రాచీనమిశ్రమకావ్యాలను ఇంటరువిద్యార్థులకు వేస్తే చాలును. అంతకుమించి వారిని గ్రాంథికభాషా మోతాదు విద్యార్థులను పుచ్చుకోమనడం మంచిదికాదు.

ఇప్పుడు తెలుగు విద్యార్థికి కావలసినవి యివి: కావ్యభాషను, శైలిని సశాస్త్రీయ పద్ధతులమీద పరిశీలించడం; ఆధునికవచనరచనను గురించి చక్కగా తెలుసుకోవడం; సాహిత్యాన్ని విమర్శనాత్మకదృష్టితో అధ్యయనంచేయడం. వీటివలన విద్యార్థులకు సారస్వతాభిలాష హెచ్చుతుంది. ఆధునిక వచనం తెలుగువిద్యార్థుల మనోవికాసానికి ఉపకరించడం లేదు.

తెలుగులో సొగసైన ఉత్తమ వచనరచనలు వెలువడే వరకూ యిప్పటి వచనగ్రంథాలను చదవమని బి. ఏ. తరగతుల వారిని ఇబ్బందిపెట్టక పోవడమే మంచిది. మంచివచనపుస్తకాలు వచ్చేవరకూ కాస్త ఆగితే మన కొంపేమీ మునిగిపోదు !

లుగా చింపనైనా చింపుకోకాని బ్లాకు 'జె' లోకి మాత్రం ప్రవేశించకు. డబ్బుదండుగయిందని విచారించకు. ఏమంటే, యీరీత్యానైనా నీడబ్బు వొకళ్ళకి దానంజేశావు. లోకోపకారి వయ్యావు.

బ్లాకు 'జె' లో నువ్వు కూచొని చూస్తే సభలో నీకు కనిపించే దేదీలేదు; వినిపించే దంతకన్నా లేదు, పక్కవీధుల్లో పోతున్న బుయ్‌మనే కార్లధ్వనితప్ప! చెప్పొద్దూ నాకుకోపం లావయింది. వలంటీరు ఎవరైనా కనిపిస్తే నాలుగూ అడిగేద్దా మనుకున్నాను. అయితే వొకటీ; అతను మాత్రం యిందాకటి వలంటీరంత జట్టీకోరు కాకుండావుంటేనే. అంత జట్టీకోరయితే నే నడిగేదిలేదు.

వలంటీరుకోసం అటుయిటూ చూస్తినిగదా, బ్లాకు మొదట అతను కూర్చునేకుర్చీ ఖాళీగావుంది. కాస్సేపుపోయాక మళ్ళీ చూశాను; యింకా ఖాళీగానే వుంది. ఇంక అదెప్పుడూ ఖాళీవే! పక్కబ్లాకులోనూ యింతే. ఇక్కడ, వలంటీరుండాలి కదా యేమయినట్టు? కొంచె సేపు పోయాక లేడీసు బ్లాకువద్ద వలంటీరు అడావుడిగ అటుయిటూ తిరుగుతున్నారు. కుర్చీలూ బెంచీలు సర్దుతున్నారు !

బహుశా పొడుంపట్టుకోసం కాబోలును, వొక వలంటీరు నన్ను తోసుకుని పోతుంటే అడ్డేశాను: "చూడండిటూ; అహం మాటవరసకే అంటున్నానూ, నన్ను ఆహ్వానసంఘంలో పారేస్తేనో అని?" ఆహ్వానసంఘం సభావేదికకువొక భాగమంతా ఆక్రమించుకుని కూర్చుంది. నా ప్రశ్నకువలంటీరు గోడు పెరిగిచి ఆశ్చర్యం వెళ్ళబుచ్చాడు.

"అది నాపిల్ల కాదు !"

"ఎందుకాకూడదూ ! మీరు తలుచుకుంటే ?

"అహాఁ"

"అక్కడ కూచుని వాళ్ళంతా యేమిటిచేస్తున్నట్టు ? నాకాస్త చెబుదురూ !" చిన్న రంకె ఆరంభించాను.

"ఏం చేస్తున్నారా ? వచ్చేవాళ్ళని ఆహ్వానిస్తున్నా రనుకుంటాను."

"భేషైనమాట. సరిగ్గా మీరుచెప్పిందే వాళ్ళుచేయడం లేదు. రంగురంగాని రిబ్బినీ వేసుకుని కూచున్నారు. టిక్కెట్టుకుడుం లాటిరూపాయలు వొకటొ రెండో...ఇచ్చుకున్నాను. ఒక్కడూ వచ్చి నన్ను రిసీవ్ చేసుకోలేదే ! మీరేం మాట్లాడరేం ? బాబ్బాబూ ... వాళ్ళని బ్లాకు 'జె'కి వెళ్ళమనిపంపుల యిప్పుడొచ్చేవాళ్ళని రిసీవు చేసుకుందుకు అదే తగినబ్లాకు."

"నా కిదంతా గొడవగొడవగా వుందిసార్ ! నన్ను మీరు అన్యాయంగా చట్టవ్యతిరేకంగా అడ్డగిస్తున్నారే ! అవతలకి పోనీయండినన్ను." కాంగ్రెసుప్రెసిడెంటు దగ్గరనుంచి వలంటీరు దాకా, వీళ్ళల్లోచాలామంది చట్టానికి విధేయులని సూటిగా నాకు బోధపడిపోయింది. సరేనని వలంటీరును వెళ్ళిపోనిచ్చాను.

సభావేదికమీద యెవరో నించునట్టు కనిపించింది. కరతాళధ్వనులు మిన్నుముట్టాయి. "ఆయనే కృష్ణస్వామిరావు గారంటే" అనే గుసగుసలు వినవచ్చాయి. నా సంతోషాని కంతులేదు. వ్రాసుకున్న కాగితాల్ని చేత్తోపట్టుకుని అదేపనిగా

ఆయన వొక్కొక్కటీ తిప్పుకుపోతున్నాడు. ఒక్కొక్క పేజీ అయిదేసి నిమిషాలు. నాకు కనిపించినదల్లా యింతే! అప్పుడప్పుడు వొక్కొక్క అక్షరం యేకాకిగావచ్చి నా చెవిదగ్గర వాలడంకద్దు. ఆయన ఉపన్యాసంలో పోని వొక్కొక్క అక్షరమే; వింటున్నప్పుడల్లా 'శెభాషం'దామని మనసుపుట్టింది. అయితే నా కొకటే భయం. 'శెభాష్ శెభాష'ని అరిచానా, స్త్రీల బ్లాకు దగ్గరున్న వలంటీర్లపనీ చెరిపినవాణ్ణవుతాను; వేదికమీద కునుకుపాట్లుపడుతున్న ఆహ్వానసంఘసభ్యుల నిద్రా చెరిపినవాణ్ణవుతాను. పోనీ ఏమీ కనిపించకపోతే మానె, నిద్రయినా వస్తుందాఅంటే నాకదీ రావడంలేదు! ఊసుపోక 'జె' బ్లాకులో వున్నవాళ్ళం కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నాం. గంభీరమైన అధ్యక్షోపన్యాసంకూడా మాకు వినిపించి మా సంభాషణకి అంతరాయం కలిగించదలుచుకో లేదు. మధ్యమధ్య కరతాళధ్వనులు మాత్రమే మా దృష్టికంతరాయం. మాట్లాడినవారిలో వొక్క ఉపన్యాసకుడుమాత్రమే ఖాటీగాఉపన్యసించాడు. ఇంత ఖాటీగా ఉపన్యసించేడనే కాబోలును, ఆయన్ని అంతా "మధోల్కర్" అన్నారు. ఇంతకుమించి మాకేవీ వినిపిస్తే మీరు వేసినవొట్టు. మిగిలినదంతా నిశ్శబ్దం. కవిహృదయాన్ని పరవశంచేసే, మానిని మైమరిపించేటంతటి నిశ్శబ్దం. ఈ నిశ్శబ్దంలో అధ్యక్షుని ఉపన్యాసం దూరానపారే సెలయేరులాగ వినిపించేది. వినిపించడమంటే ఉపన్యాసంలోని మాటలుకాదు; గొణగొణ ధ్వని!

నాటి సమావేశం ముగిసేసమయానకు మా సంభాషణ రసకందాయంలో పడింది. బ్లాకు 'జె'లో మనం యింతసేపూ కూర్చున్నందుకు రేపట్నుంచైనా ప్రత్యేకరుసుం మననే

వాళ్ళ దగ్గర్నుంచి వసూలు చేసుకోవలసుంటుందని నేను ప్రతి పాదించాను. అందరూ యిళ్ళకు వెళ్ళిపోతున్నారు. స్త్రీల నందరినీ కాస్తదూరం సాగనంపి అంతా వెళ్ళిం తరువాత వలం టీర్లు "ఫైల్లో" నుంచున్నారు. నేనొక వలంటీరును మెల్లగా సమీపించాను. ఇతను అందర్లోకి డాబుగా కనిపిస్తున్నాడు. తానొక పెద్దలాగ వ్యవహరిస్తున్నాడు. ముఖ్యుళ్లాగ అవుపిస్తు న్నాడు. ఆయన్ని నాసందేహ నివృత్తికోసం యిలా అడిగాను : "ఈవ్యవహారమంతా మీచేతులమీదే నడుస్తోందనుకుంటాను."

"నో, నో."

"సరే; అయితే దీన్ని నడుపుతున్నవాళ్ళెవరో వారికి యీ చీటీయివ్వండి". "ప్రదర్శనా వ్యవహారంలో ఆరితేరిన వొక స్నేహితుడి సూచనలు" అని వ్రాసి ఆయన చేతిలో వొక కాగితం వుంచాను.

"ఎవరయ్యా ఈ 'డీ' అంటే, నువ్వా, నేనా ? అసలు మీ రెవరు ?"

"నేనా ? నేను అమితమైన మితవాదిని. మితమైన తీవ్ర వాదిని."

నే నంటున్న మాటలు ఆయన అర్థంచేసుకోలేదు.

ఇక యెవరు అర్థం చేసుకుంటారు ?

'కాంగ్రెసు ప్రదర్శనాన్ని చక్కగా నడిపేందుకు నిపుణు డైన వొక స్నేహితుని సూచనలు' :

(అ) ఈ ప్రదర్శనాన్ని యేర్పాటుచేయడంలో మీ ఉద్దేశం దీన్నొక ప్రహసనంగా లేదా వొకవ్యాపారంగా

నిర్వహించాలనా? దీన్ని మీరు ప్రహసనంగా నడపదలచుకుంటే సోయస్, యిప్పుడున్న యేర్పాట్లు పకడ్బందుగా వున్నాయి. ఉన్నవి సరిపోతాయికానీ అయినా నాకసలహా. పెండాలకు అవతల ప్రేక్షకుల్ని కూర్చోబెట్టి పెండాల్ కప్పుమీద ఆహ్వాన సంఘాన్ని హాయిగా కూర్చోమనండి. మరోచోటకంటె వారు అక్కడుంటేనే తాము చేయవలసినపనిని సక్రమంగా చేయ గలుగుతారు.

(ఆ) ప్రహసనంగా కాకుంటే కేవలం దీనిని వ్యాపార సరళితో నడపదలచుకున్నారూ! యేముందీ, ఇంతకంటె రుసుము లను హెచ్చించండి. టిక్కెట్లు తక్కువధరలకు అమ్మకండి. ఇది నా సలహా. మొట్టమొదట అధ్యక్షుడితోనే యీ వ్యవహారం ఆరంభించండి, పదివేలకు తక్కువైతే అధ్యక్షుని హోదాకు నామర్దాయే. విహారీబాబు ఆమాత్రం చెల్లించుకోగలరు. పది వేలరూపాయలు యిచ్చుకోగలతాహతువున్నవాడు పదివేలనూ చెల్లించడమంటే అతనికి దేశంలో ప్రతిష్టా హెచ్చుతుంది. ప్రదర్శ నానికా, డబ్బువస్తుంది. స్త్రీలకు సభావేదిక ఉచితం. మిగిలిన వారికి పదేసివేలు రుసుము. అలాఅయితే ఆహ్వానసంఘసభ్యులు వేదికమీద క్రిక్కిరిసలాడరు. అధ్యక్షుడికి ఉక్కపోయదు. హాయిగా గాలి పీల్చుకుంటాడు. ఫేను అక్కరలేదు. అప్పుడు ఆహ్వానసంఘ సభ్యులు అన్ని అక్షరాలుగల బ్లాకుల్లోనూ సద్దు కుంటారు. పదవులను ఉద్యోగాలనుబట్టి టిక్కెట్లను తరగతుల వారీగా విడదీయండి. మొదటి తరగతి టిక్కెట్టు పదైరూపా యలు. మూడో తరగతిది యిరవై. దీనికొక్కదమ్మిడీ తగ్గించ

కండి. ధరపడిపోతుంది. కానీ మీకు పుణ్యముంటుంది, ఆ బ్లాకు "జె" మాత్రం రద్దు జేసేద్దురూ!

(ఇ) సభావేదికమీద చిన్నచిన్న తోలుబొమ్మలాట లాటి ప్రయోజనంలేదు. ఊపిరితిత్తులు బలంగావున్న సురేంద్ర నాథ్‌బాబు వంటి ప్రదర్శకులనే ఎన్నికచేసి తమ ఉపన్యాసా లను అనర్గళంగా చదవమనండి. గ్రీకు నాటకాలలో పాత్రధా రులుధరించే మాస్కులను వీరు ధరించవచ్చును. (ఈ) స్త్రీల బ్లాకువద్ద వలంటీర్లను గుమిగూడనీయక వెళ్లిపొమ్మనండి.

మర్నాడు నేను కాంగ్రెసు సభాప్రాంగణంలోనికి అడుగుపెట్టగానే వొక వలంటీరు సరాసరివచ్చి ఉద్యోగ అధికారంతో "ఆ కాగితంవ్రాసిన 'గ్రంథకర్తవు' నువ్వేనా? అని ప్రశ్నించాడు. ఇక నేను కాస్త 'నిషూ' గా వుంటేనే కాని లాభంలేదనుకున్నాను. "జేబులో మీరు కొబ్బరికాయ పెట్టుకొనిరాడం మెచ్చుకోతగ్గ ఐడియా?"

"కొబ్బరికాయా యిదీ! హాఁ! యిలాటి చిలిపిప్రశ్నలు అడగడానికి నీకు నోరెలావచ్చిందయ్యా?...ప్రోగ్రాం కాయి తాల్ని చూసి కొబ్బరికాయంటాడూ! ఆహాఁయ్! కొబ్బరికాయ! కొబ్బరికాయ!"

"అబ్బే! వాతావరణం పసందుగావుందేమో, కొబ్బరి కాయ కొట్టుకొచ్చిందేమో అనుకున్నాను; ప్రోగ్రాములు మా ప్రేక్షకులకు, సామాన్యులంకదా మరి, అందుబాట్లో లేవు. వేదికమీదజరిగే తమాషాల్ని తలుచుకుని ఆనందించడమే మా ప్రోగ్రాంలు. ఎంత ఆనందం కావాలంటే అంత సరదా గానూ ఊహించుకోడమే మాపని."

"ఈ మాటలకేంగాని ... ఆ మెమో రాశిన గ్రంథ కర్తవు నువ్వేనా ?"

"నేనే అనుకుంటూ మాటవరసకి! అయితే జరిగేదేమిటి?"

"ఏమీజరగదు. నాతో నువ్వు రావడమే జరుగుతుంది. మా కెప్టెనుదగ్గిరకి పద!"

ఆయనవెంట బయలుదేరి వెళ్లాను. కెప్టెను ఆఫీసులో నిశ్చలంగా యేదోధ్యానిస్తూ కూచున్నాడు. నామట్టుకు నాకు ఆలోచనన్నా, ధ్యానమన్నా యెంతో ప్రేమ. నన్ను చూసి కెప్టెను ఏమీ మాట్లాడకుండానే కూర్చోమని సౌజ్ఞచేశాడు. ఏదో కాగితం తీసి నా ముందరికి విసరిపారేశాడు. తెరిచి చూస్తునుకదా, కాగితంమీద యీ క్రింది 'పేరడీ' కనిపించింది :

"Tell me not in scornful numbers
Congress is an 'empty' show
For though many a delegate slumbers
Seats are 'full' in every row.

Congress is earnest! Congress is real!
Self - Government is its goal;
Acton said, a high ideal
Is always good for the human soul!

In the Congress field of battle,
In constitutional strife,
Indulge internal rattle,
Never lift a chair for life.

Lives of Moderates all remind us
We should wisely keep from crime;
Open sedition only finds us,
Shelter in a far-off clime!
Let us then lie up and Speaking,
Speaking at a furious rate;
Not always some benifit Seeking,
Learn to be loyal and to wait."

* దీనికి తెలుగుగీతం :
పాడకోయ్ కవీ ! కాంగ్రెస్ ఒక
భజనసమాజం మాత్రమే అనీ !
ప్రతినిధులంతా నిద్రపోయినా
భవనం క్రిక్కిరిసిన సత్రమేసుమీ !

కాంగ్రెస్ నిత్యం, కాంగ్రెస్ సత్యం !
స్వపరిపాలనం కాంగ్రెస్ గమ్యం !
ఆత్మ అనే దీపం వెలిగేందుకు
ఆదర్శమనే తైలం ముఖ్యం !

కాంగ్రెస్ యుద్ధం - రూల్సు ప్రకారం
కాగితాలతో - నామకార్థకం
అడపాదడపా అంతఃకలహం !
అయితే బిల్కుల్ అహింసాత్మకం !

మితవాదులు నేర్పే గుణపాఠం
ఏయే ఎండల కాయా గొడుగులు !

---

*"ప్సామవేదం" అనే పేరున మహాకవి శ్రీశ్రీ చేసిన స్వేచ్ఛానువాదం.

కాదని బరిదిగి తిరగబడేనా
ద్వీపాంతరమే! లేదిక తిరుగుడు!
కావున జోరుగ కంఠశోషగా
వుపన్యసిస్తూ నుంచుందాం!
అస్తమానమూ లాభంచూడక
రాజభక్తితో పొంచుందాం?

నామానాన నేనీపద్యం చదువుకుంటున్నాను. కెప్టెను చెవిలో వలంటీరు యేదోగుసగుసమంటున్నాడు. సందేహం లేదు; యేదో పెద్దరాజ్యాంగవిషయమ్యే వుంటుంది, ఆ గుసగుస!

పద్యం చదువుకోనడం అయింతరువాత అన్నాను కదా, "ఈ పద్యంలో ఆఖరి రెండుపాదాలూ సాటిలేనివండీ! మీ హృదయౌన్నత్యానికీ, బుద్ధిబలానికీ, కీర్తి తెచ్చేటట్టుగా వున్నాయి, దీనికోసమే కాంగ్రెసువారు పాటుపడాలి."

"నిజం; నిజం" అంగీకరించాడు కెప్టెను. దీనితో నేమిద్దరం నేస్తులమయి పోయాం. ఎంతో మర్యాదా మప్పితంతో కెప్టెను చుట్టలపెట్టె అందించాడు. చెప్పొద్దూ మరినాకు పొగచుట్ట మీదకు మనసుపోయింది. చుట్టయితే తీసుకున్నాను కాని వెంటనే మళ్ళీ దాన్ని చుట్టలపెట్లో పెట్టేశాను.

"అదేమిటదీ! తీసుకున్న చుట్ట వొదిలిపెట్టేసారు."

"చుట్టలకి మీరేమైనా ఛార్జీ చేస్తారేమోనని సస్పాయింఛాను."

"అతిథులకు ఛార్జీలేదు."

"అతిథులికి లేకపోవచ్చు. చుట్టల కుండో చచ్చునేమోననీ! మీరుకూడా నా చుట్ట ముట్టించకూడదూ? పదిమందిలోనూ కాలిస్తేనే చుట్టసాగను!"

"సాగనే కానీ నా కలవాటు లేదు."

"అవున్లెండి. మన బ్రాహ్మలకి దక్షిణాదివాళ్ళకే అను కోండి, చుట్టపొగ కిట్టదు."

"అయితే మరి, నన్నెలా కాల్చమంటున్నారు మీరు?" చుట్ట కాల్చేవాళ్ళంతా పిచ్చివాళ్ళన్నట్లు కెప్టెను నాకేసి చూశాడు.

చుట్టలు దిండిగల్లువి. కమ్మనివి. స్పెన్సరుచుట్ట దొరికితే దాని మజాచూడక విడిచిపెట్ట బుద్ధయిందికాదు. పొగతాగ డంలో నా నేర్పరితనమంతా చూపించాలనిపించింది. చాలా అమాయకంగా చూస్తున్న మంచి పసందయిన చుట్ట ఏంచు కున్నాను. తీసి బల్లమీద కెప్టెనుకు దగ్గరగా జేరబడ్డాను. అతనికేదో గొప్ప సలహాయిస్తున్నట్లు యోచిస్తూండాగా నుంచుని చుట్టవెలిగించాను: "వీరులైన నేస్తులారా! పరి పాలనే మీకు చేద్దామనివుంటే పొగతాగడం ఆరంభించండి. తూర్పు దేశాల్ని పరిపాలించిన ఏదేశం పొగతాగకుండా పాలించింది? తమ వృచ్ఛదశలో ముసల్మానులు హుక్కా పీల్చేవారు. ఇప్పుడింగిలీషులు చుట్టకాలుస్తున్నారు. చుట్ట ఘాటుగావుంటే, సిగరెట్లు మొదలెట్టండి" నా సీటులో నేను చతికిలబడి మళ్ళీ ఆరంభించాను. "కాంగ్రెసు సభాప్రాంగణం పొగతో చూడముచ్చటగావుంది. చుట్టపొగ సున్నాలుగా

తిరుగుతూ వేదకాలంలో ఆర్యుల యజ్ఞధూమంలాగ స్వర్గం వంక ప్రయాణంచేస్తోంది. ఈ పొగచూస్తుంటే వేదకాలంనాటి ఋషులు జ్ఞాపకమొస్తున్నారు. చరిత్ర పునరావృతమౌతోంది లెండి. . .ఋండాకట్టిసద్యం బహుసొగసుగావుందే! నామిత్రుడు లాంగ్ ఫెలర్ పద్యాలు దీనికిబలాదూరు."

"ఆయనేమన్నా తీవ్రవాదా ?"

"కాదు. తనకాలంలో ఆయన తగుమాత్రం పేర్లో కొచ్చాడంతే. అయితే మితవాదినీ, తీవ్రవాదినీ దేన్నిబట్టి పోల్చుకోవడమో చెబుతారూ ?"

" నాకీభేదాలేమిటో దేన్నిబట్టిచెబుతానో తెలియదండోయ్ !"

"మర్మంవిడిచి మనసులో వున్నమాట చెప్పినందుకు సంతోషం సోల్జర్లా మాట్టాడేరు ! మీామనుష్యుల్ని బాల్కన్లకెందుకు పంపించకూడదూ ? అక్కడ అన్నిఅవకాశాలున్నాయి కదా!"

"ఆయుధచట్టం అమల్లోవుందికదూ !"

"ఆయుధాలకు బదులు కొబ్బరిబొండాలు తీసుకెడితేసరి; కొబ్బరికాయలకు మనదేశంప్రసిద్ధి".

"నీవరసచూస్తే డిటెక్టివ్‌లా వున్నావే! కాదూ మరి పిచ్చివాడివో! ఎవరివయితేనేం మాజనరల్‌దగ్గరకోసారి రా" కూచున్నచోట్నించి గభాలునలేచి కెప్టెనుకోపంగానే అన్నాడు. అంటేనేమి; నా కతనిచ్చిన కితాబుకు నాకే సంతోషంగా వుంది. అయిదునిమిషాలు పోయాక జనరలు రానే

వచ్చాడు. మనిషి సరసత తెలిసినవాళ్ళాగే వున్నాడు. ఠీవిగా హుందాగా వుందినడక. ముఖంలో ఔదార్యం వుట్టిపడుతోంది. ఆప్యాయంగా కరస్పర్శ చేసి యిలాఅన్నాడు: "మీరు స్నేహ పూర్వకంగా పంపిన సలహాలందాయి. మీ సలహాలకెప్పుడూ స్వాగతమే! మీరొకభావుకులు. మాకింకా యిలాటి భావు కులు మరోపదిమందుంటే బావున్ను......అబ్బబ్బ! చచ్చి పోతున్నానంటే నమ్మండి; యీ మహాసభావ్యవహారాలు వొకంతకి తెమలవ్. మీరే దీనికి అజమాయిషీ చేయండి. నా కంటే మీరేనయం. బాగానిర్వహిస్తారు. తీసుకోండిక, అంతా వొదిలిపెట్టేస్తాను మీమీద లోటుపాట్లు యేం జరుగు తున్నాయో నాకు తెలియదనా మీ ఊహ! అన్నీ తెలుసు. అందుకే మీరే యీ భారం వహించండి. అలసిపోయిన చిన్న పిల్లవాడిలా చూస్తూకూచుంటాను."

కెప్టెను ఈ మాటలకి విస్తుపోయాడు. నేను నిర్వీణ్ణుడ నయాను. నిరాయుధుణ్ణయిపోయాను. జనరల్ అంటే నా కెంతో గౌరవం కలగజొచ్చింది. "మనుష్యులంటే నిజంగా మీరే. దేశప్రజల్ని ఉద్ధరించేందుకు మీరు పడుతున్నశ్రమ యెవరు హర్షించకుండా వుండగలరు? బ్రహ్మాండమైన క్రేన్ వున్నదీ అంటే అది ఘనపదార్థాలనే మీదకుయెత్తగలుగు తుంది. అటుఇటూచల్లిన యిసకను యెత్తలేదుకదా!

మహత్తరమైన మీ నేషనల్ ఎసెంబ్లీనుంచి ప్రదర్శన మనే కార్యక్రమంతోలగించివేశారా డబ్బుకుడబ్బా మిగు ల్తుంది. శ్రమా తగ్గుతుంది. ప్రతినిధులు యెందుకలాగ

PRINTED AT
SWATANTRA ART PRINTERS,
VIJAYAWADA-2.